

WYMAGANIA EDUKACYJNE

Liceum Plastyczne w Zakopanem

JĘZYK POLSKI W KLASIE I LP (nauczyciel: Paweł Wrzesień)

Wymagania programowe zostały podzielone na **podstawowe** (odpowiadające wymaganiom koniecznym i podstawowym) oraz **ponadpodstawowe** (odpowiadające wymaganiom rozszerzającym i dopełniającym).

Zgodnie z powyższymi kryteriami:

- **wymagania podstawowe** obejmują wiadomości i umiejętności łatwe lub bardzo łatwe, bezpośrednio przydatne w życiu (w mniejszym stopniu – naukowe), niezbędne do kontynuowania edukacji, naukowo pewne, doniosłe, sprawdzone i wdrożone, mające walor interdyscyplinarności;
- **wymagania ponadpodstawowe** to wiadomości i umiejętności trudne i bardzo trudne do opanowania, złożone, unikatowe; teoretyczne, związane z materią danej dyscypliny naukowej, ważne naukowo (często dalekie od bezpośredniej użyteczności w życiu), poszerzające wiedzę o przedmiocie, w pewnym stopniu hipotetyczne, wyspecjalizowane i naukowo twórcze; przydatne, ale nie niezbędne w dalszej nauce.

*

W przełożeniu na stopnie szkolne **wymagania podstawowe** odpowiadają ocenom: *dopuszczający* i *dostateczny*, przy czym uczeń otrzymuje:

- *dopuszczający* za niepełne spełnienie wymagań podstawowych (np. w niektórych sprawdzianach – obniżone o 10% punktów w stosunku do progu zaliczenia na stopień *dostateczny*);
- *dostateczny* przy pełnym spełnieniu wymagań podstawowych.

Wymagania ponadpodstawowe odpowiadają ocenom *dobry* i *bardzo dobry*, przy czym uczeń otrzymuje:

- *dobry* za niepełne spełnienie wymagań ponadpodstawowych (lub spełnienie ich na nieco obniżonym poziomie);
- *bardzo dobry* przy pełnym spełnieniu wymagań ponadpodstawowych.

Stopień *niedostateczny* dostaje uczeń, który nie spełnia wymagań podstawowych w stopniu stanowiącym minimalny próg zaliczenia.

Stopień *celujący* otrzymuje uczeń spełniający wymagania podstawowe i ponadpodstawowe, a także mający wyższe, ponadprogramowe umiejętności lub wiadomości.

Wymagania mają charakter hierarchiczny i kumulatywny. Spełnienie wymagań ponadpodstawowych zakłada uprzednie spełnienie wymagań podstawowych. Uczeń kwalifikujący się do oceny *dobry* lub *bardzo dobry* musi spełniać całkowicie wymagania podstawowe, a także ponadpodstawowe w stopniu pełnym (*bardzo dobry*) lub niepełnym (*dobry*). Podobnie uczeń otrzymujący ocenę *celujący* – spełniać musi całkowicie wymagania podstawowe i ponadpodstawowe oraz poza nie wykraczać.

Szczegółowe kryteria oceniania dłuższej pracy pisemnej

Wymagania mają charakter kumulatywny, uczeń, który nie spełnia kryteriów na ocenę niższą (np. *dostateczny*: „prawidłowy dobór materiału literackiego”), nie może uzyskać oceny wyższej (np. *dobry*: „właściwy komentarz”, jeśli np. komentarz jest właściwy, ale odnosi się do bezzasadnie wskazanych utworów literackich).

Waga poszczególnych poziomów pracy w klasie I LP:

Poziom		
merytoryczny	strukturalny	językowy (język i styl)
30%	30%	40%

Ocena	Poziom		
	merytoryczny	strukturalny	językowy (język i styl)
celujący	<ul style="list-style-type: none"> – oryginalne, ciekawe i samodzielne ujęcie tematu – materiał literacki wykracza poza treści programowe – wnikliwa, pogłębiona interpretacja utworów literackich – całkowita poprawność merytoryczna – samodzielność myślenia, poprawność i spójność argumentacji – znajomość różnorodnych kontekstów – widoczna umiejętność świadomego wyboru, selekcyjno- 	<ul style="list-style-type: none"> – zachowanie konwencji gatunkowej wybranej formy pracy – oryginalna kompozycja (funkcjonalna wobec tematu) – umiejętne wplatanie cytatów – praca napisana estetycznie, czytelne akapity – funkcjonalne wobec kompozycji 	<ul style="list-style-type: none"> – styl jasny, swobodny, barwny, o cechach indywidualnych – duża sprawność językowa – bogate słownictwo – język całkowicie poprawny – sprawne, funkcjonalne posługiwanie się interpunkcją

	wania, przetwarzania i synte- zowania wiedzy – erudycyjność wywodu		
bardzo dobry	– trafne, oryginalne ujęcie tematu – materiał literacki dobrany trafnie, celowo, zinterpreto- wany w pogłębiony sposób – całkowita poprawność me- rytoryczna – wykazanie się znajomością kontekstów kulturowych i filozoficznych, umiejętność wykorzystania ich w interpretacji utworów – samodzielność i dojrzałość sądów – posługiwanie się terminolo- gią – dokonywanie zestawień i porównań, syntezywanie wiadomości, wyciąganie wniosków	– przemyślana, oryginalna kompozycja – forma pracy funkcjonalna wobec tematu – spójność logicznego wywo- du – przejrzystość dowodzenia – umiejętne wykorzystanie cytatów – praca napisana estetycznie, czytelne akapity – funkcjonal- ne wobec kompozycji	– styl jasny, swobodny, funk- cjonalny wobec wybranej formy pracy – duża sprawność językowo- -stylistyczna – bogate, zróżnicowane słow- nictwo – poprawna, urozmaicona składnia – praca poprawna pod wzglę- dem językowym (dopuszczal- ne niewielkie, sporadyczne usterki)
dobry	– temat w pełni zrealizowany – właściwy dobór materiału literackiego i kulturowego opatrzonego właściwym ko- mentarzem – praca w pełni poprawna merytorycznie – sądy formułowane z odwoływaniem się do tek- stów – widoczna umiejętność inter- pretowania utworów literac- kich i innych tekstów kultury – ujęcie tematu poprawne, zachowanie spójności logicz- nego wywodu	– widoczny zamysł kompozy- cyjny (przemyślana kompozy- cja), – właściwe proporcje między poszczególnymi częściami pracy – zachowanie ciągłości i przejrzystości logicznego wywodu – wplatanie cytatów	– styl poprawny, widoczna sprawność stylistyczno- -językowa – styl adekwatny do zamie- rzonej formy pracy – widoczna umiejętność po- sługiwania się oficjalną od- mianą polszczyzny – dość zróżnicowane słownic- two – umiejętność posługiwania się zróżnicowanymi struktu- rami składniowymi z na ogół właściwie stosowaną interpunkcją – dopuszczalne nieliczne błę-

	<ul style="list-style-type: none"> – samodzielność wyciągania wniosków, obecne w pracy sądy oceniające i wartościujące – uzasadniane na podstawie materiału literackiego 		<ul style="list-style-type: none"> dy frazeologiczne i składniowe, ortograficzne i interpunkcyjne
dostateczny	<ul style="list-style-type: none"> – praca zgodna z tematem, choć niepełna, uboga, bez pogłębienia – poprawne, choć schematyczne ujęcie tematu – prawidłowy dobór materiału literackiego opatrzonego właściwym komentarzem (dopuszczalne drobne błędy rzeczowe i uproszczenia) – komentarz zawiera elementy interpretacji (a nie tylko streszczenia), wartościowania i sądów własnych – choćby w minimalnym stopniu – odwoływanie się do omawianych tekstów przy formułowaniu sądów – wyciąganie wniosków 	<ul style="list-style-type: none"> – praca formalnie trójdzielna – kompozycja zaznaczona graficznie (akapity) – dający się odczytać zamysł kompozycyjny – dopuszczalne błędy kompozycji, np.: zachwianie proporcji kompozycyjnych, zakłócenia spójności – przy ogólnym zachowaniu myśli przewodniej 	<ul style="list-style-type: none"> – styl na ogół poprawny – niezbyt bogate słownictwo – dopuszczalne błędy językowe: składniowe, frazeologiczne, ortograficzne i interpunkcyjne
dopuszczający	<ul style="list-style-type: none"> – praca w większej części zgodna z tematem (realizuje temat, choć w niepełny sposób) – dobór materiału literackiego (i kulturowego) w większości zgodny z tematem – właściwy dobór materiału literackiego, choć ubogi, niepełny komentarz – komentarz w większości poprawny merytorycznie, dopuszczalne drobne błędy rzeczowe – ujęcie tematu na ogół po- 	<ul style="list-style-type: none"> – praca zrozumiała pod względem logicznym i kompozycyjnym, zamysł autora jest w miarę czytelny, choć momentami niespójny – dopuszczalne błędy kompozycyjne (np. brak wstępu lub zakończenia, zakłócone proporcje między elementami pracy, brak zachowania logicznej spójności wyводу itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> – praca napisana w sposób komunikatywny pod względem stylistycznym i językowym – dopuszcza się błędy stylistyczne, ubogie słownictwo – dopuszczalne błędy językowe (składniowe, frazeologiczne, gramatyczne i leksykalne), a także błędy zapisu (ortograficzne i interpunkcyjne) – w stopniu niezakłócającym komunikatywności tekstu

	prawne – sądy odtwórcze, stereotypowe, ale odnoszące się do utworów literackich (i innych dzieł)		
--	---	--	--

Procentowy przelicznik punktów na ocenę dla poszczególnych rodzajów zadań pisemnych, a także dodatkowe informacje na temat sposobu oceniania tego rodzaju prac znajdują się w Przedmiotowym Systemie Oceniania.

Szczegółowe kryteria oceniania dłuższej wypowiedzi ustnej (omówienie wskazanego tematu, zagadnienia itp.)

Waga poszczególnych poziomów wypowiedzi ustnej w klasie I LP:

Poziom		
merytoryczny	strukturalny	językowy
40%	30%	30%

Ocena	Poziom		
	merytoryczny	strukturalny	językowy
celujący	– jak na ocenę bdb oraz: – dążenie do erudycyjności wypowiedzi – wyjście poza treści programowe – cytowanie, przytaczanie, powoływanie się na sądy i opinie autorytetów	– jak na ocenę bdb oraz: – oryginalna forma, funkcjonalna wobec tematu (np. z elementami happeningu)	– jak na ocenę bdb
bardzo dobry	– zagadnienie omówione w sposób pełny, pogłębiony, – uczeń zna, dobrze rozumie i obszernie przedstawia materiał (fakty, pojęcia, utwory, zagadnienia...) w ścisłym związku z tematem – wykorzystanie kontekstów – samodzielne kojarzenie faktów i informacji, wyciąganie wniosków – ocenianie, wartościowanie	– przemyślana kompozycja wypowiedzi – wyraźnie zaznaczony punkt wyjścia i rozwijanie myśli w logiczny, konsekwentny sposób – przejrzystość i czytelność wyводу – zamknięcie wypowiedzi wnioskami – próby nadania wypowiedzi oryginalnej formy, funkcjo-	– uczeń przestrzega zasad poprawności języka mówionego w zakresie wymowy, fleksji, leksyki, frazeologii i składni – przestrzega zasad etykiety językowej – posługuje się bogatym słownictwem, stosuje terminologię właściwą dla omawianego zagadnienia

	– poprawnie budowane argumenty odnoszone do omawianych tekstów kultury	nalnej wobec tematu	
dobry	<ul style="list-style-type: none"> – temat omówiony w sposób wyczerpujący, wykorzystane ważne wiadomości – przedstawianie tekstów w sposób problemowy – materiał rzeczowy dobierany trafnie, interpretowany i komentowany prawidłowo – uzasadnianie sądów i stwierdzeń na podstawie utworów literackich i innych tekstów kultury – prezentowane zagadnienia (fakty, teksty, postacie itp.) mają ścisły związek z tematem – w wypowiedzi pojawiają się poprawnie zbudowane argumenty 	<ul style="list-style-type: none"> – wypowiedź zorganizowana, z wyraźnie zaznaczonym wstępem (punktem wyjścia, tezą itp.) i uporządkowanym rozwinięciem – widoczne dążenie do porządkowania i scalania informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wypowiedź w miarę płynna, komunikatywna – styl poprawny, zgodny z sytuacją komunikacyjną – język na ogół zgodny z normą polszczyzny mówionej (przeważnie poprawny w zakresie wymowy, fleksji, leksyki, frazeologii) – zróżnicowane słownictwo, stosowanie terminologii związanej z zagadnieniem – uczeń stara się przestrzegać etykiety językowej i stosuje środki językowe typowe dla określonej formy wypowiedzi ustnej (np. przemawianie, przekonywanie, zwracanie się do rozmówcy) – stosowanie środków językowych podkreślających własne sądy i opinie – sygnalizowanie przytaczania zdań (opinii, sądów) cudzych
dostateczny	<ul style="list-style-type: none"> – uczeń w większości zna, rozumie i przedstawia informacje związane z tematem – prawidłowo lokalizuje utwory i postacie – wyjaśnia terminy i pojęcia w sposób odtwórczy, lecz własnymi słowami – podejmuje próbę interpretowania omawianych tekstów kultury – stara się uzasadniać własne 	<ul style="list-style-type: none"> – wypowiedź krótka, ale zawierająca kluczowe dla zagadnienia informacje – wypowiedź na ogół uporządkowana – uczeń stara się zachować logiczną kolejność przedstawiania wiadomości 	<ul style="list-style-type: none"> – styl na ogół poprawny, adekwatny do sytuacji komunikacyjnej; dopuszczalne błędy – niezbyt bogate, ale wystarczające słownictwo – dopuszczalne błędy językowe: składniowe, frazeologiczne – posługiwanie się terminologią niezbędną do omówienia tematu

	<p>sądy i opinie</p> <ul style="list-style-type: none"> – stwierdzenia odnosi do konkretnych utworów – popełnia drobne błędy rzeczowe, odchodzi od tematu 		
dopuszczający	<ul style="list-style-type: none"> – uczeń przedstawia podstawowe informacje (zagadnienia, utwory, postacie, terminy) – wyjaśnia pojęcia w sposób odtwórczy i niepełny – potrafi przedstawić temat przynajmniej w 50% – dopuszczalne błędy rzeczowe i odchylenie od tematu 	<ul style="list-style-type: none"> – wypowiedź krótka, fragmentaryczna – uczeń przedstawia fakty, postacie, teksty itp. w dowolnej, często przypadkowej kolejności, jednak w sposób niezakłócający zrozumiałości wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> – uczeń stara się mówić polszczyzną oficjalną – stara się zachować styl adekwatny do sytuacji komunikacyjnej – dopuszczalne błędy językowe w stopniu niezakłócającym komunikatywności wypowiedzi – słownictwo ubogie

WYMAGANIA OGÓLNE

W zakresie czytania (analizy i interpretacji) tekstów literackich i innych dzieł sztuki

P (POZIOM PODSTAWOWY)

Uczeń:

- czyta ze zrozumieniem (tzn. rozumie znaczenia słów, związków frazeologicznych, zdań, fragmentów – na poziomie dosłownym i przenośnym, symbolicznym lub parabolicznym);
- rozpoznaje treści dosłowne i ukryte dzieła;
- czyta głośno, wyraziście, z właściwą dykcją i intonacją;
- swoimi słowami opowiada (streszcza, parafrazuje) czytany utwór;
- określa tematykę, wątki i motywy; wskazuje główne wydarzenia i bohaterów;
- formułuje hipotezy interpretacyjne (przy pomocy nauczyciela) i uzasadnia je na podstawie analizy;
- określa podmiot liryczny i adresata utworu lirycznego;
- wyjaśnia tytuł utworu;
- określa styl i nastrój wiersza;
- rozpoznaje gatunek literacki i kompozycję utworu;
- wskazuje występujące w omawianych utworach środki stylistyczne (porównania, powtórzenia, metafory, antytezy itp.) i próbuje określać ich funkcję;
- wskazuje w wierszach stylizację i określa jej funkcję;
- wykorzystuje konteksty do interpretacji utworu:
  - ✓ znajduje informacje o autorze i okolicznościach napisania wiersza;
  - ✓ wskazuje przybliżony czas powstania dzieła;
  - ✓ dostrzega powiązania utworów z historią Polski i Europy;
  - ✓ wskazuje różnice między prawdą historyczną i fikcją literacką;
  - ✓ w czytanych utworach odnajduje echa poglądów filozoficznych;
  - ✓ dostrzega obecność toposów antycznych i biblijnych oraz inne nawiązania kulturowe; określa ich sensy i symbolikę; rozpoznaje aluzje, znaki i symbole kulturowe;
  - ✓ dostrzega w utworze najważniejsze wartości charakterystyczne dla epoki, w której powstał;
  - ✓ w czytany utworze dostrzega pastisz, parodię, karykaturę;
- czyta utwory literackie i teksty publicystyczne ze zrozumieniem ich przesłania;
- nazywa wartości i postawy obecne w utworze;
- inspirowany czytаныmi utworami stawia pytania dotyczące ludzkiej egzystencji, problemów filozoficznych itp.;
- dostrzega sensy najistotniejsze w utworze, skupia się na nich;

- rozpoznaje podstawową funkcję dzieła (np. dydaktyczno-moralizatorską);
- podejmuje próbę odczytania obrazu, rzeźby, dzieła architektury – w kontekście epoki, z której pochodzą;
- porównuje utwory literackie i dzieła innych sztuk.

PP (POZIOM PONADPODSTAWOWY)

Jak na poziomie podstawowym, a ponadto **uczeń**:

- podejmuje samodzielną interpretację wiersza na podstawie jego analizy;
- interpretuje czytane wiersze, odwołując się zarówno do ich treści, jak i poetyki;
- rozpoznaje znaki tradycji (judaistycznej, antycznej, chrześcijańskiej, staropolskiej itp.);
- interpretuje wiersze współczesne w kontekście różnych tradycji (biblijnej, średniowiecznej itp.);
- interpretuje wiersz, sytuując go w różnych kontekstach (np. historycznym, kulturowym, literackim);
- poszukuje samodzielnej odpowiedzi na pytanie, dlaczego twórcy różnych epok sięgają do postaci i motywów biblijnych, antycznych, średniowiecznych itp.;
- dostrzega wartości stylistyczne środków językowych (zwłaszcza słownikowych, słowotwórczych i frazeologicznych) występujących w wierszu;
- rozpoznaje charakterystyczne dla danej epoki cechy języka i stylu czytanych utworów;
- określa funkcję występujących w podręczniku tematów, toposów, motywów;
- przedstawia uniwersalny sens motywów biblijnych i mitologicznych wykorzystywanych przez poetów współczesnych;
- na podstawie czytanych utworów określa funkcję toposów antycznych i biblijnych w kulturze późniejszych epok;
- dostrzega dialogowość kultury;
- interpretuje dzieła sztuki reprezentujące różne style i konwencje (np. malarstwo romańskie, katedrę gotycką);
- rozpoznaje podstawowe wyróżniki kodu innych niż literackie dziedzin sztuki w zakresie niezbędnym do odbioru dzieł (np. plastycznych, teatralnych, filmowych).

W zakresie czytania tekstu nieliterackiego, tzn. popularnonaukowego, publicystycznego, naukowego (np. filozoficznego, teoretycznoliterackiego)

P

Uczeń:

- czyta tekst ze zrozumieniem, tzn. rozumie znaczenia słów, zdań, akapitów, całości;
- wyodrębnia tezę (główną myśl) całego tekstu lub jego fragmentu (np. akapitu);
- wskazuje wykorzystane (przywołane) w tekście argumenty;

- rozpoznaje zasadę kompozycyjną tekstu;
- określa nadawcę i adresata tekstu;
- określa główną funkcję tekstu;
- rozpoznaje charakterystyczne cechy języka i stylu tekstu;
- nazywa najważniejsze środki językowe występujące w tekście i określa ich funkcję;
- określa cechy gatunkowe tekstu (np. eseju, recenzji, reportażu);
- znajduje w tekście potrzebne informacje, odtwarza je i przetwarza (porządkuje, wykorzystuje do rozwiązania problemu, wskazuje przyczyny i skutki);
- odróżnia występujące w tekście informacje od opinii.

PP

Jak na poziomie podstawowym, a ponadto **uczeń**:

- rozpoznaje zasadę kompozycyjną tekstu i określa jej funkcję;
- określa różne funkcje tekstu;
- określa, jaki jest związek języka i stylu tekstu z jego funkcją.

W zakresie tworzenia wypowiedzi pisemnych

P

Uczeń:

- pisze dłuższy tekst, przestrzegając podstawowych zasad organizacji poznanych form wypowiedzi, a zwłaszcza: rozprawki, recenzji, referatu, interpretacji utworu literackiego lub jego fragmentu, sprawozdania;
- wprowadza w sposób celowy do swoich wypowiedzi podstawowe cechy tekstu popularnonaukowego lub publicystycznego;
- redaguje noty biograficzne wskazanych postaci (np. filozofów greckich, twórców renesansowych, współczesnych pisarzy i poetów);
- samodzielnie sporządza przejrzyste notatki z lekcji i pracy własnej;
- dostosowuje formę do tematu wypowiedzi;
- opracowuje redakcyjnie tekst (wprowadza celową kolejność podawania informacji, dokonuje ad-iustacji tekstu, segmentuje go, wprowadza tytuły i śródtytuły, stosuje wyróżnienia graficzne);
- doskonali język, styl, kompozycję;
- poprawia błędy językowe i stylistyczne;
- zachowuje procedurę pisania pracy na temat literatury i kultury: gromadzi i selekcionuje materiał, formułuje hipotezy i wnioski;
- stosuje podstawowe terminy z historii literatury, poetyki, teorii literatury i nauki o języku (a także niektóre najważniejsze terminy z zakresu sztuk pięknych);

- świadomie (celowo) streszcza, parafrazuje, cytuje, komentuje teksty, odróżniając te czynności od siebie;
- przekształca tekst pisany: skraca lub rozwija;
- formułuje i uzasadnia opinie;
- przedstawia (komentuje) własne przeżycia wynikające z kontaktów z literaturą i sztuką;
- pisze z dbałością o estetykę wypowiedzi;
- pisze przejrzystą, komunikatywną pracę na temat zagadnień związanych z kulturą i literaturą danej epoki;
- wykazuje się podstawową wiedzą o omawianych utworach, tekstach, gatunkach literackich, zjawiskach kulturowych etc.

PP

Jak na poziomie podstawowym, a ponadto **uczeń**:

- redaguje własną wypowiedź zgodnie z cechami gatunku i zamierzoną funkcją tekstu;
- pisze pracę na wskazany temat, poprawnym językiem literackim, w formie dostosowanej do tematu, o wyrazistym zamyśle kompozycyjnym;
- pisze pracę na temat poznanych utworów literackich, uwzględniając konteksty kulturowe i filozoficzne oraz powiązania literackie;
- podejmuje próbę napisania eseju;
- określa, jakie są podstawowe cechy językowe i formalne eseju i tekstu naukowego;
- pisze własną, poprawnie zredagowaną recenzję ostatnio przeczytanej książki, obejrzanego filmu;

W zakresie tworzenia wypowiedzi ustnych

P

Uczeń:

- buduje kilkudzianową wypowiedź na wskazany temat – utrzymaną we właściwym stylu;
- tworzy wypowiedź stosowną i skuteczną: posługuje się polszczyzną literacką, używa językowych form grzecznościowych, unika agresywności i brutalizacji wypowiedzi;
- zachowuje się właściwie pod względem językowym w różnych sytuacjach; wybiera środki językowe (przede wszystkim leksykalne i frazeologiczne) stosowne w danej sytuacji;
- uczestniczy w dialogu, dyskusji, debacie klasowej, broniąc swojego stanowiska;
- poprawnie buduje argumenty;
- dostrzega argumenty nieuczciwe i ich unika;
- publicznie zabiera głos, właściwie komponując wystąpienie;
- wypowiada swoje oceny i opinie np. na temat etycznej strony wyborów, przed jakimi stoją bohaterowie utworu, lub wartości i atrakcyjności czytanych dzieł;
- formułuje własne sądy i opinie, uzasadnia je;

- przedstawia własne refleksje i wnioski powstałe pod wpływem lektury poznanych utworów.

PP

Jak na poziomie podstawowym, a ponadto **uczeń**:

- ujmuje swoje sądy i przemyślenia w formę dłuższej, uporządkowanej wypowiedzi;
- uczestniczy w klasowym konkursie pięknego opowiadania;
- przedstawia zasady kultury dyskusji i je stosuje;
- wypowiada się na temat literatury i sztuki poznawanych epok w sposób komunikatywny, jasny, w miarę płynny, używając niektórych terminów i pojęć specjalistycznych;
- wygłasza krótkie referaty, wykorzystując wiadomości z gimnazjum oraz nowe – z podręcznika i innych źródeł.

W zakresie samokształcenia

P

Uczeń:

- korzysta z podstawowych źródeł informacji: słowników (np. ortograficznego, poprawnej polszczyzny, języka polskiego, terminów literackich), różnych encyklopedii;
- korzysta z Internetu i innych elektronicznych źródeł informacji;
- znajduje w Internecie strony z potrzebnymi informacjami;
- sporządza poprawny opis bibliograficzny;
- czyta ze zrozumieniem fragmenty literatury naukowej;
- czyta teksty, by znaleźć potrzebne informacje;
- znajduje, porządkuje i przetwarza wiadomości znalezione w czytanych mitach;
- notuje, sporządza plan odtwórczy, konspekt wypowiedzi własnej;
- korzysta z encyklopedii i tekstów źródłowych, pogłębiając wiedzę dotyczącą wskazanego zagadnienia;
- integruje wiedzę z różnych obszarów polonistyki szkolnej (z zakresu historii literatury, teorii literatury, językoznawstwa i nauki o kulturze).

PP

Jak na poziomie podstawowym, a ponadto **uczeń**:

- tworzy zestawy bibliograficzne na określony temat;
- sporządza przypisy;
- tworzy bazy danych;
- czyta tekst naukowy w celu pogłębienia interpretacji utworu literackiego lub dzieła sztuki.

SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA PROGRAMOWE

Klasa I LP

Teksty oznaczone (A) i pochodzące z antologii *Starożytność–średniowiecze* Romana Mazurkiewicza oraz *Renesans–oświecenie* Estery Lasocińskiej należy traktować jako fakultatywne.

Dział programowy. Tematyka i problematyka	Teksty	Wymagania podstawowe (oceny: dopuszczający i dostateczny)	Wymagania ponadpodstawowe (oceny: dobry i bardzo dobry)
STAROŻYTNOSĆ UCZEŃ:			
Wprowadzenie do starożytności		<ul style="list-style-type: none"> – krótko przedstawia starożytność jako epokę w kulturze, rozróżniając jej podstawowe okresy (klasycyzy, złoty) – przedstawia okres klasycyzy jako szczyt rozwoju kultury greckiej – definiuje mit – wymienia najważniejsze osiągnięcia kultury greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> – chronologicznie lokalizuje i porządkuje najważniejsze wydarzenia i postacie kultury starożytnej – wyjaśnia antyczną etymologię pojęć: literatura, poezja, epos, dramat
W świecie mitów	<p>mit greckie w opracowaniu J. Parandowskiego i innych autorów – fragmenty zamieszczone w podręczniku i inne, przedstawiające: mity genezyjskie, mity o Prometeuszu, Syzyfie, Tezeuszu i topoisie labiryntu, królu Edypie, Narcyzie, (A) *o czterech wiekach ludzkości, Orfeuszu i Eurydyce</p> <p>(A) Owidiusz, z <i>Metamorfoz</i>:</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza (opowiada) wybrane mity – swoimi słowami wyjaśnia pojęcia: mit, topos, *archetyp, sacrum i profanum – omawia różne funkcje mitów (dawniej i dziś) – na podstawie poznanych mitów wskazuje archetypy i toposy ważne dla kultury europejskiej (np. topos labiryntu, wędrówki, Arkadii, archetyp władcy, zdobywcy, wojownika, matki itp.) – uzasadnia, dlaczego każdy Europejczyk powinien znać mity greckie – określa ważne dla starożytnych wartości, które wpisane są w opowieści mityczne – *układa własną opowieść o strukturze mitu – wyjaśnia pochodzące z mitów greckich związki frazeologiczne utrwalone w języku polskim – układa zdania, w których pojawią się w różnych znaczeniach słowa: heros, heroizm, heroiczny – wskazuje rzeczowniki, które pierwotnie funkcjonowały jako nazwy własne, a potem stały się nazwami pospolitymi (np. chaos, narcyz, adonis, nestor) 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje poznane mity, analizując ich warstwę symboliczną – interpretuje mitologię grecką jako jedno z podstawowych źródeł kultury europejskiej – przedstawia funkcjonowanie motywów mitologicznych ważnych dla kultury europejskiej (na wybranych przykładach) – wskazuje różne płaszczyzny, na których można odczytywać mity – *we wskazanych mitach (np. o Tezeuszu) wskazuje echa wydarzeń historycznych – wyjaśnia pojęcia: prometeizm, prometejski – znajduje, porządkuje i przetwarza – (A) *interpretuje mit (za Campbellem) jako poszukiwanie i doświadczanie sensu życia – (A) *na podstawie tekstu Wipszyckiej próbuje określić, co było dla starożytnych Greków sferą sacrum – (A) *wyjaśnia, na czym polegała wolność Syzyfa według Camusa – (A) *interpretuje zdanie Camusa,

	<p>[<i>Narcyż</i>]</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>M. Głowiński, [<i>Mit Prometeusza</i>]</p> <p>(A) J. Campbell, B. Moyers, [<i>Dlaczego mit?</i>]</p> <p>(A) Z. Kubiak, <i>Skarb, który nas jednoczy</i></p> <p>(A) E. Wipszycka, <i>Kłopoty z religią Greków</i></p> <p>(A) *J. Kott, <i>Góra i dół, albo o wieloznaczności Prometeusza</i></p> <p>(A) *A. Camus, <i>Mit Syzyfa</i> (fragm.)</p> <p>(A) *S. Jaworski, <i>Narcyż</i> (fragm.)</p>	<p>– (A) *przywołuje dzieło Owidiusza, wymieniając antyczne źródła znajomości mitów</p> <p>– (A) *wyjaśnia tytuł <i>Metamorfozy</i></p> <p>– czyta ze zrozumieniem fragmenty literatury naukowej</p> <p>– znajduje potrzebne informacje w tekstach naukowych (A) oraz w tekście o strukturze dialogowej (w wywiadzie Moyersa z Campbellem)</p> <p>– na podstawie przeczytanych tekstów buduje definicję mitu</p> <p>– *dzięki literaturze naukowej pogłębia rozumienie warstwy symbolicznej mitów</p> <p>– (A) *na podstawie tekstu Wipszyckiej określa relacje między mitologią i religią</p> <p>– (A) na podstawie tekstów Kubiaka i Wipszyckiej interpretuje greckie wyobrażenia bogów</p> <p>– (A) *na podstawie tekstu Kotta wskazuje symboliczne sensy związane z archetypem góry i dołu</p>	<p>iz Syzyf „jest silniejszy niż jego kamień”</p>
<p>Wołanie o mit – we współczesnej kulturze masowej (na przykładzie postaci herosa w kinematografii współczesnej) – <u>temat fakultatywny</u></p>	<p><i>Superman</i>, reż. R. Donner</p> <p><i>Batman</i>, reż. T. Burton</p>	<p>– wypowiada się na temat wymienionych filmów, formułuje własne sądy i oceny</p> <p>– charakteryzuje bohaterów, wskazując ich cechy typowe oraz indywidualne</p> <p>– *wskazuje środki filmowe i określa ich funkcje</p>	<p>– w postaciach bohaterów kultury masowej (Superman, Batman, Spiderman) dostrzega cechy antycznego herosa</p> <p>– *wyjaśnia źródła atrakcyjności tego archetypu dla współczesnej kultury masowej</p> <p>– wypowiada się na temat roli mediów we współczesnej cywilizacji</p>
<p>*Poezja Zbigniewa Herberta, czyli język kultury</p>	<p>*Z. Herbert, <i>Historia Mi-notaura</i></p>	<p>–*przy pomocy nauczyciela interpretuje utwór Herberta</p> <p>– w czytanim tekście wskazuje obecność toposu antycznego; wyjaśnia jego znaczenie</p>	<p>– *samodzielnie interpretuje czytane utwory</p> <p>– *swoimi słowami wyjaśnia na konkretnych przykładach, na czym polega reinterpretacja mitów w poezji Herberta</p>

			– *wyjaśnia, dlaczego archetypy, mity i toposy greckie (śródziemnomorskie) można nazwać wspólnym językiem kultury europejskiej
Herosi i bogowie, czyli świat poezji Homera. Epos antyczny	<p>Homer, <i>Iliada</i> (fragm.)</p> <p>(A) *Homer, z <i>Odysei</i>: [Bohaterowie dawnego wieku], [Wyspa syren]</p> <p>inne fragmenty <i>Odysei</i> (poznane w gimnazjum)</p> <p>(A)</p> <p>*Wergiliusz, z <i>Eneidy</i>: [Oręż opiewam i męża...], [W grocie Sybilli]</p> <p>*E. Auerbach, [Styl homerycki i styl biblijny]</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY przykłady sztuki greckiej (np. reprodukacje</p>	<p>– wie, że epos wywodzi się z tradycji przedliterackiej</p> <p>– wie, kim był Homer; przywołuje legendy związane z jego postacią</p> <p>– lokalizuje w historii wydarzenia opisane w <i>Iliadzie</i> i przypuszczalny czas powstania eposów</p> <p>– czyta ze zrozumieniem fragment <i>Iliady</i> Homera (głośno, z właściwą dykcją i intonacją)</p> <p>– streszcza przebieg wydarzeń przedstawionych w przeczytanych fragmentach (przebieg pojedynku Achillesa z Hektorem (A) i inne)</p> <p>– określa tematykę <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i>, wymienia główne wydarzenia i bohaterów</p> <p>– krótko opowiada najważniejsze mity greckie związane z przyczynami i przebiegiem wojny trojańskiej</p> <p>– wskazuje związek starożytnej eschatologii z motywami decyzji i czynów bohaterów</p> <p>– *wskazuje przykłady toposów obecnych w dziełach Homera (np. topos wędrówki)</p> <p>– swoimi słowami krótko wyjaśnia pojęcia: heros, epos starożytny, inwokacja, patos</p> <p>– na podstawie fragmentu <i>Iliady</i> wskazuje główne cechy eposu starożytnego: patos, podniosłość stylu, dwupłaszczyznowość świata przedstawionego</p> <p>– wskazuje inwokację i określa jej rolę w utworze</p> <p>– na podstawie fragmentu <i>Iliady</i> charakteryzuje narratora eposu</p> <p>– w czytanim fragmencie wskazuje główne cechy stylu Homerowego: słownictwo charakterystyczne dla stylu podniosłego, porównania homeryckie, stałe epitety (np. skrzydlate słowa, Hektor – pasterz zastępów, Zeus Egidodzierzca itp.)</p> <p>– *określa cechy epickiego wiersza homeryckiego (np. brak rymów, regularne rozłożenie akcentów, heksametr)</p> <p>– wie, że poezja grecka (i rzymska) związana była ze zjawiskiem iloczasu</p> <p>– charakteryzuje akcent wyrazowy i zdaniowy w języku polskim; wskazuje wyjątki i poprawnie akcentuje wskazane</p>	<p>– charakteryzuje narratora eposu, wiążąc go z postaciami starożytnych aoidów; wyjaśnia określenie „aoida”</p> <p>– przedstawia problemy uczonych związane z postacią Homera</p> <p>– *samodzielnie znajduje informacje o badaniach archeologicznych związanych z czasami Homera i okresem „heroicznym” starożytnej Grecji</p> <p>– wyjaśnia etymologię pojęcia „patos”</p> <p>– przywołuje mity opowiadające o bogach i herosach występujących w czytanim fragmencie <i>Iliady</i></p> <p>– charakteryzuje postacie bogów greckich związanych ze stronami walczącymi w wojnie trojańskiej</p> <p>– wyjaśnia pojęcie „eschatologia”</p> <p>– charakteryzuje epos starożytny jako gatunek literacki</p> <p>– analizuje fragment <i>Iliady</i>, wskazując cechy stylu Homerowego</p> <p>– wie, do jakich tematów pasuje styl epicki</p> <p>– *charakteryzuje styl Homerowy w pogłębiony sposób, z odwołaniem do tekstu (np. brak „drugiego planu” wydarzeń)</p> <p>– *wyjaśnia, czym było zjawisko iloczasu, stanowiące podstawę wiersza starożytnego</p> <p>– *wyjaśnia, czym były stopy metryczne (w związku z heksametrem)</p> <p>– wyjaśnia pojęcie „heksametr” (i jego etymologię)</p> <p>– *buduje kilkuzdaniową wypowiedź na wskazany temat utrzymaną w stylu podniosłym</p> <p>– tworzy porównanie homeryckie</p> <p>– wyjaśnia znaczenie i budowę wyrazów typu: bogumiły, Egidodzierzca, Pelida</p> <p>– wskazuje środki stylistyczne właściwe dla inwokacji</p> <p>– (A) poznane cechy eposu odnajduje we fragmencie <i>Eneidy</i> (np. obecność inwokacji i jej funkcję; dwupłaszczyznowość świata przedstawionego)</p> <p>– (A) na podstawie porównania <i>Eneidy</i> z <i>Odyseją</i> i <i>Iliadą</i> określa, na</p>

	<p>malowideł na wazach zamieszczone w podręczniku</p> <p>(A) *Arystoteles, z <i>Poetyki</i>: [<i>Jedność akcji w epepei</i>], [<i>Strukturalne składniki epepei. Technika epicka</i>]</p> <p>(A) *Horacy, <i>List do Pizonów</i> (fragm.)</p>	<p>wyrazy z akcentem innym niż na drugą sylabę od końca wyrazu</p> <ul style="list-style-type: none"> – formułuje zdania wykazujące różne znaczenia słowa „akcent” – omawia dzieła sztuki związane z treścią <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i> (np. zamieszczone w podręczniku malowidła na wazach greckich) – wnioskuje o życiu i wartościach ważnych dla starożytnych Greków na podstawie malowideł na wazach i fragmentów <i>Iliady</i> – (A) *wymienia cechy epepei, na które zwrócił uwagę Arystoteles – (A) *wyjaśnia, czym były starożytne poetyki 	<p>czym polegała ciągłość tradycji świata antycznego</p> <ul style="list-style-type: none"> – na podstawie ilustracji zamieszczonych w podręczniku wskazuje związki sztuki starogreckiej z eposem Homera (np. przedstawianie tego, co stworzone ręką ludzką, wytworów rzemiosła) – z różnych źródeł (książki, albumy, internet) zbiera informacje na temat sztuki greckiej, selekcjonuje je i przetwarza – (A) wyjaśnia pojęcia: naśladownictwo (<i>mimesis</i>), sztuka naśladowcza (<i>mimetyczna</i>) – (A) *określa, jak starożytni pojmowali sztukę i jaką rolę przypisywali artyście
Narodziny moralności: ideał etyczny i estetyczny	<p>M. Ossowska, [<i>Starogrecki ideał rycerski</i>]</p> <p>(A) *Homer, z <i>Odysei</i>: [<i>Bohaterowie dawnego wieku</i>]</p> <p>(A) *A. Krokiewicz, [<i>Moralność Homera</i>]</p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta ze zrozumieniem tekst Ossowskiej – szerzej charakteryzuje postacie Achillesa i Hektora (na podstawie fragmentu <i>Iliady</i> i w kontekście całego utworu) – *na podstawie <i>Iliady</i> i tekstu Ossowskiej charakteryzuje starogrecki ideał rycerza-herosa (jako harmonijne połączenie cech moralnych i fizycznych: piękna ciała i duszy) – formułuje podstawowe pytania filozoficzne – przedstawia narodziny filozofii i jej pierwsze koncepcje w starożytnej Grecji – wymienia dyscypliny filozoficzne: etyka, estetyka – wyjaśnia swoimi słowami pojęcia: etyczny, estetyczny – podaje przykłady ujednoczenia (w życiu i w sztuce, a także w kulturze masowej) kryteriów etycznych i estetycznych – (A) wskazuje wartości ważne dla starożytnych, wykorzystując fragmenty <i>Iliady</i> i <i>Odysei</i> – zabiera głos w dyskusji na temat: Czy starożytne ideały mogą być cenne dla współczesnego człowieka? – (A) *analizuje motywy decyzji Achillesa, który wydał Priamowi ciało Hektora 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postępowanie herosów i bogów opisane w <i>Iliadzie</i> (w kontekście epoki oraz ze współczesnego punktu widzenia) – *wyjaśnia pojęcie <i>kalós kagathós</i> – podaje przykłady bohaterów <i>Iliady</i> świadczące o greckim umiłowaniu piękna (Helena) – na podstawie tekstu Ossowskiej wnioskuje o greckim ideale urody męskiej – wskazuje przykłady rozdzielania kategorii etycznych i estetycznych w kulturze europejskiej (Quasimodo, Piękna i Bestia itp.) – *buduje dłuższą wypowiedź na temat wartości ideałów starożytnych dla współczesnego człowieka; uzasadnia swoje sądy, odwołując się do różnych tekstów kultury – (A) wyjaśnia, dlaczego eposy Homera można uważać za obraz narodzin moralności
*Filozoficzno-refleksyjny charakter poezji Wisławy	*W. Szymborska, <i>Spis ludności</i>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta ze zrozumieniem, wyraziście wiersz Szymborskiej – *przy pomocy nauczyciela interpretuje utwór, zwracając uwagę na obecne w nim 	<ul style="list-style-type: none"> – *dostrzega wartości stylistyczne środków językowych (zwł. słowni- kowych, słowotwórczych i frazeologicznych) występujących w wierszu

Szyborskiej		toposy antyczne (miasto, poeta) – *wyjaśnia tytuł wiersza – *wskazuje i interpretuje metafory określające stosunek poetki do historii	Szyborskiej – na podstawie wiersza określa funkcję motywów antycznych w poezji współczesnej
Obraz ludzkiego losu, czyli tragizm w dramacie antycznym. Budowa tragedii antycznej	Sofokles, <i>Król Edyp</i> (utwór czytany w całości) Sofokles, <i>Antygona</i> – przypomnienie (utwór poznany w gimnazjum) (A) W. Tatariewicz, <i>Tragedia</i> Arystoteles, <i>Poetyka</i> (fragm.) (A) *Arystoteles, z <i>Poetyki</i> : [Zasady tragiczności. Wybór bohatera tragicznego i charakter akcji „tragicznej”] wybitne realizacje tragedii antycznych na scenie lub na ekranie (wskazane obejrzenie jednej z nich) (A) A. Gorzkowski, <i>O tragedii greckiej – tragicznie, czyli jak o antyku pisać nie wolno</i> (fragm.)	– przedstawia przebieg wydarzeń ukazanych w przeczytanej tragedii (streszcza utwór) – wyjaśnia, na czym polega tragizm sytuacji-bohaterów – wskazuje motywy decyzji bohaterów, wypowiada swoje oceny i opinie na temat etycznej strony ich wyborów – zabiera głos w klasowej dyskusji stanowiącej rodzaj sądu literackiego nad bohaterami – pisze wypracowanie zawierające przemyślenia i wnioski z dyskusji – w swoich wypowiedziach poprawnie używa określeń: wina tragiczna (hamartia), konflikt tragiczny, wybór tragiczny – określa, jaką rolę w antycznej wizji ludzkiego losu odgrywało fatum (Mojry, przeznaczenie) – swoimi słowami wyjaśnia, na czym polegała antyczna koncepcja tragizmu, – interpretuje szczegółowo fragmenty tragedii (m.in. fragment zamieszczony w podręczniku) – (A) *na podstawie fragmentów <i>Poetyki</i> Arystotelesa opisuje starożytną koncepcję sztuki – swoimi słowami wyjaśnia pojęcia: <i>misēsis</i> , <i>katharsis</i> – podaje synonimy wyrazów: tragiczny, dramatyczny i wyrazy do nich bliskoznaczne – głośno i wyraziście czyta fragmenty dramatu – *projektuje wystawienie dramatu antycznego (lub jego fragmentu) – na przykładzie czytanego dramatu przedstawia budowę tragedii antycznej: • określa rolę chóru • wyjaśnia, na czym polegały trzy jedności • wymienia inne zasady rządzące budową tragedii antycznej (np. niepokazywanie scen drastycznych, maksimum trzech aktorów na scenie itp.)	– określa wartości, których bronią bohaterowie tragedii – odwołując się do różnych utworów, wyjaśnia, na czym polegał konflikt tragiczny oraz wina tragiczna (hamartia) – aktywnie uczestniczy w debacie klasowej, przestrzegając zasad kultury dyskusji – komponuje dłuższą pracę pisemną (w przemyślanej formie dostosowanej do tematu), w której uzasadnia swoje stanowisko w sprawie wyborów podjętych przez bohaterów – *rozważa, czy któreś ze współczesnych spektakli teatralnych lub obrazów filmowych wywołują u widza przeżycie <i>katharsis</i> – (A) *na podstawie czytanych fragmentów <i>Poetyki</i> przedstawia poglądy Arystotelesa na istotę tragiczności, sposoby wyboru bohatera i charakter akcji tragicznej – *wspólnie z koleżankami i kolegami przygotowuje inscenizację fragmentu dramatu – w związku z inscenizacją (fragmentu) dramatu poznaje podstawowe elementy warsztatu reżysera teatralnego – opisując budowę tragedii, używa określeń: epejsodion, stasimon, prolog, parodos, eksodos, epilogos, katastrofa itp. – swoimi słowami wyjaśnia wymienione pojęcia – (A) czyta tekst naukowy w celu pogłębienia interpretacji tragedii antycznej i losu jej bohaterów (np. <i>Króla Edypa</i>)
*Tragizm ludzkiego losu uka-	*E. Bryll, <i>Rekonstrukcja</i>	– *wyjaśnia, jak należy rozumieć tytuł wiersza	– *dostrzega wartości stylistyczne środków językowych (zwł. słowni-

zany w sztuce	<i>chóru Sofoklesowego</i>	<ul style="list-style-type: none"> – *tworzy hipotezy interpretacyjne, odwołując się do tragedii, do których nawiązuje utwór – *wyjaśnia, na czym, zdaniem współczesnego poety, polega tragizm ludzkiego losu 	<ul style="list-style-type: none"> kowych i frazeologicznych) w wierszu współczesnym – *porównuje antyczne i współczesne rozumienie tragizmu ludzkiego losu
Teatr w starożytnej Grecji	<p>(A) K. Kumarniecki, [<i>Tragedia attycka</i>]</p> <p>(A) J. de Romilly, [<i>Tragedia grecka</i> (fragm.)]</p> <p>sztuka grecka okresu klasycznego i porządku architektoniczne Praksyteles, Hermes z małym Dionizosem</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia genezę dramatu antycznego, wywodząc ją od świąt ku czci Dionizosa – posługując się rysunkiem (zdjęciem), opowiada o wyglądzie i funkcji amfiteatru greckiego – wymienia najważniejszych twórców tragedii greckiej – wykorzystując wskazówki z podręcznika, opisuje rzeźbę Praksytelesa – *swoimi słowami wyjaśnia określenia: sztuka apollińska, sztuka dionizyjska – *na podstawie wskazanych zabytków (rzeźby, budowle) przedstawia główne cechy sztuki greckiej okresu klasycznego – gromadzi wywodzące się od nazw greckich słownictwo związane z teatrem i tragedią 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi samodzielnie zebrać i wyselekcjonować przydatne informacje z encyklopedii, leksykonów, internetu itp. – posługując się samodzielnie znalezionymi materiałami, wygłasza referat na temat genezy i znaczenia teatru w starożytnej Grecji – wskazuje cechy greckiego klasycyzmu na przykładzie rzeźby Praksytelesa – *przygotowuje prezentację multimedialną (np. w programie PowerPoint) np. na temat historii dramatu greckiego, teatru w Atenach w okresie klasycznym, agonów teatralnych – (A) we fragmentach rozpraw naukowych z zakresu historii kultury znajduje informacje o genezie i rozwoju teatru w starożytnej Grecji – wskazuje ślady starożytności (nazwy własne, nazwy pospolite, frazeologizmy) zachowane we współczesnym języku
Miłośnicy mądrości – wielcy filozofowie świata starożytnego	<p>Platon, [<i>Niewolnicy w jaskini</i>]</p> <p>(A) Platon, z <i>Uczty</i>: [<i>O miłości</i>]</p> <p>(A) *A. Sikora, [<i>Jak wyzwolić się z kajdan i wyjść z pieczary</i>]</p> <p>(A) Arystoteles, z <i>Etyki wielkiej</i>: [<i>O doskonałości i cnocie</i>], z <i>Etyki nikomachejskiej</i>: [<i>O szczęściu</i>]</p> <p>(A) *R.C. Solomon,</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wie, co jest przedmiotem filozofii i jakie są główne dyscypliny filozoficzne – stawia podstawowe pytania filozoficzne – wyjaśnia, kim byli: Tales, Demokryt, Pitagoras, Sokrates, Platon, Arystoteles, Diogenes, Epikur, Seneka i Marek Aureliusz – redaguje noty biograficzne omawiających filozofów greckich, krótko charakteryzuje najważniejsze założenia ich filozofii (na podstawie podręcznika) – wyjaśnia, jak postrzegali zasadę świata filozofowie przyrody – określa cele, jakie stawiała przed sobą filozofia człowieka – *wie, kim byli sofisci – prezentuje główne szkoły filozoficzne starożytnej Grecji i Rzymu, wskazując ich najważniejsze poglądy (na podstawie podręcznika) – wygłasza krótkie referaty, wykorzystując wiadomości z gimnazjum oraz nowe – z podręcznika i innych źródeł – w swoich wypowiedziach poprawnie 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje wybrane ważne problemy filozoficzne – szerzej przedstawia szkoły filozoficzne starożytnej Grecji i Rzymu – na przykładzie Sokratesa, Platona i stoików ukazuje różne sposoby pojmowania filozofii – *wskazuje zbieżne i przeciwstawne poglądy różnych szkół filozoficznych starożytnej Grecji – swoimi słowami wyjaśnia metaforę jaskini Platona – na podstawie tekstu Marka Aureliusza charakteryzuje postawę stoicką (postawę mędrca wobec świata, śmierci itd.) i ją ocenia – (A) *szerzej przedstawia założenia epikureizmu (poglądy na sposoby osiągnięcia szczęścia, stosunek do śmierci itd.) – (A) wyjaśnia, dlaczego Arystoteles został nazwany „filozofem nad filozofami” – *przytacza znane sentencje starożytnych filozofów

	<p>K.M. Higgins, <i>Filozof nad filozofami: Arystoteles</i></p> <p>(A) *Epikur, [Z listu do Menojkeusa]</p> <p>Marek Aureliusz, <i>Rozmyślenia</i> (fragment.)</p> <p>(A) *A. Sikora, [O myśli stoików]</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>malarstwo: Rafael, <i>Szkola ateńska</i> J.L. David, <i>Śmierć Sokratesa</i></p>	<p>używa terminów: platonicy, idealizm platoński, stoicy, epikurejczycy, *sofiści, *cynicy, *sceptycy (oraz wyrazów pokrewnych)</p> <p>– czyta ze zrozumieniem fragmenty dzieł Platona i Marka Aureliusza, (A) a także Arystotelesa i Epikura</p> <p>– dostrzega problemy filozoficzne zawarte w tekstach Platona i Marka Aureliusza (A) oraz innych filozofów</p> <p>– (A) znajduje potrzebne informacje w tekstach naukowych</p>	<p>– *zna wybrane anegdoty związane z postaciami starożytnych filozofów</p> <p>– *wyjaśnia, dlaczego uważa się, iż filozofię człowieka zapoczątkowali sofiści</p> <p>– *wie, dlaczego sofistów nie uznawano za filozofów</p> <p>– *określa znaczenie dialogu (dyskusji) w dochodzeniu do wiedzy i prawdy</p> <p>– interpretuje obrazy Rafaela i Davida, wykorzystując m.in. zdobyte informacje na temat filozofów</p> <p>– podaje kilka znanych sentencji starożytnych filozofów, *wskazuje ich autorów</p>
<p>Arkadia w cieniu śmierci, czyli poezja Horacego</p>	<p>Horacy, <i>Do Leukonoe, Do Deliusza, Wybudowałem pomnik</i></p> <p>J. Krókowski, [Horacjańska refleksja nad życiem]</p> <p>(A) *Z. Kubiak, [Tu Horacy pisał pieśni...]</p> <p>(A) *A. Wójcik, [Horacjańskie rozumienie cnoty]</p>	<p>– charakteryzuje pieśń jako gatunek poezji starożytnej</p> <p>– wskazuje związki między filozofią a sztuką (literaturą)</p> <p>– swoimi słowami przedstawia filozoficzną problematykę czytanych wierszy</p> <p>– wskazuje elementy stoicyzmu i epikureizmu w poezji Horacego</p> <p>– *rozważa, na czym polegają uniwersalne wartości utworów Horacego</p> <p>– wyjaśnia, o jakim pomniku pisze Horacy w swej pieśni</p> <p>– *na przykładzie różnic w tłumaczeniach utworów Horacego wskazuje trudności związane z tłumaczeniem tekstów obcojęzycznych</p> <p>– czyta ze zrozumieniem teksty naukowe na temat poezji Horacego</p> <p>– (A) *podaje informacje biograficzne jako kontekst postawy stoickiej i epikurejskiej odzwierciedlonej w pieśniach Horacego</p> <p>– (A) wyjaśnia znaczenie i źródło pojęć: mecenas, mecenat</p>	<p>– czyta ze zrozumieniem pieśni Horacego (głośno, wyraziście, z właściwą dykcją i intonacją)</p> <p>– podaje niektóre słynne horacjańskie sentencje i wyjaśnia ich znaczenie</p> <p>– *wyjaśnia określenie <i>traduttore traditore</i>, podając przykłady różnych przekładów poezji obcojęzycznej</p> <p>– krótko streszcza poglądy Horacego na sztukę</p> <p>– na podstawie pieśni <i>Wybudowałem pomnik</i> określa, jaka była w starożytności klasycznej pozycja artysty</p> <p>– charakteryzuje postawę artystyczną określaną mianem klasycyzmu</p> <p>– *w swoich wypowiedziach przytacza niektóre słynne sentencje horacjańskie</p> <p>– przedstawia sposób pojmowania filozofii przez epikurejczyków i stoików</p> <p>– (A) *interpretuje pojęcia cnoty i złotego środka oraz ich znaczenie dla filozofii zawartej w pieśniach Horacego</p>

Liryka starożytna i jej miejsce w kulturze	<p>informacje z podręcznika o poetach starożytnych: Tyrtuszu, Safonie, Anakreonicie, Symonidesie, Teokrycie, Wergiliuszu, Owidiuszu</p> <p>(A) Safona, [<i>Pożegnanie uczennicy</i>]</p> <p>(A) Symonides, <i>Nie mów nigdy, człowiecze...</i></p> <p>(A) Anakreont, <i>Przynieś nam tu czarę, chłopcze..., Znów purpurową mnie piłką...</i></p> <p>(A) epigramaty z <i>Antologii Palatyńskiej</i></p>	<p>– krótko przedstawia postacie najważniejszych poetów starożytności</p> <p>– charakteryzuje lirykę jako rodzaj literacki, wskazując jej podstawowe wyznaczniki</p> <p>– podaje przykłady różnych gatunków lirycznych</p> <p>– wyjaśnia pierwotne znaczenie pojęcia „liryka”</p> <p>– wyjaśnia terminy: poezja tyrtejska, elegia, *strofa saficka, hymn, epigramat, epitafium, anakreontyk, wiersz biesiadny, erotyk, sielanka (idylla, *bukolika)</p> <p>– wyjaśnia, czym jest topos Arkadii i jakie jest jego pochodzenie</p> <p>– (A) na podstawie czytanych wierszy określa tematykę, nastrój i charakter liryki starożytnej</p> <p>– (A) w czytanych utworach odnajduje echa poglądów filozoficznych (np. na istotę szczęścia człowieka)</p> <p>– podaje synonimy wyrazów: liryczny, klasyczny</p>	<p>– zna grecką etymologię niektórych słów występujących w języku polskim, np.: liryka, strofa saficka, poezja tyrtejska, idylla, bukolika itp.</p> <p>– w znanych utworach literackich (i dziełach malarskich) z różnych epok wskazuje topos Arkadii</p> <p>– podaje przykłady znanych sobie utworów (z różnych epok), które można określić mianem tyrtejskich</p> <p>– (A) określa miejsce liryki wśród innych rodzajów literackich (epiki i dramatu) w literaturze starożytnej</p>
Związki frazeologiczne		<p>– wyjaśnia, czym jest frazeologizm</p> <p>– rozpoznaje frazeologizmy (w tekście)</p> <p>– rozróżnia i rozpoznaje rodzaje frazeologizmów (frazy, zwroty, idiomy, wyrażenia rzeczownikowe)</p> <p>– wymienia najważniejsze źródła frazeologizmów (mity greckie, Biblia, literatura)</p> <p>– podaje i wyjaśnia znane frazeologizmy wywodzące się z mitologii i Biblii</p>	<p>– podaje większy zasób frazeologizmów (niż na poziom podstawowy)</p> <p>– wskazuje źródła podanych frazeologizmów</p> <p>– wyjaśnia, czym są internacjonalizmy</p>

Biblia – księga nad księgami	Biblia – wiadomości ogólne Z. Herbert, <i>Książka</i>	– podaje podstawowe wiadomości na temat Biblii (pochodzenie, budowa, Stary i Nowy Testament, księgi biblijne, gatunki biblijne, języki Biblii, Pięcioksiąg Mojżeszowy, rozdziały i wersety) – poprawnie używa pojęć: politeizm, monoteizm – wyjaśnia, na czym polega religijna i kulturowa rola Biblii – wymienia sposoby odczytywania Biblii (jako księgi świętej, jako dzieła zawierającego sens moralny, jako tekstu kultury) – wskazuje najważniejsze cechy stylu biblijnego i odnosi je do czytanego tekstu – odczytuje wiersz Herberta jako wykładnię znaczenia Biblii w życiu człowieka	– wskazuje powiązania Biblii z historią Izraela – podaje przykładowe przejawy tradycji biblijnej w literaturze i sztuce różnych epok – wyjaśnia pochodzenie i znaczenie etymologiczne nazwy Biblia – podaje przykłady odczytania fragmentów biblijnych na poziomie dosłownym (literalnym) i parabolicznym – opisuje styl biblijny, wskazując charakterystyczne środki stylistyczne – wyjaśnia, na czym polega obrazowość stylu biblijnego – interpretuje wiersz Herberta
Biblijne opowieści o początku...	z Księgi Rodzaju: [<i>Stworzenie świata i człowieka</i>], [<i>Grzech pierworodny i wygnanie z raju</i>] A. Świderkówna, [<i>Hymn o początku</i>] (A) *J. Campbell, B. Moyers, [<i>Mity stworzenia</i>] (A) *K. Bukowski, [<i>Biblijny opis stworzenia</i>] PROPONOWANE KONTEKSTY malarstwo: Masaccio, <i>Wygnanie z raju</i> S. Wyspiański, <i>Stań się!</i>	– opowiada (streszcza) wskazane opowieści biblijne – odczytuje biblijny opis stworzenia świata jako hymn na cześć Wszechmogącego – *wskazuje stylistyczne i kompozycyjne wykładniki rytmiczności opisu stworzenia świata – charakteryzuje obraz Boga, człowieka i świata w Księdze Rodzaju – podejmuje próbę odczytania wybranych elementów symbolicznych (np. symboliki liczb) – wyjaśnia, czym jest topos raju oraz topos <i>homo viator</i> , *podaje przykłady ich funkcjonowania w różnych epokach – czyta ze zrozumieniem fragment książki Świderkówny (A) oraz fragmenty rozpraw naukowych – (A) odwołując się do literatury naukowej, odczytuje znaczenia uniwersalne zawarte w poetyckim opisie stworzenia świata – na podstawie wskazówek nauczyciela interpretuje dzieła sztuki inspirowane Biblią – na przykładach dzieł malarskich wskazuje różne sposoby ukazania motywów biblijnych (np. wygnania z raju)	– porównuje biblijną i mitologiczną (grecką) opowieść o początku świata (A) oraz inne mity genezyjskie różnych ludów – w kontekście Księgi Rodzaju określa wagę Słowa – *porównuje obraz Boga wyłaniający się z ksiąg Starego Testamentu (sprawiedliwy Jahwe) i Nowego Testamentu (chrześcijański Bóg miłości) – analizuje sytuację człowieka, który się zdecydował na złamanie zakazu Boga – wskazuje różne sposoby odczytania opowieści o grzechu pierworodnym i wygnaniu z raju – *odwołując się do wybranych przykładów, przedstawia znaczenie toposu raju oraz toposu <i>homo viator</i> w sztuce europejskiej – *porównuje topos raju z mitem arkadyjskim – (A) *wyjaśnia, dlaczego biblijny opis stworzenia świata trzeba czytać jak poemat, a nie jak kronikę czy tekst naukowy – *opisuje pochodzenie nazwy Księga Rodzaju
...i końcu naszego świata	Apokalipsa św. Jana (fragm.)	– wyjaśnia znaczenie słowa „apokalipsa” (objawienie, odsłonięcie) – podaje podstawowe informacje na temat Apokalipsy św. Jana	– interpretuje wizję końca świata zawartą w Apokalipsie św. Jana – analizuje styl Apokalipsy św. Jana, wskazując jego charakterystyczne

	<p>(A) A. Świerkówna, <i>Apokalipsa</i> (fragm.)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>grafika: A. Dürer, <i>Czterej jeźdźcy Apokalipsy</i></p> <p>Cz. Miłosz, <i>Piosenka o końcu świata</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – opowiada, jakie wydarzenia, według Apokalipsy św. Jana, nastąpią przy końcu świata – wymienia najważniejsze symbole Apokalipsy i podaje ich znaczenia (np. Baranek, siedem pieczęci, czterej jeźdźcy, Bestia, Babilon) – wskazuje najważniejsze cechy stylu Apokalipsy św. Jana (wizyjność, symboliczność, hiperbolizacja) – charakteryzuje składnię Apokalipsy św. Jana – opisuje apokalipsę jako biblijny gatunek literacki – przy pomocy nauczyciela interpretuje wiersz współczesny, określając jego zasadę kompozycyjną – w czytany utworze wskazuje nawiązania do Apokalipsy – określa styl i nastrój wiersza 	<p>cechy (ilustruje je cytatami)</p> <ul style="list-style-type: none"> – interpretuje różne symbole Apokalipsy – wskazuje nawiązania do Apokalipsy w utworach literackich i dziełach sztuki z różnych epok, *a następnie je interpretuje – (A) wyjaśnia, dlaczego dla chrześcijan Apokalipsa jest księgą nadziei – (A) *porównuje apokalipsy i prorocтва, wskazując podobieństwa i różnice między nimi – w pogłębiony sposób interpretuje utwór Miłosza – podaje najważniejsze informacje o autorze wiersza
<p>Wielka próba Abrahama</p>	<p>z Księgi Rodzaju: [<i>Próba Abrahama</i>]</p> <p>E. Auerbach, [<i>Styl homerycki i styl biblijny</i>]</p> <p>(A) *E. Auerbach, [<i>Homer i Biblia</i>]</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>malarstwo: Rembrandt, <i>Ofiara Abrahama</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – krótko opowiada historię ofiary Abrahama – wyjaśnia, na czym polega uniwersalne przesłanie czytanej opowieści – odczytuje historię Abrahama jako obraz relacji między człowiekiem a Bogiem – na podstawie fragmentu Księgi Rodzaju wskazuje cechy stylu biblijnego (np. wizyjność, symboliczność, hiperbolizacja, paralelizmy składniowe, powtórzenia) 	<ul style="list-style-type: none"> – w pogłębiony sposób interpretuje historię Abrahama, odczytując jej warstwę symboliczną – na podstawie fragmentu książki Auerbacha wskazuje podstawowe różnice między stylem biblijnym i stylem homeryckim – wyjaśnia, na czym polega symboliczność stylu biblijnego, odwołując się do konkretnych przykładów – (A) *na podstawie tekstu Auerbacha wyjaśnia, jak należy czytać Homera (piękna fikcja), a jak księgi biblijne (prawda biblijna: nauka i obietnica) – interpretuje obraz Rembrandta, określając ukazane na nim przeżycia ludzkie i sposób ich przedstawienia

<p>Biblia w naszej kulturze</p>	<p>fragmenty Biblii odnoszące się do wybranych postaci i pojęć, np.: Józef, Jakub, wieża Babel, świątynia Salomona, Jerozolima, Kain i Abel, Salomon, Dawid, Dekalog, Sodom i Gomora, Kohelet (i motyw <i>vanitas</i>)</p> <p>(A) *T. Żychiewicz, <i>Ofiara Abrahama</i></p> <p>(A) *A. Kamińska, [Kohelet, czyli prorok wątpienia]</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>motywy biblijne w kulturze, np.: W. Szymborska, <i>Na wieży Babel</i></p> <p>malarstwo: P. Bruegel, <i>Wieża Babel</i></p>	<p>– opowiada (streszcza) wskazane przez nauczyciela opowieści biblijne</p> <p>– lokalizuje najważniejsze postacie, motywy i obrazy biblijne (np. walka Jakuba z aniołem, Arka Noego, Dziesięcioro Przykazań, Józef, Mojżesz, walka Dawida z Goliatem, świątynia Salomona, niewola babilońska, motyw <i>vanitas</i>)</p> <p>– uzasadnia, dlaczego każdy Europejczyk (niezależnie od światopoglądu) powinien poznać Biblię</p> <p>– interpretuje opowieści biblijne, odczytując ich znaczenie paraboliczne (symboliczne) w kontekście całej Biblii</p> <p>– (A) czyta ze zrozumieniem teksty naukowe pogłębiające interpretację niektórych postaci, motywów i obrazów biblijnych</p> <p>– (A) *odczytuje Księgę Koheleta jako zapis dramatu człowieka szukającego i wątpiącego („mądrość w stanie niepokoju” i „odwaga wątpienia”)</p> <p>– komentuje obecność motywów biblijnych w dziełach pochodzących z różnych epok (np. w malarstwie lub w poezji współczesnej)</p> <p>– wskazuje przykłady funkcjonowania toposów biblijnych w kulturze (np. wieża Babel)</p> <p>– w swoich wypowiedziach używa poprawnie pojęć: archetyp, topos</p> <p>– wskazuje wywodzące się z Biblii związki frazeologiczne obecne w naszym języku, wyjaśnia ich przenośne znaczenie</p> <p>– poprawnie używa biblizmów w zdaniach</p>	<p>– interpretuje wskazane opowieści biblijne, wskazując ich uniwersalną wartość moralistyczną i symbolikę</p> <p>– uzasadnia fragmentaryczność opowieści biblijnych</p> <p>– wskazuje kulturowy kontekst motywów biblijnych (symbole Izraela wymienione w podręczniku)</p> <p>– wyjaśnia, na czym polega kulturotwórcza rola Biblii</p> <p>– interpretuje Biblię jako jedno z podstawowych źródeł duchowości oraz ładu moralnego cywilizacji europejskiej</p> <p>– na wybranych przykładach przedstawia i komentuje symboliczny charakter postaci oraz pojęć biblijnych</p> <p>– (A) *na przykładach wyjaśnia, czym jest sens typiczny postaci i obrazów biblijnych (np. ofiara Abrahama, Izaak – Chrystus)</p> <p>– podejmuje samodzielną próbę zinterpretowania wiersza Szymborskiej</p> <p>– poszukuje własnej odpowiedzi na pytanie, dlaczego twórcy różnych epok sięgają do postaci i motywów biblijnych</p>
---------------------------------	--	---	--

Modlitwa wieków	<p>Księga Psalmów (wybrane psalmy w różnych tłumaczeniach)</p> <p>(A) *J. Sądziak, [<i>Wiara w Psalmach</i>]</p> <p>*K.K. Baczyński, <i>Psalm 2. o krzyżu</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakim gatunkiem jest psalm biblijny – podaje podstawowe wiadomości o Księdze Psalmów (m.in. na temat jej autorstwa) – wymienia podstawowe rodzaje psalmów – rozpoznaje rodzaj wskazanego psalmu – interpretuje psalmy biblijne jako uniwersalną opowieść o relacjach między człowiekiem a Bogiem – odwołując się do wybranych fragmentów, wskazuje symboliczność języka psalmów – na podstawie tłumaczeń psalmów wyjaśnia, czym się różni przekład od parafrazy – *porównuje różne przekłady tego samego psalmu, określa podobieństwa i różnice między nimi – *odnajduje w wierszu Baczyńskiego stałe motywy psalmiczne, charakterystyczne zwroty, przenośnie i porównania – *interpretuje wiersz Baczyńskiego, odwołując się do tradycji psalmów biblijnych 	<ul style="list-style-type: none"> – komentuje styl psalmów jako najdoskonalszy wzór tekstu modlitewnego – charakteryzuje język psalmów – wskazuje w psalmach obrazy i motywy symboliczne oraz je interpretuje – (A) *odwołując się do tekstu naukowego, określa biblijne rozumienie wiary (wiara w Boga a zaufanie Bogu) – wnioskuje, dlaczego Księga Psalmów jest najczęściej tłumaczoną księgą biblijną – podaje najważniejsze przekłady psalmów na język polski – *wskazuje, jak w języku psalmów wyrażają się relacje między podmiotem mówiącym (człowiekiem) i adresatem (Bogiem) – *charakteryzuje psalm jako ponadczasowy gatunek literacki – *podaje przykłady wykorzystania tego gatunku w poezji współczesnej
Księga Hioba, czyli opowieść o wielkim cierpieniu	<p>Księga Hioba (fragm.)</p> <p>(A) *Z. Ziółkowski, <i>Zmagania Boga z Hiobem</i></p> <p>A. Świderkówna, [<i>Tajemnica ludzkiego cierpienia</i>]</p> <p>A. Kamieńska, <i>Powrót Hioba</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – opowiada (streszcza) historię Hioba – podejmuje próby samodzielnego odczytania sensów czytanej opowieści – formułuje własne sądy i opinie, uzasadnia je – ujmuje własne refleksje na temat cierpienia i wiary w dłuższej wypowiedzi pisemnej – (A) *czyta ze zrozumieniem tekst interpretacyjny – czyta ze zrozumieniem tekst eseistyczny, przede wszystkim na poziomie znaczeń – w wierszach poetów współczesnych odnajduje nawiązania do historii Hioba (wskazuje kontekst biblijny) – *wyjaśnia, na czym polega reinterpretacja opowieści biblijnej w wierszach Kamieńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – odczytuje sens opowieści o cierpieniu Hioba (wskazuje różne płaszczyzny interpretacyjne) – przedstawia Hioba jako postać symboliczną, archetyp cierpienia – rozpoznaje w historii Hioba cechy przypowieści – porównuje przedstawione w różnych utworach obrazy bohaterów, których dotknęło cierpienie (np. Hiob, Prometeusz, król Edyp) – ujmuje swoje sądy i przemyślenia w wypowiedzi pisemnej o przemyślanej formie (np. eseju) – (A) *na podstawie tekstu Ziółkowskiego komentuje biblijne rozumienie cierpienia i jego znaczenie w dziele odkupienia – czyta tekst Świderkówny ze zrozumieniem (na poziomie znaczeń, struktury i komunikacji) – interpretuje wiersz współczesny w kontekście biblijnym – *przedstawia uniwersalny sens wątków biblijnych wykorzystanych w poezji współczesnej
Sens miłości	Pieśń nad pieśniami (fragm.)	– swoimi słowami przedstawia temat, charakter, idee czytanych fragmentów Biblii	– interpretuje Pieśń nad pieśniami jako poemat miłosny o charakterze symbolicznym

	<p>(A) A. Świderkówna, [Pieśń miłości]</p> <p>z Pierwszego listu św. Pawła do Koryntian: <i>Hymn o miłości</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa, jaki obraz miłości wyłania się z Biblii, (A) wykorzystując także fragment książki Świderkówny – biblijne pojęcie miłości konfrontuje z własnymi przemyśleniami – przedstawia różne koncepcje miłości obecne w kulturze europejskiej (np. miłość kochanków, miłosierdzie, chrześcijańska wspólnota) – wyjaśnia, dlaczego Pieśń nad pieśniami znalazła się wśród tekstów religijnych – przedstawia cechy hymnu jako gatunku literackiego – podaje przykłady znanych hymnów – w hymnie św. Pawła wskazuje cechy gatunkowe – czyta głośno, z właściwą dykcją i intonacją fragmenty Biblii 	<ul style="list-style-type: none"> – (A) na podstawie tekstu Świderkówny wskazuje dylematy związane z interpretacją Pieśni nad pieśniami – wyjaśnia, dlaczego hymn św. Pawła uważa się za najpełniejszy obraz miłości – przedstawia biblijny i ewangeliczny obraz miłości jako jeden z fundamentów duchowej jedności Europy – zabiera głos w dyskusji na temat: Co jest ważniejsze w życiu człowieka i w życiu społeczeństwa – miłość czy mądrość? – swoje refleksje na powyższy temat ujmuje w formie uporządkowanej wypowiedzi pisemnej – wskazuje występujące w omawianych tekstach środki stylistyczne (porównania, powtórzenia, metafory itp.) i określa ich funkcje – podając przykłady różnych fragmentów Biblii, przedstawia jej różnorodność gatunkową i stylistyczną
Przypowieści biblijne	<p>wybrane przypowieści biblijne z Nowego Testamentu, np. o miłosiernym Samarytanie, o synu marnotrawnym</p> <p>z Ewangelii wg św. Mateusza: [Osiem błogosławieństw]</p> <p>W. Kopaliński, <i>Słownik symboli</i> (symbol góry)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza (opowiada) wskazane przypowieści – interpretuje przedstawione przypowieści, odczytując ich warstwę symboliczną – przedstawia przypowieść (parabolę) jako gatunek biblijny – we wskazanych fragmentach odnajduje charakterystyczne cechy stylu biblijnego (paralelne konstrukcje składniowe, rozpoczynanie zdań od spójników, podział na wersety, przestawny szyk zdania, charakterystyczne słownictwo itd.) – wyjaśnia, czym jest stylizacja językowa – na podstawie Kazania na Górze streszcza sens nauki Chrystusa – określa, jakim gatunkiem literackim jest kazanie – wskazuje typowe dla kazania środki stylistyczne – korzystając ze słownika symboli, odczytuje symbolikę góry 	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczy w klasowym konkursie na piękne opowiadanie – wyjaśnia, na czym polega uniwersalny sens przypowieści biblijnych – charakteryzuje chrześcijaństwo jako podstawę duchowości Europy – przedstawia przypowieść (parabolę) jako gatunek literacki – podaje przykłady znanych sobie utworów parabolicznych (np. <i>Mały Książę</i>) – wyjaśnia, na czym polegała rewolucyjność nauki Chrystusa – analizuje język i styl Kazania na Górze
Treść i zakres znaczeniowy		<ul style="list-style-type: none"> – na przykładach podanych wyrazów przedstawia relacje między zakresem 	<ul style="list-style-type: none"> – swoimi słowami wyjaśnia, czym jest treść, a czym zakres znaczeniowy

wyrazu		<p>znaczeniowym a treścią znaczeniową</p> <ul style="list-style-type: none"> – porządkuje wyrazy według ich zakresu i treści znaczeniowej – rozróżnia podstawowe rodzaje znaczeń (podstawowe, peryferyjne, przenośne) – podaje ich przykłady – określa, jakie informacje na temat znaczenia wyrazów znajdzie w słowniku języka polskiego, a jakie w słowniku etymologicznym – rozróżnia nazwy własne i pospolite – wyjaśnia, czym są nazwy własne i pospolite, wskazując na ich funkcje – wymienia pochodzące z Biblii nazwy własne, które w tradycji europejskiej utrwaliły się jako rzeczowniki pospolite (np. sodoma i gomora, apokalipsa, judasz) 	<p>wy wyrazu</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia różne rodzaje zmian znaczeniowych *i krótko opisuje mechanizmy ich powstawania – podaje przykłady wyrazów, których znaczenie uległo zmianom, objaśnia je – szuka informacji ze słownika etymologicznego, wyjaśniając zmiany znaczeń wyrazów – wyjaśnia, czym są nazwy pospolite i nazwy własne, biorąc pod uwagę znaczenie i funkcję wyrazu
--------	--	---	--

ŚREDNIOWIECZE

Wprowadzenie do średniowiecza		<ul style="list-style-type: none"> – podaje najważniejsze, wstępne informacje o średniowieczu jako epoce w kulturze – wyjaśnia, czym był średniowieczny uniwersalizm – przedstawia periodyzację średniowiecza – wyjaśnia nazwę epoki i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje chronologicznie główne wydarzenia i okresy średniowiecza – przedstawia średniowieczny system nauczania
Średniowiecze – czas modlitwy: Pieśń ojców	<p>Bogurodzica</p> <p>R. Mazurkiewicz, <i>Siedem pieczęci „Bogurodzicy”</i></p> <p>(A) R. Mazurkiewicz, <i>Zagadki „Bogurodzicy”</i></p> <p>Św. Bernard z Clairvaux, [Udaj się do Maryi]</p> <p>(A) *z <i>Kazań świętokrzyskich: Kazanie na dzień</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta ze zrozumieniem tekst <i>Bogurodzicy</i> – wygłasza tekst <i>Bogurodzicy</i> z pamięci – parafrazuje tekst pieśni, wyrażając jej sens współczesną polszczyzną – wyjaśnia pojęcie archaizmu językowego – wskazuje w tekście najważniejsze archaizmy, podaje ich współczesne odpowiedniki – opisuje budowę pieśni, wskazując powtórzenia i paralelizmy – na podstawie podręcznika podaje podstawowe informacje na temat <i>Bogurodzicy</i> (czas powstania, hipotetyczne autorstwo, funkcja hymnu rycerskiego itd.) – określa miejsce <i>Bogurodzicy</i> w kulturze polskiej – interpretuje pieśń jako dzieło wyrastające ze średniowiecznego kultu maryjnego; wiąże charakter pieśni z teocentryzmem epoki 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje budowę <i>Bogurodzicy</i>, dostrzegając symbolikę liczby 2, wpisanej w jej strukturę – w tekście pieśni wskazuje antytezy i paradoksy, określa ich funkcję – wskazuje i wyjaśnia archaizmy leksykalne, fonetyczne, słowotwórcze, fleksyjne, znaczeniowe, składniowe – interpretuje <i>Bogurodzicę</i> jako odzwierciedlenie hierarchicznego porządku świata dostrzeganego przez średniowiecznych myślicieli – w kontekście średniowiecznej idei pośrednictwa – na podstawie przeczytanego tekstu Mazurkiewicza podaje informacje hipotetyczne na temat <i>Bogurodzicy</i> (próby rozwiązania „zagadek” utworu) – zabiera głos w dyskusji na temat średniowiecza jako okresu, w któ-

	<p>św. Katarzyny</p> <p>(A) *Z. Krążyńska, T. Mika, [Język symboliczny „Kazania na dzień św. Katarzyny”]</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>malarstwo średniowieczne, np.: <i>Deesis</i> z Węglówki koło Krosna</p> <p>Duccio, <i>Madonna z Dzieciątkiem i sześcioma aniołami</i></p> <p>Mistrz św. Franciszka Bardi, krucyfiks</p> <p>inne przykłady sztuki romańskiej</p> <p>K.K. Baczyński, <i>Modlitwa do Bogurodzicy</i></p>	<p>– odnajduje w pieśni elementy średniowiecznego myślenia o świecie</p> <p>– dostrzega elementy symboliczne i je interpretuje</p> <p>– wskazuje najważniejsze cechy świadczące o wysokim kunszcie kompozycyjnym utworu</p> <p>– komentuje wskazane dzieła malarstwa romańskiego (np. z podręcznika)</p> <p>– podaje najważniejsze cechy stylu romańskiego w sztuce</p> <p>– w pieśni i dziełach malarskich wskazuje elementy symboliczne (np. hierarchia wielkości postaci, centralna pozycja, kolory, symbolika liczb, motywy symboliczne i alegoryczne... itp.)</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: średniowiecze, teocentryzm, uniwersalizm, hierarchizacja, symboliczność – w związku z kulturą średniowiecza</p> <p>– w tekście utworu wskazuje archaizmy, wyjaśnia je, określa ich rodzaj</p> <p>– (A) *odczytuje <i>Kazanie na dzień św. Katarzyny</i> jako przykład średniowiecznej literatury o charakterze religijnym</p> <p>– (A) *wskazuje zasadę kompozycji kazania (układy trójkowe i czwórkowe)</p> <p>– (A) *wskazuje symboliczne znaczenie liczb w sztuce średniowiecza</p> <p>– (A) *wskazuje wykorzystanie liczb jako zasady kompozycyjnej dzieł średniowiecznych (2 – w <i>Bogurodzicy</i>, 3 i 4 – w <i>Kazaniu...</i>)</p> <p>– odczytuje wiersz Baczyńskiego głośno, z właściwą intonacją</p> <p>– odnajduje we współczesnym utworze nawiązania do <i>Bogurodzicy</i> i określa ich funkcję</p> <p>– wskazuje w wierszu stylizację modlitewną</p>	<p>– rym kształtował się uniwersalizm – jednolita europejska kultura chrześcijańska (rycerska): jeden Bóg, jedna religia, jeden światopogląd, jeden język, filozofia, sztuka, powszechnie znane symbole itd.</p> <p>– wskazuje w <i>Bogurodzicy</i> obecność motywu <i>Deesis</i></p> <p>– porównuje obraz Matki Bożej w pieśni z Jej wyobrażeniem w malarstwie romańskim</p> <p>– na przykładach konkretnych dzieł wykazuje, iż sztuka średniowiecza posługiwała się symboliką zrozumiałą dla całej chrześcijańskiej Europy</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego pieśni (A) i kazania były ważnymi gatunkami piśmiennictwa średniowiecznego (wskazuje ich związek z teocentrycznym i religijnym charakterem sztuki)</p> <p>– definiuje archaizm</p> <p>– wymienia rodzaje archaizmów i podaje ich przykłady</p> <p>– (A) *na przykładach konkretnych dzieł wyjaśnia, na czym polegała symboliczność sztuki średniowiecza</p> <p>– (A) *komentuje dwujęzyczność <i>Kazania...</i>, wykorzystując informacje znalezione w opracowaniu naukowym</p> <p>– interpretuje wiersz Baczyńskiego, sytuując go w różnych kontekstach (historycznym, kulturowym, literackim)</p> <p>– podejmuje rozważania na temat tradycji i dziedzictwa oraz ich roli w kształtowaniu się tożsamości narodu</p>
<p>Średniowiecze – czas modlitwy:</p> <p><i>Żale Matki Boskiej pod Krzyżem</i></p>	<p><i>Posłuchajcie, bracia miła... (Lament świętokrzyski, Żale Matki Boskiej pod Krzyżem)</i></p> <p>(A) *J. da Todi, <i>Stabat mater dolorosa...</i></p> <p>(A) * Peregryn z Opoła,</p>	<p>– parafrazuje tekst pieśni, oddając jej treść współczesną polszczyzną.</p> <p>– opisuje uczucia osoby mówiącej w wierszu (Matki Bożej)</p> <p>– wskazuje kolejnych adresatów, do których zwraca się Maryja</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego uważa się, iż <i>Posłuchajcie, bracia miła...</i> może być fragmentem zaginionego widowiska pasyjnego</p> <p>– w tekście utworu wskazuje archaizmy, wyjaśnia je, określa ich rodzaj</p> <p>– (A) *wskazuje łacińską pieśń średniowieczną jako pierwowzór <i>Lamentu świętokrzyskiego</i></p>	<p>– porównuje wyobrażenie Matki Bożej w <i>Bogurodzicy</i> i w <i>Lamencie świętokrzyskim</i>, wskazując dwa różne wymiary postaci Maryi (boski i ludzki) ukazane w tych utworach</p> <p>– określa funkcje apostrof w obu tekstach</p> <p>– *uzasadnia, że <i>Lament...</i> jest planktem</p> <p>– wskazuje w utworze i objaśnia archaizmy leksykalne, fonetyczne, słowotwórcze, fleksyjne, znaczeniowe, składniowe</p> <p>– odnajduje obecność motywu dolo-rystycznego w różnych dziełach</p>

	<p>[<i>Lament Maryi pod krzyżem</i>]</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>różne przedstawienia Matki Bożej w sztuce średniowiecza</p> <p>przykłady sztuki gotyckiej</p>	<p>– (A) *podaje przyczyny popularności motywu dolorystycznego w średniowieczu (<i>Stabat mater...</i>): cierpienie duchowe Maryi jako ofiara, współdziałanie w dziele zbawienia, Maryja – orędowniczka, ludzkie współodczuwanie cierpienia Boga itd.</p> <p>– (A) wymienia kazanie jako gatunek piśmiennictwa średniowiecznego</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: *plankt, *apokryf, pieta</p> <p>– wymienia *misteria, moralitety i widowiska pasyjne jako formy teatru średniowiecznego</p> <p>– zestawia wyobrażenie Matki Bożej w <i>Lamencie świętokrzyskim</i> z jej przedstawieniami w malarstwie epoki</p> <p>– wymienia najważniejsze cechy stylu gotyckiego</p> <p>– *omawia sposoby eksponowania ludzkiego wymiaru cierpienia (w pieśni i w malarstwie)</p> <p>– wskazuje eksponowanie w dziełach gotyckich ludzkiego wymiaru cierpienia (męki, bólu, udrczenia ciała)</p> <p>– *analizuje interpretację <i>Lamentu świętokrzyskiego</i> zaproponowaną w podręczniku; sporządza jej plan odtwórczy</p> <p>– *poprawnie posługuje się w swoich wypowiedziach pojęciami: idealizacja, realizm, deformacja, ekspresja</p>	<p>sztuki</p> <p>– *na podstawie podręcznika i samodzielnie znalezionych informacji przedstawia charakter widowisk średniowiecznych (misteriów, moralitetów i widowisk pasyjnych)</p> <p>– (A) *wskazuje rozwinięcie motywów <i>Lamentu...</i> w kazaniu średniowiecznego mnicha</p> <p>– charakteryzuje wskazane dzieła stylu gotyckiego</p> <p>– porównuje styl romański i gotycki (np. budowę oraz symbolikę katedry romańskiej i gotyckiej)</p> <p>– *docieka przyczyn popularności motywów maryjnych w sztuce średniowiecza</p> <p>– *rozważa przyczyny popularności motywu Ukrzyżowania w sztuce średniowiecza</p> <p>– *analizuje środki artystyczne składające się na ekspresywność stylu gotyckiego (zarówno w pieśni, jak i w malarstwie)</p> <p>– *ustosunkowuje się do interpretacji <i>Lamentu świętokrzyskiego</i> zaproponowanej w podręczniku</p>
--	--	--	---

<p>Style w sztuce średniowiecza</p> <p>– temat fakultatywny</p>	<p>ilustracje z podręcznika oraz reprodukcje przyniesione przez uczniów przedstawiające katedry romańskie i gotyckie, średniowieczne rzeźby i malarstwo</p> <p>(A) O. von Simson, <i>Katedra gotycka</i></p> <p>(A) *A. Guriewicz, <i>Średniowieczny „model świata”</i></p> <p>(A) *B. Latini, <i>ze Skarbca wiedzy: O tym, jak wszystko powstało, i o wymieszaniu właściwości</i></p>	<p>– na podstawie przyniesionych fotografii (ilustracji, albumów, wydruków komputerowych) charakteryzuje styl romański i gotycki</p> <p>– wymienia najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej</p> <p>– wyjaśnia symbolikę różnych elementów omawianych stylów</p> <p>– sprawnie posługuje się pojęciami: symbol, symbolika, symboliczny, symboliczność, alegoria, alegoryzm, alegoryczny</p> <p>– (A) interpretuje katedrę gotycką jako: dom Boga i bramę do nieba, obraz harmonii kosmosu, „niebo na ziemi” (wskazuje elementy symboliczne)</p> <p>– (A) *na podstawie czytanych tekstów podaje przykłady symboliczności sztuki średniowiecza (np. symboliki liczb, symbolicznych motywów)</p> <p>– (A) swoimi słowami wyjaśnia, jaką rolę odgrywało w średniowieczu myślenie symboliczne (czytanie świata jako księgi)</p>	<p>– korzysta z encyklopedii, słowników itp. oraz z internetu</p> <p>– potrafi zebrać potrzebne informacje, wyselekcjonować je i przetworzyć na użytek samodzielnie przygotowanego referatu (ilustrowanego zdjęciami) na temat sztuki średniowiecza</p> <p>– sporządza bibliografię źródeł, z których korzystał; podaje adresy przydatnych stron internetowych</p> <p>– *przygotowuje tematyczną prezentację z wykorzystaniem komputera lub foliogramów</p> <p>– wypowiada się w sposób komunikatywny, jasny, w miarę płynny, używa wybranych terminów i pojęć związanych ze sztuką średniowiecza (np. dotyczących budowy katedry)</p> <p>– (A) w sposób pogłębiony i syntetyczny interpretuje symbolikę katedry gotyckiej</p> <p>– (A) *na podstawie fragmentu książki Guriewicza rekonstruuje średniowieczny model świata</p>
<p>Dawne procesy fonetyczne w języku polskim</p>		<p>– *wymienia najważniejsze dawne procesy fonetyczne w języku polskim i określa, na czym polegały</p> <p>– rozpoznaje, jaki proces fonetyczny zaszedł w podanych wyrazach (przykłady podstawowe)</p> <p>– *wyjaśnia, na czym polega związek języka polskiego z innymi językami słowiańskimi</p> <p>– na przykładach wskazuje najważniejsze historyczne zmiany w gramatyce języka polskiego (np. zanik liczby podwójnej)</p>	<p>– *omawia przebieg dawnych procesów fonetycznych w języku polskim (przegłos polski, zanik jerów i zjawiska iloczasu, wzdłużenie zastępcze)</p> <p>– wskazuje i analizuje ich ślady we współczesnym języku polskim</p> <p>– *przedstawia pochodzenie języka polskiego i lokalizuje go na tle innych języków</p> <p>– *wskazuje najważniejsze języki należące do grupy języków indoeuropejskich</p>
<p>Filozofia średniowieczna</p>	<p>Św. Augustyn, <i>Wyznania</i> (fragm.)</p> <p>(A) *Św. Augustyn, z <i>Wyznań: [O naturze zła], [Późno Cię</i></p>	<p>– na podstawie podręcznika określa, czym się zajmowała filozofia średniowiecza i jakie były jej główne kierunki</p> <p>– krótko objaśnia pojęcia: augustynizm, tomizm, scholastyka</p> <p>– na podstawie fragmentu <i>Wyznań</i> wskazuje cechy świata stworzonego przez Boga (według Augustyna)</p> <p>– *interpretuje naukę św. Augustyna jako</p>	<p>– podaje podstawowe informacje na temat św. Augustyna i św. Tomasza</p> <p>– na przykładzie św. Augustyna i św. Tomasza określa różne sposoby pojmowania filozofii</p> <p>– streszcza założenia augustynizmu i tomizmu</p> <p>– *wskazuje antyczne źródła augustynizmu i tomizmu (idealizm Pla-</p>

	<p><i>umiłowałem, Piękności...]</i></p> <p>(A) *Św. Augustyn, z dzieła <i>O państwie Bożym: [O właściwościach dwóch państw, ziemskiego i niebieskiego]</i></p> <p>(A) *R.C. Solomon, K.M. Higgins, [<i>Św. Augustyn i wewnętrzne życie ducha]</i></p> <p>(A) *Św. Tomasz z Akwinu, <i>Streszczenie teologii (fragm.)</i></p> <p>(A) *A. Sikora, [<i>Tomasza z Akwinu wizja człowieka w świecie]</i></p>	<p>filozofię intuicji i miłości</p> <p>– *interpretuje naukę św. Tomasza jako filozofię racjonalnego porządku i hierarchii</p> <p>– wyjaśnia pojęcie iluminacji (oświecenia ludzkiego umysłu przez Boga), wiążąc je z teorią poznania</p> <p>– (A) wyjaśnia pojęcie „drabina bytów”</p> <p>– swoimi słowami przekazuje najważniejsze myśli zawarte w czytanim fragmencie <i>Wyznań</i>, (A) m.in. na temat dobra i zła, Prawdy, światła poznania, tęsknoty za Bogiem...)</p> <p>– (A) *wyjaśnia koncepcję dwóch państw (ziemskiego i niebieskiego) w filozofii św. Augustyna</p> <p>– wskazuje w czytanim fragmencie <i>Wyznań</i> anafory, apostrofy, wykrzyknienia i inne wykładniki stylu retorycznego; określa ich funkcje</p> <p>– (A) *na podstawie <i>Streszczenia teologii</i> przedstawia w punktach hierarchiczną wizję świata św. Tomasza</p>	<p>tona i ład Arystotelesowski)</p> <p>– *wskazuje elementy hierarchicznego ładu w różnych sferach kultury średniowiecza (ustrój feudalny, filozofia, sztuka, nauka itd.)</p> <p>– *określa filozoficzne źródła chrześcijańskiej koncepcji człowieka</p> <p>– określa związki filozofii z poezją i sztuką średniowiecza (np. interpretuje <i>Bogurodzicę</i> w kontekście filozofii św. Tomasza, wskazuje odwołanie hierarchicznego porządku świata w malarstwie itp.)</p> <p>– na przykładach pochodzących z epoki średniowiecza wskazuje związki filozofii z innymi dziedzinami kultury</p> <p>– (A) w tekstach naukowych znajduje wiadomości na temat filozofii św. Augustyna i św. Tomasza</p>
<p>Średniowieczne wzorce osobowe: święty asceta</p>	<p><i>Legenda o świętym Aleksym</i> (fragm.)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>przykłady malarstwa ukazującego postacie świętych i formy ascezy, np.: H. Bosch, <i>Kuszenie św. Antoniego</i> S. Martini, <i>Św. Marcin dzieli się płaszczem z ubogim</i> J. van Eyck,</p>	<p>– parafrazuje tekst <i>Legendy o świętym Aleksym</i>, odtwarzając jej treść językiem współczesnym</p> <p>– w tekście utworu wskazuje i wyjaśnia archaizmy leksykalne, fonetyczne, słowotwórcze, fleksyjne, znaczeniowe, składniowe</p> <p>– charakteryzuje postać św. Aleksiego jako wzorzec osobowy średniowiecza – świętego-ascety</p> <p>– przedstawia wzorzec osobowy świętego-ascety (podaje przykłady innych postaci realizujących ten wzorzec, np. św. Szymona Słupnika i innych świętych ukazanych w dziełach malarskich)</p> <p>– wiąże ideał ascezy z teocentryzmem średniowiecza i ówczesną filozofią człowieka</p> <p>– ocenia decyzję życiową świętego Aleksiego, biorąc pod uwagę różne punkty widzenia; uzasadnia swoje sądy</p> <p>– pisze dłuższą wypowiedź na temat</p>	<p>– w występujących w tekście archaizmach fleksyjnych rozpoznaje ślady dawnych procesów fonetycznych</p> <p>– (A) na podstawie tekstu Gieysztor określa wzorzec ascezy proponowanej słuchaczom (!) żywotu św. Aleksiego</p> <p>– interpretuje wzorzec świętego ascety w kontekście średniowiecznej filozofii człowieka</p> <p>– na przykładzie ideału średniowiecznej ascezy i jej odbicia w sztuce dostrzega związek filozofii (koncepcji człowieka, augustynizmu) z innymi dziedzinami kultury</p> <p>– (A) interpretuje kult świętych-ascetów w kontekście historii Kościoła w pierwszych wiekach chrześcijaństwa</p> <p>– (A) wskazuje elementy prawdy i fikcji w znanych utworach hagiograficznych</p>

	<p><i>Św. Hieronim w pracowni</i></p> <p>(A) A. Gieysztor, [Św. Aleksy]</p> <p>(A) *M. Plezia, [Narodiny średniowiecznej hagiografii]</p> <p>(A)*A. Vauchez, <i>Funkcje świętych w średniowiecznym chrześcijaństwie</i></p> <p>(A) Wincenty z Kielczy, <i>Gaude, Mater Polonia...</i></p>	<p>koncepcji świętości we współczesnym świecie</p> <p>– gromadzi związki frazeologiczne z wyrazem „święty”; na ich podstawie interpretuje społeczną recepcję świętości</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: hagiografia, legenda (żywot), asceza, asceta</p> <p>– charakteryzuje legendę średniowieczną jako gatunek</p> <p>– w opowieści o świętym Aleksym wskazuje stałe elementy utworu hagiograficznego (legendy)</p> <p>– (A) *na podstawie artykułu Vaucheza ukazuje przemiany modelu świętości w średniowieczu</p>	<p>– obiektywnie ocenia formy ascezy średniowiecznej</p> <p>– pisze rozprawkę lub esej na temat koncepcji świętości we współczesnym świecie (wychodząc od postaci średniowiecznego ascety)</p> <p>– przedstawia wzorzec kompozycyjny średniowiecznej legendy (żywotu)</p> <p>– (A) korzystając z literatury naukowej i popularnonaukowej w pogłębiony sposób przedstawia formy ascezy średniowiecznej; odwołując się do przykładów</p> <p>– (A) wskazuje postać świętego Stanisława, biskupa krakowskiego, jako polskiego świętego-męczennika, bohatera rodzimej literatury hagiograficznej</p>
<p>Różne spojrzenia na ascezę w poezji współczesnej</p>	<p>K. Iłakowiczówna, <i>Opowieść małżonki świętego Aleksego</i></p> <p>S. Grochowiak, <i>Święty Szymon Słupnik</i></p>	<p>– czyta współczesne utwory poetyckie, odczytuje ich przesłanie</p> <p>– formułuje hipotezy interpretacyjne i uzasadnia je, odwołując się do tekstu utworów</p> <p>– dostrzega we współczesnych wierszach obecność tradycji kulturowej</p> <p>– wskazuje dominantę kompozycyjną każdego z utworów</p> <p>– wskazuje główne cechy poetyki i określa ich funkcje (kreację podmiotu lirycznego i adresata, formę podawczą, sytuację liryczną, ukształtowanie języka artystycznego itp.)</p> <p>– *zestawia średniowieczną legendę i wiersz Iłakowiczówny jako dialog tekstów literackich</p> <p>– zapisuje w dowolnej formie swoje wnioski i refleksje na temat poznanych współczesnych utworów</p>	<p>– komentuje sposób odwołania się poetów współczesnych do tradycji kulturowej</p> <p>– określa, w jakim celu poeci współcześni wykorzystują średniowieczne motywy, wzorce osobowe, ideały</p> <p>– porządkuje wnioski interpretacyjne i ujmuje je w formie spójnej wypowiedzi pisemnej (np. rozprawki)</p> <p>– *pisze samodzielną interpretację wiersza współczesnego</p>

<p>Wiara radosna, czyli franciszkanizm</p>	<p><i>Kwiatki św. Franciszka</i> (fragmenty z podręcznika i inne)</p> <p>Tomasz à Kempis, <i>O naśladowaniu Chrystusa</i> (fragm.)</p> <p>(A) *E. Auerbach, [Św. Franciszek]</p> <p>(A) *A. Vauchez, <i>Funkcje świętych w średniowiecznym chrześcijaństwie</i></p> <p>*J. Ptaśnik, [Apostołowie dobrowolnego ubóstwa]</p> <p>fakultatywnie</p> <p>wybrany film ukazujący postać świętego, np.: <i>Franciszek z Asyżu</i>, reż. L. Cavani <i>Pieśń słoneczna (Brat Słońce, siostra Księżyc)</i>, reż. F. Zeffirelli <i>Faustyna</i>, reż.</p>	<p>– czyta wskazane opowieści z <i>Kwiatków św. Franciszka</i> ze zrozumieniem ich moralistycznego charakteru</p> <p>– streszcza (opowiada) wybrane historie</p> <p>– rozpoznaje i wyjaśnia symbolikę zawartą w <i>Kwiatkach św. Franciszka</i> (dwunastu towarzyszy, nauczanie w drodze, postać wilka – uosobienie zła itp.)</p> <p>– charakteryzuje stosunek św. Franciszka do natury</p> <p>– wymienia główne wartości wiążące się z filozofią (postawą) franciszkańską, np. pokój, dobro, pokora, ubóstwo, radość i pogoda, miłość do wszelkich stworzeń</p> <p>– wypowiada swój sąd na temat znaczenia postawy franciszkańskiej (i ideałów franciszkańskich) we współczesnym świecie</p> <p>– w swoich wypowiedziach używa trafnie terminów: franciszkanizm, hagiografia, legenda, alegoria</p> <p>– porównuje wzorzec świętości św. Franciszka i św. Aleksego</p> <p>– (A) *czyta ze zrozumieniem fragmenty eseistyki naukowej, znajdując potrzebne informacje (np. na temat życia i działalności św. Franciszka oraz przyczyn popularności jego nauki)</p> <p>– *wskazuje źródła i znaczenie średniowiecznej dyskusji wokół ubóstwa</p> <p>– *interpretuje ruch franciszkański jako drogę odbudowy Kościoła (wielką reformę), przywrócenia ewangelicznych ideałów</p> <p>fakultatywnie</p> <p>– nazywa swoje odczucia i emocje związane z filmem</p> <p>– wymienia sceny, które zrobiły na nim największe wrażenie, wyjaśnia dlaczego</p> <p>– charakteryzuje postać świętego ukazaną w filmie (kreację filmową)</p> <p>– wskazuje środki filmowe służące charakterystyce postaci (ukazaniu osoby świętego oraz idei świętości)</p> <p>– porównuje postać świętego ukazaną w filmie z jej obrazem wyłaniającym się z innych przekazów</p> <p>– próbuje napisać recenzję filmu, dbając, aby zawierała ona elementy informacyjne i elementy oceniające</p>	<p>– rozpoznaje <i>Kwiatki</i> (ogród) jako gatunek literacki</p> <p>– w pieśni <i>Pochwała stworzenia...</i> odnajduje ślady średniowiecznej hierarchii</p> <p>– zdanie Tomasza à Kempis traktuje jako motto pracy o św. Franciszku: „To jest mądrość najwyższa: przez odrzucenie świata dążyć do Królestwa niebieskiego”</p> <p>– *charakteryzuje filozofię franciszkańską w pogłębiony sposób (na podstawie informacji i źródeł wskazanych przez nauczyciela)</p> <p>– *wie, że franciszkanizm nie jest filozofią w sensie doktrynalnym, tzn. że św. Franciszek nie stworzył systemu filozoficznego w ścisłym tego słowa znaczeniu, lecz upowszechnił wzorzec postawy – aktualnej również dziś</p> <p>– na podstawie przemian wzorca świętego (św. Aleksy – św. Franciszek) i ideału ascezy przedstawia kierunki rozwoju kultury średniowiecza</p> <p>– (A) *na podstawie artykułu Vaucheza i fragmentów książki Auerbacha komentuje model świętości reprezentowany przez św. Franciszka</p> <p>– *ukazuje konsekwencje średniowiecznego sporu o ubóstwo (na podstawie wiadomości z historii, filmów, książek, np. <i>Imienia róży</i> Eco)</p> <p>fakultatywnie</p> <p>– próbuje określić koncepcję świętości (świętego), np. św. Franciszka lub św. Faustyny, wpisaną w obraz filmowy</p> <p>– omawiając film, odwołuje się do wiadomości o warsztacie pracy reżysera filmowego</p> <p>– wymienia elementy, które składają się na język filmu (np. montaż, plan filmowy, ruch kamery)</p> <p>– zabiera głos w dyskusji na temat roli filmu (kina, telewizji) we współczesnej kulturze</p> <p>– porównuje oddziaływanie na odbiorcę (indywidualnego i masowe-</p>
--	--	--	--

	J. Łukasze- wicz <i>Joanna d'Arc</i> , reż. L. Besson		go) literatury i filmu – porównuje możliwości oddziały- wania średniowiecznej sztuki i współczesnych mediów na opinię publiczną oraz promowania wzor- ców osobowych – pisze recenzję obejrzanego filmu, stosując w niej właściwe słownictwo
Średniowieczne wzorce osobo- we: rycerz chrześcijański	<i>Pieśń o Ro- landzie</i> – przypomnie- nie (utwór pozna- ny w gimna- zjum) Ch. de Troy- es, [<i>Percewal w zamku Graala</i>] PROPONOW ANE KONTEKST Y malarstwo: P. Ucello, <i>Święty Jerzy</i> M. Ossowska, [<i>Średnio- wieczny ry- cerz</i>] (A) M. Ossowska, <i>Rycerz w średniowieczu</i> (A) *A. Gu- riewicz, [<i>Jed- nostka w śre- dniowieczu: rycerz</i>]	– na podstawie <i>Pieśni o Rolandzie</i> oraz tekstu Ossowskiej charakteryzuje śre- dniowieczny wzorec osobowy rycerza – czyta fragment opowieści o Percewalu ze świadomością jego alegorycznego charakteru – streszcza (opowiada) fragment historii o Percewalu – *przy pomocy „Szkolnego tezaurusa średniowiecznych alegorii” (w podręcz- niku) interpretuje alegoryczne znaczenie opowieści – odwołując się do wzorca osobowego rycerza chrześcijańskiego, wyjaśnia, dlaczego rycerze poszukiwali św. Graala – określa charakter świata przedstawi- onego w romansach rycerskich – odczytuje alegorie przedstawione na wskazanych obrazach średniowiecznych – *w fragmencie eposu rycerskiego i w dziełach malarskich znajduje przejawy związanego z kulturą rycerską średnio- wiecznego kultu czystości, dziewictwa, kobiety – wyjaśnia pojęcia: epika rycerska, ro- mans rycerski, pieśń o czynach, truwe- rzy, trubadurzy – wyjaśnia etymologię archaizmu zna- czeniowego „błądny rycerz” – dostrzega stereotyp rycerza utrwalony w związkach frazeologicznych, np.: po- stąpić po rycersku, rycerski wobec ko- biet, podjąć rękawicę itp. – na przykładzie znaczeń związanych z wyrazem „rycerz” wyjaśnia, czym jest stereotyp językowy – w swoich wypowiedziach posługuje się	– wymienia wartości, postawy, oby- czaje, ceremonie, formy zachowań itp. składające się na średniowieczną kulturę rycerską – *przedstawia kulturę rycerską jako przejaw uniwersalizmu średnio- wiecznej Europy – wymienia najśłynniejsze cykle opowieści rycerskich średniowiecza i krótko je omawia – wskazuje różne źródła kulturowe <i>Opowieści o Królu Arturze i rycer- zach Okrągłego Stołu</i> (legendy bre- tońskie, apokryfy chrześcijańskie, średniowieczna kultura rycerska) – porównuje idee ukazane w sposób alegoryczny w opowieściach rycer- skich i w średniowiecznym malar- stwie – *określa źródła związanego z kul- turą rycerską średniowiecznego kultu czystości, dziewictwa, kobiety – (A) *na podstawie literatury przedmiotu (np. fragmentów książki Guriewicza) pogłębia znajomość wzorca osobowego rycerza, sytuując go w różnych kontekstach (histo- rycznym, kulturowym itp.) – *porównuje różne obrazy rycerza średniowiecznego w literaturze póź- niejszych epok – próbuje określić, czym jest etos rycerski i jakie jest jego miejsce w świecie współczesnym – czyta esej naukowy ze zrozumie- niem na poziomie znaczeń, struktury i komunikacji

	<p>poznane w gimnazjum utwory, których akcja osadzona jest w średniowieczu, np.: M. de Cervantes, <i>Don Kichot</i> H. Sienkiewicz, <i>Krzyżacy</i></p> <p>fakultatywnie filmy ukazujące postacie rycerzy średniowiecznych, np.: <i>Excalibur</i>, reż. J. Boorman <i>Rycerz króla Artura</i>, reż. J. Zucker <i>Krzyżacy</i>, reż. A. Ford</p>	<p>pojęciami: alegoria, symboliczność, etyka rycerska</p> <p>fakultatywnie – *omawia sposoby ukazania elementów kultury rycerskiej na ekranie – *porównuje możliwości filmu i literatury – wymienia podstawowe gatunki filmowe (np. historyczny film kostiumowy, dramat psychologiczny, melodramat itp.)</p>	<p>– wypowiada się na temat roli stereotypów językowych w życiu społecznym</p> <p>fakultatywnie – *wymienia charakterystyczne środki wyrazu filmowego i określa ich funkcje – *wskazuje problemy związane z realizacją filmu historycznego z czasów wczesnego średniowiecza oraz filmu realizowanego na podstawie literatury – w dyskusji na temat filmu wykorzystuje wiadomości o warsztacie pracy reżysera filmowego</p>
Styl urzędowy i naukowy		<p>– wyjaśnia, czym jest styl językowy – wymienia 4 najważniejsze style polszczyzny – rozpoznaje style: urzędowy i naukowy (w tekście) – wymienia najważniejsze cechy stylu naukowego i wskazuje je w tekście – wymienia najważniejsze cechy stylu urzędowego i wskazuje je w tekście</p>	<p>– dostosowuje swój tekst do wskazanego stylu (naukowego lub urzędowego), nadając mu najważniejsze cechy danego stylu – wskazuje najważniejsze różnice między stylem urzędowym a stylami: artystycznym i potocznym</p>
Średniowieczne wzorce osobowe: władca chrześcijański	<p>Gall Anonim, <i>Kronika polska</i> (fragm.) (A) * Św. Tomasz z Akwinu, z dzieła <i>O władzy: Czym jest urząd królewski</i> (A) *B. Latini, ze <i>Skarbcza wiedzy: Jakiego człowieka powinien</i></p>	<p>– na podstawie kroniki Galla Anonima charakteryzuje idealnego władcę średniowiecznego – wyjaśnia pojęcia: historiografia, roczniki, kronika – w opisie władców wskazuje elementy hiperbolizacji, idealizacji itp. oraz określa ich funkcje – (A) *w tekstach nieliterackich znajduje potrzebne wiadomości – (A) *wskazuje źródła autorytetu władcy w średniowieczu (król na obraz Boga) – (A) *w punktach wypisuje cechy władcy wskazane przez średniowiecznego encyklopedystę – wyjaśnia, na czym polegała dwujęzyczność polskiego średniowiecza</p>	<p>– przedstawia kronikę jako gatunek średniowiecznej historiografii – określa rolę historiografii w kulturze średniowiecza – *wymienia najwybitniejszych polskich kronikarzy średniowiecznych i określa charakter ich dzieł – (A) *korzysta z tekstów źródłowych, by pogłębić wiedzę na temat wskazanego zagadnienia</p>

	no się wybi- rać na pana i władcę	– wskazuje najdawniejsze zapożyczenia z łaciny obecne w języku polskim	
Miłość rycerska	<p><i>Dzieje Tristana i Izoldy</i> (fragm. *lub całość)</p> <p>(A) R. Per- noud, <i>Kobieta w czasach katedr</i> (frag- m.)</p> <p>(A) *Z. Czer- ny, [<i>Dzieje Tristana i Izoldy</i>]</p> <p>(A) *Poezja dworska i miłosna: B. de Verta- dour, <i>Tyle w sercu mam wesela...</i> C. de Béthu- ne, <i>Miłości moja...</i> Anonim, <i>Wszystkim barwom...</i></p> <p>*H. Poświa- towska, *** [<i>tutaj leży Izold jasno- włosa</i>]</p>	<p>– opowiada (streszcza) romans (lub jego fragmenty)</p> <p>– charakteryzuje postacie kochanków, opisuje rodzaj łączącej ich miłości</p> <p>– *w postaciach Tristana i króla Marka odnajduje wzorce osobowe epoki</p> <p>– (A) w postaci Izold jasnowłosej do- strzega cechy średniowiecznego ideału kobiety (także pod względem urody)</p> <p>– określa, na czym polega tragizm losów Tristana i Izoldy</p> <p>– opisuje świat przedstawiony utworu, podkreślając jego symboliczność</p> <p>– *interpretuje elementy symboliczne i alegoryczne utworu (np. walka ze smo- kiem, czarodziejski napój, miecz między śpiącymi kochankami, krzak głogu)</p> <p>– za pomocą tekstu naukowego (Duby) rekonstruuje wzorzec miłości rycerskiej</p> <p>– pisze pracę pt. „Miłość niejedno ma imię...”</p> <p>– (A) *wśród różnych gatunków poezji średniowiecznej wskazuje miłosną poezję trubadurów</p> <p>– (A) *określa wzorzec miłości zawarty w poezji trubadurów</p> <p>– *określa sytuację liryczną wiersza Po- światowskiej</p> <p>– *rozważa, jaką funkcję pełni we współ- czesnym utworze przywołanie imion średniowiecznych kochanków</p> <p>– *formułuje hipotezy interpretacyjne wiersza</p>	<p>– dostrzega archetypiczność postaci Tristana i Izoldy</p> <p>– *w pogłębiony sposób interpretuje źródła konfliktu moralnego, jaki przeżywają bohaterowie (między etyką rycerską i honorem – a uczu- ciem, siłą namiętności)</p> <p>– *określa, jaką rolę w utworze pełni magia</p> <p>– porównuje wzorzec miłości uka- zany w <i>Dziejach Tristana i Izoldy</i> z wzorcami współczesnymi</p> <p>– (A) *na podstawie tekstu Czerne- go wskazuje różne źródła kulturowe opowieści o Tristanie i Izoldzie</p> <p>– swoje refleksje na temat wzorców miłości ukazanych w literaturze i filmie ujmuje w formie pracy o przemysłanej formie</p> <p>– (A) *wskazuje niektóre cechy średniowiecznej poezji miłosnej (np. symbolika barw)</p> <p>– *podejmuje próbę samodzielnej interpretacji wiersza Poświatowskiej na podstawie jego analizy</p>
Średniowieczny wizerunek śmierci	<p><i>Rozmowa mistrza Poli- karpa ze Śmiercią</i> (fragm.)</p> <p>PROPONOW ANE KONTEKST Y</p> <p>motyw tańca śmierci w sztuce (np. drzeworyty H. Holbeina, S. Lochner, <i>Sąd Ostateczny</i>)</p>	<p>– parafrazuje tekst fragmentu <i>Rozmowy mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i> (znajduje współczesne odpowiedniki form archa- icznych)</p> <p>– wskazuje w utworze i wyjaśnia archa- izmy leksykalne, fonetyczne, słowotwór- cze, fleksyjne, znaczeniowe, składniowe</p> <p>– wskazuje w <i>Rozmowie...</i> cechy dialogu jako gatunku średniowiecznej literatury moralistycznej</p> <p>– wyjaśnia, czym był średniowieczny motyw tańca śmierci (<i>dance macabre</i>)</p> <p>– interpretuje przedstawienie tego moty- wu w wybranych dziełach sztuki</p> <p>– odnajduje motyw tańca śmierci w <i>Roz- mowie mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i></p> <p>– wskazuje w <i>Rozmowie...</i> przejawy ko-</p>	<p>– w <i>Rozmowie mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i> zauważa elementy dydaktyczno- moralizatorskie, ale i ludyczne oraz komiczne</p> <p>– *dostrzega w utworze efekty gro- teskowe</p> <p>– wskazuje w <i>Rozmowie...</i> elementy satyry społecznej</p> <p>– wyjaśnia, czym były średnio- wieczne moralitety (określa ich te- matykę, charakter i funkcję)</p> <p>– na podstawie <i>Rozmowy...</i> oraz wybranych dzieł sztuki (np. drzewo- rytów Holbeina) wnioskuje, jak w średniowieczu pojmowano śmierć</p> <p>– *wspólnie z kolegami przygoto-</p>

	<p>(A) *T. Podgórska, [<i>Humor w „Rozmowie mistrza Polikarpa ze Śmiercią”</i>]</p> <p>J. Huizinga, [<i>Wizerunek śmierci</i>]</p> <p>(A) J. Huizinga, [<i>Wizerunek śmierci</i>]</p> <p>(A) A. Guriewicz, [<i>Sąd Ostateczny</i>]</p>	<p>mizmu sytuacyjnego, komiczną degradację obrazu śmierci, wymieszanie grozy i śmieszności</p> <p>– *odwołując się do wiedzy o epoce i o jej teocentrycznym charakterze, określa genezę „sztuki umierania” (<i>ars moriendi</i>) w średniowieczu</p> <p>– wyjaśnia pojęcie „eschatologia” (wie, jakie zagadnienia obejmuje ta nazwa)</p> <p>– poprawnie posługuje się terminami: teocentryzm, alegoria, utwór dydaktyczno-moralizatorski, dialog, taniec śmierci</p> <p>– czyta fragment książki Huizingi (A) oraz Guriewicza ze zrozumieniem na poziomie znaczeń, struktury i komunikacji</p> <p>– na podstawie czytanych fragmentów <i>Jesieni średniowiecza</i> – (A) także w wersji rozszerzonej – przedstawia trzy wątki tematyczne wiążące się ze śmiercią w literaturze i sztuce średniowiecza</p> <p>– (A) wskazuje koniec świata i Sąd Ostateczny jako częsty motyw w sztuce średniowiecza</p> <p>– odróżnia znaczenie etymologiczne i realne wyrazu (np. miednica)</p> <p>– wskazuje najważniejsze średniowieczne zapożyczenia z łaciny, niemieckiego i czeskiego</p> <p>– wymienia i krótko charakteryzuje najdawniejsze zabytki języka polskiego</p>	<p>wuje inscenizację fragmentu <i>Rozmowy mistrza Polikarpa ze Śmiercią</i> (w wersji współczesnej językowo)</p> <p>– odwołując się do wiedzy o światopoglądzie epoki, panującej filozofii, koncepcji człowieka itp. uzasadnia powszechność motywów eschatologicznych w literaturze i sztuce średniowiecza</p>
Sztuka umierania	<p><i>Pieśń o Rolandzie</i> (fragm. ukazujący śmierć Rolanda) – przypomnienie z gimnazjum</p> <p>*Gall Anonim, <i>Kronika polska</i> (fragm. ukazujący śmierć Bolesława Chrobrego)</p>	<p>– przeprowadza szczegółową analizę sceny śmierci Rolanda</p> <p>– na podstawie sceny śmierci Rolanda omawia symboliczny charakter sztuki średniowiecza</p> <p>– w swych wypowiedziach posługuje się pojęciami: apoteoza, heroizm, sakralizacja, idealizacja</p>	<p>– interpretuje scenę śmierci Rolanda w kontekście etosu rycerskiego (i teocentrycznego charakteru epoki)</p> <p>– porównuje śmierć Rolanda (rycerza) ze śmiercią Aleksego (świętego) *i ewentualnie Bolesława Chrobrego (władcy, na podstawie kroniki Galla Anonima)</p> <p>– określa, jakie miejsce zajmuje w parezie średniowiecznej śmierć bohatera</p>

<p>François Villon – łotrzyk i poeta</p>	<p>F. Villon, <i>Wielki testament</i> (fragm.)</p> <p>J. Huizinga, [<i>Wizerunek śmierci</i>]</p> <p>(A) *B. Gieremek, <i>Śmiech w cieniu szubienicy</i> (fragm.)</p> <p>B. Okudźawa, <i>Modlitwa</i></p>	<p>– określa charakter utworu Villona na tle dotychczas poznanej literatury średniowiecza; wyjaśnia, na czym polega jego odmienność</p> <p>– w <i>Wielkim testamencie</i> odnajduje jeden ze średniowiecznych motywów tematycznych śmierci wskazanych przez Huizingę (<i>ubi sunt?</i>)</p> <p>– *przedstawia topos <i>ubi sunt?</i> i związane z nim znaczenia w kulturze średniowiecza</p> <p>– określa funkcje pytań retorycznych, nagromadzeń, wyliczeń i epitetów w utworze Villona</p> <p>– próbuje samodzielnie zinterpretować utwór</p> <p>– określa kreację podmiotu lirycznego (poeta średniowieczny Villon czy poeta współczesny?), a także adresata i sytuację liryczną</p> <p>– rozważa, jaką funkcję pełni stylizacja modlitewna wiersza</p> <p>– przedstawia stosunek poety do świata i ludzi</p>	<p>– *wie, że w każdej epoce istniał nieoficjalny nurt kultury nazywany „kulturą karnawału”: prześmiewczy, ludowo-jarmarczny, opozycyjny wobec kultury oficjalnej</p> <p>– *na podstawie podręcznika podaje informacje na temat życia i twórczości Villona</p> <p>– *wnioskuję, w jaki sposób biografia Villona mogła wpłynąć na charakter jego twórczości</p> <p>– *wskazuje językowe i stylistyczne wykładniki groteski w <i>Wielkim testamencie</i></p> <p>– *wyjaśnia, czym była jesień średniowiecza i jakie zjawiska kulturowe wiążą się z tym określeniem</p> <p>– (A) *na podstawie artykułu Gieremka wskazuje różne sposoby mówienia o śmierci w poezji Villona i określa cele takiego traktowania śmierci</p> <p>– wypowiada swoje sądy i opinie w związku z recepcją poezji śpiewanej Okudźawy</p> <p>– na podstawie podręcznika *oraz innych źródeł podaje informacje o Okudźawie</p> <p>– wyjaśnia, co oznacza określenie „bard” w odniesieniu do poetów współczesnych</p> <p>– określa związek między postacią średniowiecznego łotrzyka-poety a przesłaniem wiersza Okudźawy</p>
<p>Summa średniowiecza</p>	<p>Dante Alighieri, <i>Boska Komedia</i> (fragm.)</p> <p>(A) *T. Zieliński, [Archiitektura zaświatów Dantego]</p> <p>(A) *A. Guriewicz, <i>Średniowieczny „model świata”</i></p> <p>(A) *C.S. Lewis, [Porządkowanie świata]</p>	<p>– określa miejsce <i>Boskiej Komedii</i> w kulturze średniowiecza</p> <p>– określa tematykę, charakter i zamierzoną rolę dzieła (przeostrożna dla błędzącej ludzkości, którą trzeba zawrócić ze złej drogi)</p> <p>– własnymi słowami przedstawia treść czytanych fragmentów dzieła Dantego</p> <p>– wskazuje i wyjaśnia elementy alegoryczne oraz symboliczne pojawiające się we fragmentach utworu</p> <p>– sprawnie posługuje się pojęciami: eschatologia, alegoria, tercyna</p> <p>– *odwołując się do rysunku z podręcznika (A) i fragmentu książki Zielińskiego, przedstawia średniowieczne wyobrażenie ziemi, piekła, czyśćca i raju</p> <p>– określa średniowieczną wizję piekła (miejsce tortur fizycznych)</p> <p>– *porównuje obraz piekła w <i>Boskiej Komedii</i> i na obrazie Memlinga <i>Piekło</i></p>	<p>– *wskazuje w utworze Dantego elementy średniowieczne i znamionujące nową epokę</p> <p>– *określa, jak poeta pojmuje miłość (siła wprawiająca w ruch słońce i gwiazdy)</p> <p>– *wyjaśnia wybór przewodników oprowadzających poetę po zaświatach</p> <p>– *objaśnia tytuł utworu</p> <p>– analizuje środki stylistyczne służące opisowi mąk piekielnych, określa ich funkcje</p> <p>– porównuje obrazy zaświatów i stosunek do życia ziemskiego u Homera (wyobrażenie dusz w Hadesie) i u Dantego</p> <p>– (A) *we fragmencie książki Zielińskiego odnajduje informacje potrzebne do odtworzenia wędrówki Dantego po zaświatach</p>

	<p>(A) *N.M. Wildiers, [Porządek świata i zło]</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>malarstwo: H. Memling, <i>Piekło</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – *określa symboliczny charakter motywu wędrówki po zaświatach – (A) *czyta teksty naukowe ze zrozumieniem na poziomie znaczeń, struktury i komunikacji – (A) wyjaśnia pojęcie „summa” – (A) *na podstawie czytanych tekstów wyjaśnia, czemu <i>Boską Komedie</i> uważa się za sumę średniowiecza (udowadnia, że zmierza ona do uporządkowania obrazu świata) 	<ul style="list-style-type: none"> – *na podstawie tekstu Zielińskiego interpretuje symbolikę niektórych obrazów i postaci ukazanych w <i>Boskiej Komedii</i> – *odwołując się do <i>Boskiej Komedii</i> Dantego oraz czytanych tekstów nieliterackich (naukowych), próbuje dokonać syntezy średniowiecznego obrazu świata
--	---	--	--

RENEZANS

Wprowadzenie do renesansu		<ul style="list-style-type: none"> – podaje najważniejsze, wstępne informacje o epoce renesansu – wyjaśnia terminy: humanizm, reformacja – wymienia najważniejszych renesansowych humanistów i podaje podstawowe informacje na ich temat – przedstawia krótko wybitnych twórców włoskiego renesansu – wymienia wynalazki i odkrycia stanowiące fundamenty renesansu – wskazuje najważniejsze idee renesansowe – podaje podstawowe informacje na temat renesansu w Polsce (kontekst historyczny, postaci) 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje szersze informacje nt. humanizmu i reformacji – szerzej prezentuje sylwetki wybitnych humanistów oraz mistrzów włoskiego renesansu na podstawie samodzielnie znalezionych informacji – *przygotowuje referat (prezentację) na temat wybranych postaci renesansu
Renesansowa koncepcja godności człowieka	<p>G. Pico della Mirandola, <i>Mowa o godności człowieka</i> (fragm.)</p> <p>J. Kochanowski, <i>Pieśń XIX</i>, ks. II</p> <p>(A) K. Mrowcewicz, <i>Człowiek w poezji Jana Kochanowskiego</i> (fragm.)</p> <p>(A) M. Rej, <i>Wizerunek własny żywota</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – swoimi słowami przedstawia sens fragmentu rozprawy renesansowego filozofa – wskazuje człowieka i jego sprawy jako temat filozofii renesansowej – określa, jaka koncepcja człowieczeństwa wyłania się z pieśni Kochanowskiego – przedstawia pieśń jako gatunek literacki – omawia godność i wolność człowieka jako tematy literatury renesansowej – na podstawie czytanych tekstów określa, jak w renesansie zmieniły się (w stosunku do średniowiecza) poglądy na człowieka, jego relacje ze światem i Bogiem – wyjaśnia, jak myśliciele renesansu pojmowali człowieczeństwo *i wskazuje antyczne źródła tych poglądów (Platon) – wyjaśnia znaczenie nazw epoki (rene- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym był neoplatonizm renesansowy – we fragmencie <i>Mowy o godności człowieka</i> wskazuje środki stylistyczne i kompozycyjne typowe dla mowy – wskazuje środki stylistyczne w pieśni Kochanowskiego i określa ich funkcje – charakteryzuje pieśń jako gatunek renesansowy, zwracając uwagę na tradycję literacką – interpretuje wymowę fresku Michała Anioła, zwracając uwagę na relacje między Bogiem a człowiekiem – szerzej charakteryzuje humanizm jako prąd umysłowy odrodzenia – określa źródła światopoglądowe renesansowego humanizmu (antyczna filozofia człowieka)

	<p>człowieka pocziwego (fragm.)</p> <p>(A) *Platon, z <i>Fedona</i>: [O nieśmiertel- ności duszy]</p> <p>(A) J. Kocha- nowski, z <i>Psalmu VIII</i>: [<i>Pochwała wielkości Stwórcy i godności człowieka</i>]</p> <p>(A) *J. Czer- kawski, [<i>Po- garda świata i godność człowieka</i>]</p> <p>PROPONOW ANE KONTEKST Y malarstwo: Michał Anioł, <i>Stworzenie Adama</i></p>	<p>sans, odrodzenie)</p> <p>– wymienia różne znaczenia słowa „hu- manizm”</p> <p>– na podstawie informacji z podręcznika przedstawia postacie najwybitniejszych humanistów renesansowych (Erazma z Rotterdamu, Kochanowskiego, Koperni- ka, Manettiiego, Mirandoli, Modrzew- skiego, Morusa)</p> <p>– wymienia główne hasła renesansu i krótko je komentuje</p> <p>– w swych wypowiedziach konsekwent- nie stosuje styl oficjalny</p> <p>– (A) *określa relacje między człowie- kiem a Bogiem przedstawione w <i>Psalmie VIII</i></p>	<p>– stosuje środki językowe charakte- rystyczne dla funkcji ekspresywnej języka</p> <p>– (A) *na podstawie tekstu Platona wskazuje antyczny rodowód rene- sansowego rozumienia godności ludzkiej</p> <p>– (A) *przedstawia filozoficzne poglądy na godność człowieka w różnych epokach (wykorzystując fragment książki Czerkawskiego)</p>
<p>Mistrzowie renesansu <u>temat fakul- tatywny</u></p>	<p>dzieła Le- onarda da Vinci, Micha- ła Anioła, Rafaela, Do- natella, Dürera i in- nych mi- strzów rene- sansu</p> <p>PROPONOW ANE KONTEKST Y malarstwo: Sandro Botti- celli, <i>Wiosna</i></p>	<p>– komentuje i interpretuje dzieła sztuki renesansowej (zamieszczone w podręcz- niku *i inne, znalezione samodzielnie – np. w tece <i>Kultura średniowiecza i rene- sansu</i> Wydawnictwa STENTOR; wyko- rzystuje zawarte tam interpretacje)</p> <p>– w swej wypowiedzi stosuje właściwą terminologię</p> <p>– poprawnie wymawia obcojęzyczne nazwy własne (imiona i nazwiska zna- nych postaci, tytuły dzieł, nazwy zabyt- ków itp.)</p> <p>– przedstawia człowieka jako temat sztu- ki renesansu, odwołując się do filozofii epoki</p> <p>– w omawianych dziełach odnajduje zasady estetyki klasycznej: ład, harmo- nię, proporcję, symetrię itp.</p> <p>– *wykazuje, iż sztuka renesansowa dą- żyła do odzwierciedlenia kosmicznego ładu</p> <p>– wskazuje antyczne źródła inspiracji sztuki renesansowej</p>	<p>– prezentuje sylwetki wybitnych mistrzów włoskiego renesansu, pod- kreślając ich wszechstronność</p> <p>– interpretuje dzieła sztuki renesan- sowej w kontekście renesansowej filozofii i humanizmu</p> <p>– *odczytuje idee neopłatońskie przedstawione na obrazie Botticelle- go <i>Wiosna</i> (alegoria neopłatońskiej koncepcji miłości)</p> <p>– na podstawie omawianych dzieł sztuki określa, jaki rodzaj związków łączył sztukę i kulturę renesansu z antykiem</p> <p>– *znajduje książki oraz strony in- ternetowe poświęcone sztuce, zbiera informacje na temat geniuszy wło- skiego renesansu, sporządza biblio- grafię tematyczną</p> <p>– *wygłasza referat na temat sztuki renesansu, posługując się przysto- wanym wcześniej konspektem</p> <p>– przedstawia renesansową tradycję</p>

		<ul style="list-style-type: none"> – *układa plan wycieczki tematycznej po Europie pt. „Podróż renesansowa” (np. pracując metodą projektu); uzasadnia wybór miejsc na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów (wykorzystuje informacje zawarte w różnych źródłach, takich jak: przewodniki, mapy, foldery turystyczne, albumy, wydawnictwa poświęcone postaciom wielkich mistrzów renesansu, a także fotografie zabytków, reprodukcje, nagrania filmowe) – *zachęca do zwiedzenia wybranych przez siebie zabytków, stosując w swej wypowiedzi środki stylistyczne służące funkcji impresywnej 	<p>duchowości Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> – *wykorzystuje internet i programy komputerowe (lub inne środki multimedialne) – *wykorzystuje zasoby stron internetowych, a zwłaszcza strony muzeów europejskich – *układa i wygłasza (z odpowiednią dykcją i intonacją) mowę (przemówienie) na wskazany przez nauczyciela temat (np. mistrzowie renesansu, europejskie zabytki renesansu)
Biografia renesansowego humanisty... i współczesne CV	<p>J. Kochanowski, <i>Do gór i lasów</i></p> <p>(A) *K. Janicki, <i>Elegia VII (O sobie samym do potomności)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta fraszkę Kochanowskiego ze świadomością konwencji gatunkowej – charakteryzuje fraszkę jako podstawowy gatunek renesansowy – wyjaśnia, kim był Proteusz i z jakim toposem się wiąże – wyjaśnia, jaką funkcję motyw Proteusza pełni w omawianym utworze – w przedstawionym opisie życia wskazuje elementy typowe dla biografii renesansowego humanisty – przedstawia biografię Kochanowskiego – na podstawie fraszki wyjaśnia, czym jest renesansowe bogactwo życia – potrafi wyjaśnić krótko pojęcia (uwzględniając ich wieloznaczność): humanista, humanistyczny, humanizm, *humaniora – czyta ze zrozumieniem przykładową interpretację fraszki zawartą w podręczniku – sporządza jej plan dekompozycyjny – wyjaśnia określenie <i>curriculum vitae</i> (CV) – wie, w jakich sytuacjach potrzebne jest dziś CV – pisze własne CV w różnych formach (opisowej i w punktach) 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje fraszkę w kontekście filozofii epoki (bogactwo „ról” życiowych a wolność człowieka w ujęciu Pico della Mirandoli) – określa rolę paralelizmów i anafor w utworze Kochanowskiego – (A) *przedstawia postać polskiego humanisty Klemensa Janickiego, podkreślając znaczenie jego autobiografii poetyckiej – w swych wypowiedziach poprawnie stosuje określenia: humanista, humanistyczny, humanizm, *humaniora – analizuje przykładową interpretację fraszki zamieszczoną w podręczniku, ustosunkowuje się do niej – wskazuje różnice między stylem urzędowym (pisma użytkowego) a stylem artystycznym utworu poetyckiego
Renesansowa koncepcja artysty	<p>J. Kochanowski, <i>Pieśń XXIV</i>, ks. II</p> <p>*Horacy, <i>Wybudowałem pomnik</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta głośno, ze zrozumieniem, pieśń Kochanowskiego – na podstawie pieśni swoimi słowami przedstawia renesansową koncepcję artysty (wskazuje źródła jego nobilitacji społecznej) – opisuje kreację podmiotu lirycznego w pieśni Kochanowskiego – wyjaśnia, jaką funkcję w pieśni poety 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje renesansową koncepcję artysty (na podstawie <i>Pieśni XXIV</i>) z jego statusem w starożytności (na podstawie poznanych utworów Horacego) i w średniowieczu – porównuje <i>Pieśń XXIV</i> Kochanowskiego z odą Horacego <i>Wybudowałem pomnik</i>; na tej podstawie określa stosunek artystów renesansu

	J. Kochanowski, <i>Do fraszek</i>	<p>renesansowego pełnią motywy: przemiany w łabędzia, lotu, zbędnego pogrzebu</p> <p>– porównuje przesłanie utworu Kochanowskiego z Horacjanym <i>Wybudowałem pomnik</i></p> <p>– na przykładzie pieśni Kochanowskiego wyjaśnia, czym jest wiersz sylabiczny oraz przerzutnia i jaką rolę przerzutnia pełni w utworze</p> <p>– interpretuje wiersz <i>Do fraszek</i>, zwracając uwagę m.in. na formę podawczą, nadawcę i adresata, charakter fraszki (autotematyzm)</p> <p>– określa rolę motywów mitologicznych (np. toposu labiryntu) w utworze <i>Do fraszek</i></p> <p>– wyjaśnia, na czym polega wieloznaczność rzeczownika „fraszka” i jak poeta wykorzystuje ją w wierszu</p>	<p>sowych do wzorów antycznych</p> <p>– *wnioskuję, dlaczego tak wielu poetów renesansowych naśladowało Horacego</p> <p>– *wyjaśnia, kim był renesansowy poeta <i>doctus</i></p> <p>– analizuje budowę wersyfikacyjno-składniową pieśni</p> <p>– na podstawie utworu <i>Do fraszek</i> *i innych znanych fraszek określa, jakie jest miejsce wierszy tego gatunku w twórczości Kochanowskiego</p>
Renesans – nowa epoka w kulturze europejskiej (uporządkowanie dotychczasowych wiadomości)	<p>J. Delumeau, [Awans kultury europejskiej]</p> <p>*referaty uczniowskie na podstawie samodzielnie zgromadzonych materiałów</p> <p>(A) P.O. Kristeller, <i>Myśl moralna humanizmu</i> (fragm.)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>wybrane dzieła ilustrujące główne tendencje w sztuce epoki renesansu</p>	<p>– czyta ze zrozumieniem tekst Delumeau</p> <p>– wypowiadając się na temat przełomu w kulturze Europy, wskazuje takie zagadnienia, jak: nowe spojrzenie na człowieka (pojęcie godności człowieka, jego wyjątkowość wśród innych stworzeń itp.), rolę druku, wpływ wzorów antycznych, tworzenie literatury w językach narodowych, stosunek do twórczości i sztuki</p> <p>– definiuje pojęcia: renesans, humanizm, reformacja, renesansowy antropocentryzm</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postulatu <i>Ad fontes!</i></p> <p>– rozpoznaje strukturę budowy hasła słownikowego i noty encyklopedycznej; samodzielnie redaguje definicje wzorowane na encyklopedycznych</p> <p>– opisuje renesans jako okres, kiedy ukształtowała się ogólnonarodowa odmiana polszczyzny (m.in. w związku z wynalezieniem druku)</p>	<p>– na podstawie tekstu Delumeau wyjaśnia, dlaczego renesans oznaczał awans kultury europejskiej</p> <p>– *zdobywa i porządkuje informacje z różnych źródeł; sporządza przejrzyste, czytelne notatki, tak by łatwo odtworzyć zgromadzone wiadomości</p> <p>– *samodzielnie redaguje i wygłasza referat na temat wskazanych przez nauczyciela zagadnień</p> <p>– szerzej omawia filozoficzne podłoże epoki</p> <p>– wyjaśnia szerzej, dlaczego renesans jest uważany za epokę odkryć</p> <p>– (A) *przedstawia wpływ filozofii antycznej (myśl Arystotelesa, Platona, stoików, epikurejczyków i sceptyków) na kształtowanie się renesansowej koncepcji człowieka</p>
Renesansowa godność człowieka w poezji współczesnej	*Z. Herbert, <i>Pan Cogito a perla</i>	<p>– interpretuje wiersz przy pomocy nauczyciela</p> <p>– w poezji współczesnej dostrzega nawiązania do renesansowej koncepcji godności i wolności człowieka (idei humanizmu)</p> <p>– w swoich wypowiedziach odwołuje się</p>	<p>– inspirowany poezją współczesną stawia pytania filozoficzne</p> <p>– charakteryzuje poetykę (właściwości języka artystycznego) wiersza Herberta</p> <p>– na podstawie tekstu <i>Pan Cogito a perla</i> określa stosunek Herberta do</p>

		<p>do różnych znaczeń pojęcia humanizmu</p> <ul style="list-style-type: none"> – docieka, jakie problemy, postawy, zjawiska współczesne są źródłem niepokoju poetów – wskazuje (w wierszu) środki stylistyczne (metafory, paralelizmy składniowe, anafory itp.) i określa ich funkcje – układa ranking najwybitniejszych postaci XX w.; uzasadnia swoje wybory, posługując się poprawnie zbudowanymi argumentami – wyjaśnia znaczenia aforyzmów: <i>Człowiek – to brzmi dumnie</i>, <i>*Homo homini deus, homo homini lupus</i>, <i>*Per aspera ad astra</i> – pisze pracę na temat statusu człowieka i człowieczeństwa widzianego z perspektywy współczesnej 	<p>natury ludzkiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – *wskazuje kontekst filozoficzny utworu Herberta; wyjaśnia, jakie były filozoficzne źródła zasady <i>amor fati</i>
Zapożyczenia		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym są zapożyczenia językowe – wskazuje, z jakich języków pochodzą najważniejsze zapożyczenia do języka polskiego – rozpoznaje najważniejsze zapożyczenia z różnych języków (podstawowe słownictwo) – podaje przykłady najdawniejszych zapożyczeń do języka polskiego i określa, z jakich języków pochodzą 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia rodzaje zapożyczeń, podając ich przykłady – wyjaśnia historyczny kontekst zapożyczeń z języka łacińskiego, czeskiego, niemieckiego i włoskiego
Człowiek wobec harmonii natury	<p>M. Rej, <i>Żywot człowieka poczciwego</i> (fragm.)</p> <p>(A) J. Kochanowski, z <i>Pieśni świętojańskiej o Sobótce: Pana XII</i></p> <p>(A) *Horacy, z <i>Epod: Szczęśliwy ten, kto... (II)</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>malarstwo: obrazy P. Bruegla (np. przywołane w pod-</p>	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie fragmentu utworu Reja rekonstruuje wzorzec osobowy szlachcica ziemianina – określa stosunek pisarza do natury – wskazuje środki stylistyczne (nagromadzenia, wyliczenia, zdrobnienia) typowe dla Reja i określa ich funkcje – interpretuje obrazy Bruegla – określa pozycję Reja w literaturze polskiej – na podstawie informacji z podręcznika odtwarza spory i legendy związane z sylwetką Reja; wyjaśnia, dlaczego nie określa się go mianem renesansowego humanisty – (A) interpretuje <i>Pieśń świętojańską o Sobótce</i> jako pochwałę życia wiejskiego, rozpoznaje w utworze opis przestrzeni arkadyjskiej – (A) *wskazuje w pieśni Kochanowskiego cechy renesansowej sielanki 	<ul style="list-style-type: none"> – określa funkcje zdrobnień, spieszczeń i zgrubień w tekstach o funkcji ekspresywnej (na przykładzie utworu Reja) – wymienia i komentuje charakterystyczne cechy polszczyzny Reja (m.in. składnię) – porównuje stosunek Reja i Bruegla do natury oraz sposób jej ukazania w analizowanych dziełach tych autorów – wskazuje przykłady zapożyczeń z języka włoskiego, zna ich historyczne podłoże – (A) *porównuje sposób ukazania ideału życia ziemiańskiego przez Reja i Kochanowskiego – (A) *przedstawia antyczne wzorce <i>Pieśni świętojańskiej o Sobótce</i> Kochanowskiego (epoda Horacego) – (A) *wykazuje, jak twórcy renesansowi wzorowali się na poetach antyku

	<p>ręczniku sceny z życia wieśniaków: <i>Mysliwi na śniegu, Sianokosy</i>)</p>		
<p>Hymn renesansowego poety na cześć Stwórcy i jego dzieła</p>	<p>J. Kochanowski, <i>Hymn</i> [<i>Czego chcesz od nas, Panie...</i>]</p> <p>(A) L. Szczerbicka-Ślęk, [<i>Koncepcja Boga i świata w „Hymnie” Jana Kochanowskiego</i>]</p> <p>(A) Platon, z <i>Timajosa</i>: [<i>Budowniczy świata i jego dzieło</i>]</p> <p>(A) *G. Reale, [<i>Demiurg i jego stwórcze działanie</i>]</p> <p>J. Parandowski, [<i>Kochanowski – klasyk swojego wieku</i>]</p>	<p>– czyta głośno utwór Kochanowskiego z właściwą dykcją i intonacją</p> <p>– określa, jaki obraz Boga, świata i człowieka wyłania się z hymnu</p> <p>– charakteryzuje hymn jako gatunek literacki i wskazuje jego cechy w utworze Kochanowskiego</p> <p>– analizuje budowę wersyfikacyjno-składniową wiersza</p> <p>– wymienia cechy stylu klasycznego (jasność, prostota, porządek, harmonia, synteza, uniwersalizm) oraz odnosi je do utworu Kochanowskiego</p> <p>– wskazuje obecny w hymnie topos Boga artysty (<i>Deus artifex</i>)</p> <p>– określa, na czym polega nowa, optymistyczna wizja świata przedstawiona w literaturze renesansowej</p> <p>– *interpretuje wiersz w kontekście filozofii renesansowej</p> <p>– podaje różne znaczenia słowa „klasyk” (i pokazuje je w zdaniach)</p> <p>– czyta ze zrozumieniem fragment artykułu Parandowskiego (a także inne pozycje bibliograficzne przywołane na lekcji)</p>	<p>– recytuje utwór Kochanowskiego z pamięci</p> <p>– przedstawia w kontekście filozofii renesansu obraz świata i człowieka wyłaniający się z wiersza Kochanowskiego</p> <p>– dostrzega związek formy gatunkowej (hymnu) z warstwą ideową utworu</p> <p>– opisuje poetykę wiersza jako doskonały przykład stylu klasycystycznego</p> <p>– *wskazuje tautologiczne epitety i określa ich funkcję (rzecz zbliża się do swego ideału)</p> <p>– wyjaśnia, czym był renesansowy klasycyzm (jako styl w sztuce i jako światopogląd)</p> <p>– na podstawie tekstu Parandowskiego wyjaśnia określenie Kochanowskiego mianem klasyka swojego wieku</p> <p>– (A) *na podstawie czytanych tekstów wykazuje wpływ myśli platońskiej na kształtowanie się renesansowej wizji Boga, świata i człowieka</p>
<p>Rzecz Czarnoleska</p>	<p>J. Kochanowski, <i>Pieśń II</i>, ks. I; dwie fraszki <i>Na lipę</i></p> <p>J. Tuwim, <i>Rzecz Czarnoleska</i></p>	<p>– określa, jaką funkcję pełnią opisy natury w czytanych utworach Kochanowskiego</p> <p>– wskazuje źródła inspiracji renesansowego poety</p> <p>– zauważa w czytanych utworach wątki epikurejskie</p> <p>– określa, co jest, zdaniem poety, prawdziwą wartością (cnota stoicka – czyste sumienie)</p> <p>– na podstawie czytanych utworów analizuje cechy gatunkowe pieśni i fraszki</p> <p>– wskazuje w utworach stylistyczne środki językowe</p> <p>– określa symboliczne znaczenia motywu lipy czarnoleskiej i jego funkcję w czytanych wierszach</p> <p>– formułuje przesłanie utworów Tuwima</p>	<p>– interpretuje utwory, uwzględniając ich kontekst filozoficzny (stoicyzm i epikureizm)</p> <p>– komentuje szczęście człowieka jako problem filozoficzny; porównuje różne poglądy filozoficzne na sposoby osiągnięcia szczęścia</p> <p>– wskazuje cechy klasyczne czytanych utworów (w zakresie stylu i światopoglądu)</p> <p>– wskazane środki stylistyczne wiąże z zasadami estetyki renesansowej</p> <p>– podejmuje próbę samodzielnej interpretacji wiersza współczesnego poety</p>

		<p>i Staffa</p> <ul style="list-style-type: none"> – interpretuje tytuł wiersza Tuwima – wyjaśnia, dlaczego lipę czarnoleską można uznać za topos poezji polskiej 	
Cechy języka i stylu renesansu		<ul style="list-style-type: none"> – określa, jakie najważniejsze zmiany nastąpiły w języku polskim w okresie renesansu (np. zanik iloczasu, liczby podwójnej itp.) – wskazuje główne wpływy do języka polskiego z języków obcych (np. italiinizmy) – określa czynniki, które wpłynęły na rozwój stylistyczny polszczyzny – *wskazuje na stylistyczne zróżnicowanie polszczyzny – w twórczości Kochanowskiego i Reja (np. przyswojone środki stylistyczne, wersyfikacja) 	<ul style="list-style-type: none"> – określa, czym się różni styl utworów Kochanowskiego i Reja – *określa wpływ języka potocznego na język artystyczny polszczyzny renesansu (M. Rej)
Człowiek – istota nieznana i... fascynująca	<p>F. Petrarca – wybrane sonety: <i>Jeśli nie masz miłości..., Pokoju mieć nie mogę...</i></p> <p>J. Kochanowski, z <i>Pieśni świętojańskiej o Sobótce</i>:</p> <p>Panna XI (fragm.)</p> <p>(A) J. Kochanowski, <i>Raki</i>; z <i>Fraszek: Do dziewczki</i></p> <p>(A) M. Rej, z <i>Figlików: Chytry jad niewiasta</i></p> <p>(A) Sz. Szy-</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa tematykę, charakter, formę podawczą sonetów Petrarcki – przedstawia swoimi słowami opisane w sonetach uczucia i przeżycia wewnętrzne podmiotu mówiącego – gromadzi słownictwo i związki frazeologiczne nazywające uczucia – określa, czym jest miłość według Petrarcki – wykazuje, iż nowym tematem literatury renesansowej jest człowiek i świat jego uczuć – *komentuje oglądane portrety kobiet – *wyjaśnia, na czym polega idealizacja kobiety w renesansowej poezji i malarstwie – w omawianych dziełach malarskich wskazuje inspiracje antyczne – charakteryzuje sonet jako gatunek liryczny – wskazuje w sonetach środki stylistyczne (antyteza, kontrast, oksymoron, paradoks) i określa ich funkcje – *wyjaśnia pojęcie „petrarkizm” 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje informacje biograficzne o Petrarce i jego miłości do Laury – w portrecie Doroty (<i>Panna XI</i>) wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje; *wyjaśnia, na czym polega konwencjonalność opisu – na podstawie portretów z epoki oraz opisu zawartego w pieśni Kochanowskiego przedstawia ideał urody kobiecej w epoce renesansu – (A) na podstawie wszystkich czytanych utworów formułuje syntetyczną wypowiedź na temat obrazu kobiety w poezji renesansu – na przykładzie pieśni Kochanowskiego przedstawia cechy stylu klasycznego – *wymienia różne rodzaje sonetu – *wnioskuje, dlaczego poeci europejscy naśladowali styl Petrarcki

	<p>monowic, <i>Mulier fortis</i></p> <p>PROPONOW ANE KONTEKST Y</p> <p>malarstwo: renesansowe portrety pięk- nych kobiet</p>		
*Miłość i śmierć odwiecznymi tematami literatury	G. Boccaccio, z <i>Dekameronu: Sokół</i> (fragm.)	<ul style="list-style-type: none"> – *relacjonuje wydarzenia przedstawione w noweli – *sporządza plan odtwórczy noweli – *nazywa uczucia i przeżycia wewnętrzne bohaterów, określa motywy ich decyzji (zachowań) – *ocenia postępowanie bohaterów i uzasadnia swoje sądy – *na podstawie <i>Sokoła</i> przedstawia cechy noweli – wyjaśnia, czym jest nowela z sokołem – *przedstawia sposób powiązania motywów miłości i śmierci w utworze Boccaccia – *na podstawie noweli wnioskuje o realiach życia w renesansowej Italii, o ówczesnej pozycji kobiety, obyczajach itp. 	<ul style="list-style-type: none"> – *na podstawie podręcznika podaje informacje o budowie <i>Dekameronu</i>, przedstawia ramy kompozycyjne dzieła – *wyjaśnia, w jakim sensie w dziele Boccaccia duch średniowiecza zмага się z postawą renesansową – *podaje przykłady znanych sobie nowel z sokołem (<i>Katarynka, Kamizelka</i> itp.) – *próbuję napisać własną nowelę z sokołem
Renesansowe bogactwo i pogoda życia	J. Kochanowski, <i>O doktorze Hiszpanie, Na dom w Czarnolesie</i> (i inne fraszki, np. poznane w gimnazjum lub wcześniej w liceum – przypomnienie)	<ul style="list-style-type: none"> – określa, jaki ideał życia został przedstawiony we fraszce <i>Na dom w Czarnolesie</i> – wymienia tematy, które Kochanowski poruszał we fraszkach – charakteryzuje fraszkę renesansową jako gatunek literacki – nazywa rodzaje fraszek (żartobliwa, filozoficzno-refleksyjna, autobiograficzna, autotematyczna, biesiadna itp.), odnosząc je do konkretnych utworów – wskazuje środki stylistyczne użyte we fraszkach i określa ich funkcje (apostro- 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje fraszkę <i>Na dom w Czarnolesie</i>, sytuując ją w kontekście filozoficznym (stoicyzm, epikureizm) – wiąże czytane fraszki z okresami w biografii autora – wyjaśnia, dlaczego fraszki Kochanowskiego można uważać za liryczny pamiętnik poety – wyjaśnia pojęcie „epigramat” – na podstawie fraszek Kochanowskiego (A) i poetyckiej autobiografii Janickiego wykazuje, że w renesan-

	<p>(A) *K. Janicki, <i>Elegia VII (O sobie samym do potomności)</i></p> <p>W. Borowy, <i>Kamienne rękawiczki</i> (fragm.)</p> <p>*J. Iwaszkiewicz, <i>Pogoda lasu...</i></p>	<p>fa, epitet itp.)</p> <p>– streszcza historyjkę przedstawioną we fraszce <i>O doktorze Hiszpanie</i> i określa charakter utworu</p> <p>– na podstawie fraszki opowiada o życiu dworskim, jego obyczajach, zabawach itp.</p> <p>– czyta tekst eseistyczny ze zrozumieniem (na poziomie treści, struktury i komunikacji)</p> <p>– *określa tematykę, charakter i nastrój utworu Iwaszkiewicza</p> <p>– *przy pomocy nauczyciela przyporządkowuje utwór do właściwego rodzaju literackiego</p> <p>– *wskazuje środki stylistyczne (apostrofy, wyliczenia, powtórzenia) i określa ich funkcję</p> <p>– *wskazuje wieloznaczność określeń „pogoda”, „pogodny”</p> <p>– *określa stosunek poety do natury i kultury</p>	<p>sie życie ludzkie stało się ważnym tematem sztuki</p> <p>– znalezione w tekście informacje przetwarza i wykorzystuje we własnych wypowiedziach na temat poety</p> <p>– *odnajduje filozoficzny kontekst utworu</p> <p>– *wskazuje w utworze obecność postawy klasycystycznej (humanistycznej, stoickiej)</p>
<p>W poszukiwaniu idealnego państwa i doskonałego władcy</p>	<p>*N. Machiavelli, <i>Księżę</i> (fragm.)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>malarstwo: renesansowe portrety władców (np. Piero della Francesca, <i>Federigo, księżę Urbino</i>)</p> <p>J. Szacki, <i>[Mrzonka?]</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>grafika: A. Holbein, <i>Wyspa Utopia</i></p>	<p>– podaje znaczenie dosłowne i przenośne wyrazu „utopia” oraz jego pochodzenie</p> <p>– *podaje najważniejsze informacje o rozwoju myśli polityczno-społecznej w renesansie</p> <p>– *przedstawia Zamość jako idealne miasto renesansu</p> <p>– *opisuje model władcy przedstawiony przez Machiavellego</p> <p>– *wyjaśnia, czym jest makiawelizm</p> <p>– *formułuje własne opinie i oceny oraz je uzasadnia</p> <p>– *zabiera głos w klasowej dyskusji (przekonuje, argumentuje); stosuje środki językowe typowe dla wypowiedzi perswazyjnej</p> <p>– *interpretuje dzieło malarskie (portret panującego)</p> <p>– *nazywa cechy, postawy i uczucia portretowanej postaci</p> <p>– *wskazuje w dziele Machiavellego elementy parenezy (władca – jeden z wzorców osobowych epoki)</p>	<p>– *przedstawia tradycję filozoficzną idealnego modelu państwa (Platon)</p> <p>– wskazuje dzieła myśli polityczno-społecznej renesansu (np. <i>O poprawie Rzeczypospolitej</i>)</p> <p>– na podstawie tekstu Szackiego określa miejsce utopii w historii myśli społecznej</p> <p>– samodzielnie interpretuje wiersz współczesny</p> <p>– *wykazuje moralną dwuznaczność modelu władcy przedstawionego w <i>Księżcu</i>, a także pojęcia racji stanu; rozważa etyczne dylematy władzy</p> <p>– *podaje różne przykłady realizacji zasady: „cel uświęca środki” i je ocenia</p> <p>– *wypowiada swoją opinię na temat: Czy Machiavelli był realistą, czy cynikiem?</p> <p>– *oceniając przedstawiony model władcy i jego konsekwencje, odwołuje się do wiadomości z historii</p> <p>– *pisze pracę pt. „Czy moralność można pogodzić z polityką?”</p>

<p>Obywatelska i patriotyczna myśl renesansu</p>	<p>P. Skarga, <i>O miłości ku ojczyźnie</i> (fragm.)</p> <p>J. Kochanowski, <i>Pieśń V</i>, ks. II (<i>Pieśń o spustoszeniu Podola</i>), <i>Wy, którzy pospolitą rzeczą władacie</i> i inne wybrane fragmenty <i>Odprawy posłów greckich</i>, <i>Pieśń XIII</i>, ks. II (<i>Pieśń o cnotcie</i>)</p> <p>(A) *J. Kochanowski, <i>Wykład cnoty</i> (fragm.)</p> <p>(A) A.F. Modrzewski, z dzieła <i>O poprawie Rzeczypospolitej: O obyczajach</i> (fragm.)</p> <p>(A) M. Rej, <i>Żwierzyniec...</i> (fragm.), <i>Krótką rozprawą...</i> (fragm.), z <i>Apoftegmatów: O prawym ślachectwie</i> (fragm.)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>(A) W. Voisé, <i>[Idealna Rzeczpospolita w rozważaniach Andrzeja Frycza Modrzewskiego]</i></p>	<p>– na podstawie czytanych fragmentów dzieł oraz informacji z podręcznika streszcza poglądy autorów piśmiennictwa renesansowego na kwestie władzy, państwa i powinności obywatelskich</p> <p>– wskazuje najważniejsze kierunki myśli obywatelskiej i patriotycznej renesansu</p> <p>– charakteryzuje wzorzec osobowy obywatela patrioty (na podstawie różnych dzieł Kochanowskiego)</p> <p>– charakteryzuje ideał władcy zawarty w pieśni chóru z <i>Odprawy posłów greckich</i>; wskazuje obowiązki władcy wobec poddanych</p> <p>– streszcza poglądy Skargi na obowiązki obywateli (szlachty i rządzących) wobec ojczyzny</p> <p>– wyjaśnia sens porównania ojczyzny do tonącego okrętu</p> <p>– wskazuje apelatywny i okolicznościowy charakter <i>Pieśni o spustoszeniu Podola</i></p> <p>– rekonstruuje zarzuty Kochanowskiego wobec szlacheckiego społeczeństwa wyrażone w czytanej pieśni; określa, na jakie ważne dla szlachty wartości powołuje się poeta</p> <p>– wskazuje, jakie miejsce wśród ideałów obywatelskich renesansu zajmuje cnota rozumiana na wzór stoicki</p> <p>– pisze syntetyzującą pracę, w której rozwija myśl poety: „A jeśli komu droga otwarta do nieba, tym, co służą ojczyźnie...”</p> <p>– sporządza plan dekompozycyjny kazania Skargi; odnajduje w nim strukturę oracji</p> <p>– w <i>Pieśni o spustoszeniu Podola</i> rozpoznaje strukturę mowy</p> <p>– w czytanych tekstach wskazuje środki retoryczne (apostrofa, pytanie retoryczne, wykrzyknienie, antyteza, anafora, powtórzenie) i określa ich funkcje</p> <p>– wyjaśnia terminy: funkcja impresywna, funkcja perswazyjna, przywołując konkretne przykłady</p> <p>– *wygłasza samodzielnie przygotowane przemówienie (orację) na wskazany temat, stosując zasady starożytnych retorów</p> <p>– *charakteryzuje dramat renesansowy, określa w nim rolę chóru</p> <p>– wyjaśnia znaczenie realne i etymologiczne słowa „prawy”, wskazuje wyrazy pokrewne</p>	<p>– wzorzec osobowy obywatela patrioty interpretuje w kontekście renesansowej koncepcji człowieka (jako istoty wyjątkowej i szczególnie obdarowanej przez Stwórcę) oraz w kontekście myśli stoickiej (pojęcie cnoty)</p> <p>– interpretuje metaforę pasterza i stada w pieśni chóru z <i>Odprawy posłów greckich</i></p> <p>– porównuje różne modele władcy, państwa i obywatela pojawiające się w myśli społecznej renesansu (Kochanowski, Machiavelli, (A) Frycz Modrzewski, Rej)</p> <p>– *charakteryzuje gatunki czytanych utworów (oracja, kazanie), przywołując antyczne wzorce retoryki</p> <p>– (A) *analizuje kazanie Skargi jako przykład renesansowej retoryki, wykorzystując informacje zawarte w tekście Korolki</p> <p>– w swoich wypowiedziach celowo dobiera środki językowe, aby wzmocnić impresywną funkcję wypowiedzi</p> <p>– *dba o staranną wymowę głosek, unikając hiperpoprawności</p> <p>– *porównuje dramat renesansowy z tragedią grecką</p> <p>– *wyciąga wnioski na temat związków literatury renesansu z wzorcami antycznymi</p>
--	---	--	---

	<p>go]</p> <p>(A) M. Korołko, [<i>Kształt artystyczny „Kazań sejmowych” Piotra Skargi</i>]</p>	<p>– wyjaśnia zmiany w zakresie znaczeniowym słowa „cnota”</p>	
Retoryka		<p>– definiuje retorykę</p> <p>– wymienia etapy przygotowania mowy (zgodne ze sztuką retoryki)</p> <p>– wskazuje najważniejsze cechy stylu retorycznego</p> <p>– podaje najważniejsze tropy (metafora, metonimia, synekdocha) i figury retoryczne (apostrofa, pytanie retoryczne, porównanie, elipsa)</p> <p>– w czytanych tekstach wskazuje najważniejsze tropy i figury retoryczne</p> <p>– własnemu tekstowi nadaje cechy stylu retorycznego</p>	<p>– szerzej wyjaśnia, czym jest retoryka, wskazując jej starożytne korzenie</p> <p>– wyjaśnia, jak należy rozumieć poprawność, stosowność i ozdobność stylu</p> <p>– opracowuje i wygłasza przemówienie na wskazany temat, dążąc do stosowania zasad retoryki</p>
Człowiek wobec zagadki losu, czyli niepokoje renesansowe, które burzą pogodny obraz epoki	<p>J. Kochanowski, <i>Pieśń IX</i>, ks. II; <i>O żywocie ludzkim</i>; *<i>Człowiek Boże igrzysko</i></p> <p>(A) J. Kochanowski, <i>Do snu; Pieśń XI</i>, ks. I; <i>Pieśń IV</i>, <i>Fragmenta</i></p> <p>(A) *M. de Montaigne, z <i>Prób: Jako filozofować znaczy uczyć się umierać</i> (fragm.)</p> <p>J. Błoński, [<i>Kochanowski i fortuna</i>]</p> <p>(A) B. Otwi-</p>	<p>– komentuje pieśni i fraszki, zwracając uwagę na ich charakter filozoficzno-refleksyjny</p> <p>– interpretuje czytane utwory, zwracając uwagę na kontekst gatunkowy (pieśń, fraszka)</p> <p>– na podstawie czytanych utworów charakteryzuje niepokoje ludzi renesansu</p> <p>– w pieśniach i fraszkach wskazuje topoty (świat-teatr, człowiek-Boże igrzysko, Fortuna) i określa ich znaczenie</p> <p>– wyjaśnia, jakie sensy zawierał w sobie topos Fortuny (np. wykorzystując XVI-wieczną ilustrację)</p> <p>– rekonstruuje renesansowy wzorzec mędrca, nieczulego na odmiany losu; wyjaśnia, jaką rolę pełniło w nim pojęcie cnoty</p> <p>– rozróżnia znaczenie podstawowe i metaforyczne wskazanych wyrazów (np. teatr, gra, fortuna)</p> <p>– charakteryzuje poetykę czytanych utworów Kochanowskiego: budowę stroficzną, wersyfikację, sposób kształtowania monologu lirycznego (nadawcę i odbiorcę), funkcję zauważonych środków stylistycznych itp.</p> <p>– czyta ze zrozumieniem teksty Błoń-</p>	<p>– interpretuje czytane utwory, wykorzystując kontekst filozoficzny</p> <p>– określa, jak w czytanych pieśniach Kochanowskiego jest opisana natura świata; porównuje je z <i>Hymnem</i></p> <p>– rozważa, jak twórcy renesansu godzili świadomość zmienności losu z ideałem godności człowieka</p> <p>– wskazuje filozoficzny (przede wszystkim stoicki) rodowód ideału mędrca opisanego w czytanych utworach</p> <p>– komentuje pojęcie cnoty jako wartości, wskazując jej źródła filozoficzne</p> <p>– wskazując motywy śmierci, przemijania, zmienności itp. w poezji i malarstwie renesansu, wnioskuje o zmianach zachodzących w światopoglądzie epoki</p> <p>– analizuje czytane utwory: stawia hipotezy interpretacyjne i weryfikuje je na podstawie elementów wiersza;</p> <p>*samodzielnie formułuje wnioski interpretacyjne</p> <p>– do interpretacji pieśni Kochanowskiego wykorzystuje wiadomości zawarte w tekstach o fortunie (Błoń-</p>

	<p>nowska, <i>Sen w poezji Jana Kochanowskiego</i> (fragm.)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>grafika: <i>Koło Fortuny</i></p>	<p>skiego (A) i Otwinowskiej</p>	<p>skiego) (A) i o śnie (Otwinowskiej)</p> <p>– (A) czyta ze zrozumieniem fragment eseju Montaigne’a; przedstawia sens utworu własnymi słowami</p>
<p>Kryzys renesansowego optymizmu</p>	<p>J. Kochanowski, <i>Treny: IX, X, XI</i>, (*lub cały cykl)</p> <p>(A) *W. Weintraub, <i>Religia Kochanowskiego</i> (fragm.)</p> <p>(A) *S. Grzeszczuk, [„<i>Treny</i>” – <i>pamiętnik cierpienia</i>]</p> <p>W. Broniewski, <i>Firanka</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>malarstwo: H.B. Grien, <i>Siedem faz życia kobiety</i></p>	<p>– interpretuje treny, wykorzystując kontekst biograficzny (rozpacz ojca); charakteryzuje kreację podmiotu lirycznego</p> <p>– opisuje uczucia wyrażone w trenach i wskazuje poetyckie środki, jakimi zostały one oddane</p> <p>– wyjaśnia, jakim gatunkiem jest tren, wskazując jego antyczny rodowód</p> <p>– wskazuje pytania filozoficzne (dylematy), obecne w czytanych trenach</p> <p>– przedstawia polemikę poety z własną filozofią życiową w <i>Trenie IX, X i XI</i></p> <p>– określa, jaki charakter ma humanizm <i>Trenów</i>, do którego dochodzi poeta</p> <p>– *analizuje kompozycję <i>Trenów</i> jako cyklu, odnajduje rządzącą nią zasadę</p> <p>– (A) *czyta ze zrozumieniem opracowania dotyczące myśli Kochanowskiego</p> <p>– na przykładzie czytanych wierszy współczesnych określa znaczenie trenu w poezji XX w.</p>	<p>– charakteryzuje wizję świata zawartą w <i>Trenach</i></p> <p>– w wybranych trenach odnajduje zasady renesansowego klasycyzmu</p> <p>– analizuje styl <i>Trenów</i>, *dostrzegając jego odmienność od klasycyzmu wcześniejszych utworów poety</p> <p>– przedstawia przełom światopoglądowy Kochanowskiego, jaki obrazują <i>Treny</i></p> <p>– *interpretuje cykl Kochanowskiego jako poemat filozoficzny</p> <p>– *w cyklu <i>Trenów</i> rozpoznaje wzorzec kompozycyjny gatunku (wychwalenie zalet i cnót zmarłego, wyrażenie wielkości straty, demonstrowanie żalu, pomiarkowanie i konsolacja)</p> <p>– *rozważa, czy Kochanowski pozostał w <i>Trenach</i> renesansowym humanistą</p> <p>– (A) *wyjaśnia termin: humanizm chrześcijański</p> <p>– na podstawie znanych utworów Kochanowskiego wnioskuje, jak zmieniła się filozofia epoki</p> <p>– (A) *w czytanych opracowaniach znajduje informacje służące pogłębieniu lektury <i>Trenów</i>; selekcjonuje je, przetwarza i wykorzystuje we własnych wypowiedziach</p> <p>– interpretuje wiersz Broniewskiego</p>

BAROK

<p>Wprowadzenie do epoki baroku</p>	<p>– podaje najważniejsze, wstępne informacje o epoce baroku, określa ramy czasowe epoki</p> <p>– wyjaśnia terminy: barok, kontrreformacja</p>	<p>– szerzej przedstawia kontekst historyczny i kulturowy epoki</p> <p>– wyjaśnia, jaki był wpływ kontrreformacji (zwłaszcza zakonu jezuitów) na sztukę; *opisuje wygląd</p>
-------------------------------------	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze cechy stylu barokowego – wymienia najwybitniejszych uczonych epoki i ich zasługi – rozpoznaje budowle barokowe 	barokowych kościołów jezuickich
Człowiek wobec nieskończoności. Barokowa wizja bytu człowieka w świecie	<p>M. Sępa-Szarzyński, <i>Sonet II, Sonet IV</i></p> <p>*J. Donne, <i>Sonet XIV</i></p> <p>*W. Potocki, <i>Człowiek – igrzysko Boże</i> (fragm.)</p> <p>(A) *Z. Morsztyn, <i>Epitalamium Jego Mości Panu Janowi z Mierznia Mierzeńskiemu</i> (fragm.)</p> <p>(A) *S.H. Lubomirski, <i>Adverbia moralia</i> (fragm.)</p> <p>W. Szekspir, <i>Makbet</i>, Akt V, scena IV (fragm.); <i>Hamlet</i>, Akt III, scena I (fragm.)</p> <p>(A) W. Szekspir, <i>Jak wam się podoba</i> (fragm.)</p> <p>B. Pascal, <i>Mysli</i> (fragm.)</p> <p>(A) J. Sokołowska, [<i>Filozofia Giorda-</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje wizję Boga, świata i człowieka przedstawioną w sonetach Sępa-Szarzyńskiego (znikomość i wielkość człowieka; koncepcja bytu ludzkiego jako „wiecznej wojny”) – w wierszach Sępa-Szarzyńskiego odnajduje kryzys typowej dla renesansu wiary w człowieka – *interpretuje wiersz Potockiego, odnajdując w nim topos człowieka – „Bożego igrzyska”; określa funkcję tego toposu – (A) *charakteryzuje obraz człowieka i świata przedstawiony w utworach Z. Morsztyna i S.H. Lubomirskiego; rozpoznaje zawarte w nich toposy – we fragmentach dramatu Szekspira odnajduje topos świata-teatru; określa wyłaniającą się z nich wizję człowieka – porównuje renesansowy i barokowy obraz Boga, świata i człowieka (np. w <i>Hymnie Kochanowskiego</i> i sonetach Sępa-Szarzyńskiego *oraz innych wierszach poetów barokowych) – w wierszach Sępa-Szarzyńskiego (*i innych poetów) wskazuje środki stylistyczne typowe dla baroku – zwłaszcza na poziomie składni i frazeologii oraz ukształtowania brzmieniowego; dostrzega ich związek z wizją świata zawartą w utworach – wyjaśnia terminy, odnosząc je do odpowiednich fragmentów czytanych wierszy: inwersja składniowa, przerzutnia, antyteza, oksymoron, peryfraz – w poznawanych wierszach oraz dziełach sztuki wskazuje cechy stylu barokowego (niepokój, nieład, skomplikowanie, niejasność, dysharmonia) – *swoimi słowami przedstawia obraz świata i człowieka przedstawiony w czytanych tekstach filozoficznych 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje sonety Sępa-Szarzyńskiego, odnosząc je do barokowej wizji świata – przedstawia wizję Boga, człowieka i świata w poezji Sępa-Szarzyńskiego; *odnajduje jej kontekst filozoficzny – *wyjaśnia, czym była XVII-wieczna poezja metafizyczna, odnajduje jej cechy w wierszu Donne’a – wyjaśnia związek toposów: świata-teatru oraz człowieka-Bożego igrzyska z barokową wizją świata i człowieka – *porównuje przejawy stylu barokowego w poezji (na podstawie czytanych wierszy) i sztuce (architektura, rzeźba – na podstawie ilustracji z podręcznika) – komentuje czytany fragment dzieła Pascala (wyłaniający się z nich obraz człowieka i świata, sposób pojmowania nieskończoności); *wykorzystuje je jako kontekst interpretacyjny czytanych wierszy – *na podstawie utworów literackich i fragmentów dzieł filozoficznych przedstawia, jak zmieniła się na przełomie renesansu i baroku wizja człowieka, świata i Boga (redaguje dłuższą wypowiedź ustną i pisemną)

Dramat ludzkich namiętności; człowiek w teatrze świata	<p><i>na Bruna]</i></p> <p>W. Szekspir, <i>Makbet</i> (dramat czytany w całości)</p> <p>*W. Szekspir, <i>Hamlet</i> (całość lub fragmenty)</p> <p>Z. Herbert, <i>Tren Fortynbrasa</i></p> <p>A. Harbage, <i>Posłowie do „Makbeta”</i> (fragm.)</p> <p><u>fakultatywnie</u> jedna ze słynnych adaptacji filmowych wybranego dramatu Szekspira, np.: <i>Tron we krwi</i> (reż. A. Kurosawa), <i>Hamlet</i> (reż. L. Oliver), <i>Otello</i> (reż. O. Welles, reż. F. Zeffirelli), <i>Romeo i Julia</i> (reż. F. Zeffi-</p>	<p>– streszcza (opowiada) przebieg wydarzeń ukazanych w <i>Makbecie</i></p> <p>– określa przestrzeń sceniczną, w której rozgrywa się akcja dramatu</p> <p>– charakteryzuje bohaterów <i>Makbeta</i>, ocenia ich decyzje, wskazuje motywy postępowania; stosuje słownictwo oceniające i wartościujące, uzasadnia swoje sądy</p> <p>– w znanych dramatach odnajduje topos życia-teatru i odnosi go do ogólnego obrazu człowieka i świata w twórczości Szekspira</p> <p>– wymienia kreacje najważniejszych postaci Szekspirowskich, krótko je charakteryzując (na podstawie podręcznika)</p> <p>– *przedstawia Hamleta jako jednego z najważniejszych bohaterów literatury europejskiej (wyjaśnia dlaczego)</p> <p>– *odwołując się do dramatu, wyjaśnia znaczenie słowa „hamletyzować”</p> <p>– określa, jakie postawy (koncepcje władzy) symbolizują Hamlet i Fortynbrasa w wierszu Herberta</p> <p>– przedstawia postać Szekspira, wykorzystując wiadomości z podręcznika, *a także samodzielnie znalezione dane z innych źródeł</p> <p>– przedstawia najważniejsze cechy dramatu Szekspirowskiego (złamanie zasad trzech jedności i decorum, budowa, bohaterowie, nowa koncepcja tragizmu itd.), odnosząc je do znanego utworu</p> <p><u>fakultatywnie</u></p> <p>– wypowiada się na temat obejrzanej filmowej adaptacji dramatu Szekspira</p> <p>– wskazuje charakterystyczne środki filmowe służące przekazaniu idei dzieła</p> <p>– pisze recenzję filmu</p>	<p>– na podstawie poznanych utworów określa, jaka wizja człowieka i świata wyłania się z dramatów Szekspira; *odnosi ją do filozofii baroku</p> <p>– interpretuje <i>Makbeta</i> jako dramat władzy i namiętności ludzkich</p> <p>– opisuje przemiany zachodzące w psychice Makbeta i lady Makbet (odwołując się do tekstu i określając środki literackie, jakimi są ukazane)</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego postacie Hamleta, Makbeta, Lady Makbet, Romea i Julii stały się ponadczasowymi „znakami” kultury europejskiej</p> <p>– interpretuje wiersz Herberta (sposób ukształtowania monologu lirycznego, podmiot liryczny i adresat, metaforyka, wartości itp.); wyjaśnia, na czym polega uniwersalność przeciwstawionych sobie postaw</p> <p>– charakteryzuje język i styl dramatu Szekspirowskiego (m.in. wskazuje słownictwo z różnych zakresów stylistycznych)</p> <p>– *w poznanym dramacie wskazuje obecność różnych konwencji stylistycznych (prowadzących do złamania zasady decorum)</p> <p>– porównuje dramat Szekspirowski z dramatem antycznym</p> <p>– podaje podstawowe wiadomości o teatrze elżbietańskim (na podstawie podręcznika *i samodzielnie znalezionych źródeł)</p> <p><u>fakultatywnie</u></p> <p>– określa, w jakiej relacji do pierwowzoru literackiego pozostaje dzieło filmowe (np. kreacje postaci, przesłanie, wizja świata), wypowiada własne sądy i opinie</p> <p>– *porównuje język literatury i język filmu</p> <p>– *wskazuje filmowe środki wyrazu i określa ich funkcje; opowiada o warsztacie pracy reżysera filmowego</p>
---	---	--	--

	relli, reż. B. Luhrmann)		
„Na deskach świat oznaczających...” – temat fakultatywny	wybrany spektakl teatralny zrealizowany na podstawie dramatu Szekspira (ew. nagranie Teatru TV)	– komentuje obejrzany spektakl; przedstawia własne refleksje, stosując słownictwo oceniające i wartościujące – opowiada o swoich przeżyciach związanych z obejrzanym spektaklem – w swoich wypowiedziach poprawnie stosuje terminologię związaną z teatrem – wskazuje teatralne środki wyrazu i określa ich funkcje – ocenia sceniczne kreacje postaci i porównuje z literackimi pierwowzorami – pisze recenzję teatralną z wykorzystaniem właściwego słownictwa i frazeologii	– formułuje oceny estetyczne; uzasadnia własne sądy – porównuje spektakl z literackim pierwowzorem, uwzględniając różne elementy dzieła (przestrzeń sceniczna, bohaterowie, zdarzenia, kompozycja, warstwa ideowa) – określa, jaka jest reżyserska koncepcja dramatu wystawionego na scenie – *wskazuje teatralne środki wyrazu artystycznego i określa ich związek z koncepcją całości przedstawienia (inscenizacji); opowiada o warsztacie pracy reżysera teatralnego
*Oryginał a przekład temat fakultatywny		– *wyjaśnia, czym jest przekład – *podaje przykłady sytuacji, w których dokonuje się przekładu ustnego i pisemnego – *podaje różne znaczenia słowa „przekład” – *wyjaśnia, czym jest przekład artystyczny	– *analizuje dwa różne przekłady tego samego fragmentu (np. na podstawie wybranego utworu Szekspira); wskazuje różnice
Człowiek wobec śmierci i przemijania – czyli o nietrwałości wszystkiego, co doczesne	M. Sep-Szarzyński, <i>Sonet I</i> ; <i>*Epitafium Rzymowi</i> D. Naborowski, <i>Krótkość żywota</i> (A) *D. Naborowski, <i>Cnota grunt wszystkimu</i> (fragm.) (A) *W. Potocki, <i>Wszystko, prócz cnoty, skazie i śmierci podległo</i> (fragm.) *H. King, <i>Rozmyślanie o północy</i> J. Białostocki, <i>Człowiek i zwierciadło w</i>	– interpretuje czytane wiersze, odnajdując w nich świadomość przemijania, nietrwałości, zmienności – rozpoznaje w czytanych wierszach i malarstwie topos marności (<i>vanitas</i>); określa wiążące się z nim znaczenia, wyjaśnia pochodzenie motywu i jego nazwy (Księga Koheleta) – w czytanych wierszach i malarstwie odnajduje, a następnie interpretuje symbole związane z toposem marności – (A) *określa miejsce cnoty w barokowej koncepcji człowieka oraz nietrwałości i marności spraw ziemskich – w czytanych wierszach wskazuje typowe dla baroku środki artystyczne (np. oksymoron, antyteza, paradoks, inwersja składniowa, przerzutnia, wyliczenia i nagromadzenia, kalambur, instrumentacja głoskowa) i określa ich funkcje – omawia znaczenia barokowych alegorii i symboli obecnych w poznawanych utworach literackich i obrazach (np. róża, zwierciadło) – porównuje sposoby ukazania tych samych idei i motywów (czas, śmierć, marność) w dziełach różnych sztuk (malarstwo, poezja) – za pomocą różnych tworzyw – podaje definicje gatunków literackich:	– analizuje i interpretuje czytane wiersze, odnajdując w nich barokową wizję świata i człowieka – wnioskuje, dlaczego topos marności zdominował kulturę baroku, *odwołując się do filozofii epoki – (A) *porównuje renesansowe i barokowe rozumienie cnoty – analizuje stylistyczne środki językowe występujące w czytanych wierszach (leksyka, frazeologia, ukształtowanie brzmieniowe, składnia) – *na podstawie wierszy Naborowskiego wyjaśnia, czym był manierizm – *określa i interpretuje symbolikę róży w wierszu Naborowskiego – *podaje podstawowe informacje biograficzne o Naborowskim (na podstawie podręcznika) – odwołując się do konkretnych utworów, wyjaśnia, jaki jest związek stylu barokowego ze światopoglądem epoki – na podstawie poznanych utworów oraz literatury przedmiotu przygotowuje dłuższą wypowiedź na temat motywu marności w sztuce baroku; wygłasza ją na podstawie samo-

	<p><i>malarstwie</i> (fragm.)</p> <p>(A) P. Ariès, [<i>Alegorie czasu i śmierci w twórczości siedemnastego wieku</i>]</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>malarstwo epoki zawierające motywy wanitatywne, np.: P. Claesz, <i>Martwa natura</i> F. Hals, <i>Młodzieniec trzymający czaszkę</i> Caravaggio, <i>Narcyz nad źródłem</i> J. de Valdes Leal, <i>Alegoria marności świata</i> <i>Taniec śmierci z kościoła Bernardynów w Krakowie</i></p>	<p>epitafium, panegiryk, *sylwa</p> <p>– czyta ze zrozumieniem fragmenty literatury naukowej dotyczącej sztuki baroku; *znalezione w nich informacje wykorzystuje do pogłębienia własnych interpretacji dzieł tej epoki</p>	<p>dzielnie opracowanego konspektu</p> <p>– *na podstawie poznanych dzieł oraz literatury przedmiotu pisze esej pt. „Okrutna wyobraźnia twórców epoki baroku”</p>
<p>Dialogi poetów współczesnych z tradycją baroku</p>	<p>J.M. Rymkiewicz, <i>Epitafium dla Rzymu</i></p> <p><i>Dlaczego właśnie klasycyzm?</i> – rozmowa z J.M. Rymkiewiczem</p>	<p>– interpretuje wiersz Rymkiewicza, dostrzegając związek utworu z tradycją baroku: obecność motywu <i>vanitas</i>, nawiązania do stylu barokowego</p> <p>– określa, w jaki sposób te same motywy i symbole wykorzystuje sztuka różnych czasów (na przykładzie poezji barokowej i wierszy Rymkiewicza)</p> <p>– czyta ze zrozumieniem wywiad z Rymkiewiczem</p>	<p>– analizuje i interpretuje czytane wiersze: formułuje hipotezy interpretacyjne, a następnie weryfikuje je po przeanalizowaniu poetyki utworu (ukształtowanie brzmieniowe, obrazy poetyckie, symbole itp.)</p> <p>– *przeprowadza interpretację porównawczą wierszy Sępa-Szarzyńskiego (<i>Epitafium dla Rzymu</i>) i Rymkiewicza (<i>Epitafium dla Rzymu</i>)</p>
<p>Wszystko jest iluzją...</p>	<p>J.A. Morsztyn, <i>Niestatek</i></p> <p>*W. Potocki, <i>Niechaj śpi pijany</i></p>	<p>– interpretuje wiersze, wskazując w nich motyw zmienności, niestałości i złudzenia</p> <p>– w czytanych wierszach wskazuje środki stylistyczne tworzące barokową poetykę iluzji (inwersja, przerzutnia, *ekwiwokacja, kalambur, antyteza,</p>	<p>– interpretuje barokową estetykę iluzji jako wyraz światopoglądu epoki (zakwestionowanie świadectwa ludzkich zmysłów)</p> <p>– rozpoznaje zasadę kompozycyjną wiersza J.A. Morsztyna i określa, jaka koncepcja piękna została w ten</p>

	<p>* P. Calderon de la Barca, <i>Życie jest snem</i> (fragm.)</p> <p>(A) *M.K. Sarbiewski, [<i>Niestety, ludzim się...</i>]</p> <p>(A) *S.H. Lubomirski, <i>Eklezjastes</i> (fragm.)</p> <p>(A) *D. Naborowski, <i>Cień</i></p> <p>K. Mrowcewicz, <i>Wielki sen</i> (fragm.)</p> <p>(A) *K. Mrowcewicz, [<i>Daniel Naborowski – poeta metafizyczny</i>]</p> <p>* Kartezjusz, <i>Medytacje o pierwszej filozofii</i> (fragm.)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>architektura: kościół San Carlo alle Quattro Fontane w Rzymie</p> <p>malarstwo: A. Pozzo, <i>Kopuła</i></p>	<p>oksymoron, paradoks); wyjaśnia, na czym one polegają</p> <p>– rozpoznaje styl barokowy w czytanych utworach i dziełach sztuki</p> <p>– odwołując się do konkretnych dzieł z podręcznika, wskazuje efekt iluzji w architekturze i malarstwie (iluzjonizm)</p> <p>– *w wierszu Potockiego oraz w dramacie Calderona wskazuje topos życia-snu; interpretuje go w kontekście barokowej wizji świata, dostrzega jego związek z motywem <i>vanitas</i></p> <p>– czyta ze zrozumieniem fragment książki Mrowcewicza</p> <p>– wyjaśnia pojęcie „eufemizm” i podaje jego przykłady</p> <p>– opisuje językowy obraz świata współczesnego: eufemistyczne sposoby określania śmierci, starości, cierpienia w kulturze współczesnej</p> <p>– podaje przykłady kalamburów i antytez (środków typowych dla stylu barokowego) we współczesnych tekstach kultury masowej</p> <p>– wyjaśnia podstawowe założenia racjonalizmu</p>	<p>sposób zaprezentowana</p> <p>– określa wspólne znaczenia toposów: życia-snu, życia-teatru i <i>vanitas</i>, odnosi je do barokowej wizji świata i człowieka</p> <p>– *wymienia najważniejszych kompozytorów baroku; określa źródła popularności opery w tej epoce (na podstawie wiadomości z podręcznika)</p> <p>– (A) interpretuje wiersze Sarbiewskiego, Lubomirskiego i Naborowskiego w kontekście motywu iluzji; wskazuje różne znaczenia, jakie się z nim wiążą w wierszach różnych poetów</p> <p>– (A) interpretuje metaforę cienia w wierszu Naborowskiego</p> <p>– (A) analizuje interpretację wiersza Naborowskiego autorstwa Mrowcewicza</p> <p>– streszcza fragment rozprawy Kartezjusza</p> <p>– *przedstawia postać Kartezjusza jako twórcy racjonalizmu – jednego z najważniejszych kierunków filozoficznych</p> <p>– *wyjaśnia znaczenie formuły <i>Cogito ergo sum</i></p>
Komedia ludzkich charakterów	Molier, <i>Świętoszek</i> (dramat czytany w całości)	<p>– streszcza przebieg wydarzeń ukazanych w <i>Świętoszku</i></p> <p>– charakteryzuje bohaterów dramatu Moliera, zwracając uwagę na elementy</p>	<p>– interpretuje dramat Moliera jako demaskowanie przed widzami iluzji ludzkich postaw</p> <p>– w postaciach dramatu odnajduje</p>

	<p>ści)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>malarstwo: P. Patel, <i>Widok pałacu w Wersalu</i> H. Rigaud, <i>Portret Ludwika XIV</i></p>	<p>satyry społecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> – interpretuje <i>Świętoszka</i> jako komedię charakterów, odkrywając jednocześnie gorzką wymowę utworu – charakteryzuje postacie dramatu na podstawie analizy wskazanych fragmentów – wskazuje środki artystyczne tworzące portrety bohaterów (np. karykaturę, wyolbrzymienie, środki tworzące komizm) – rozróżnia rodzaje komizmu (odnajdując je w dramacie): komizm sytuacyjny, językowy, postaci – dokonuje szczegółowej, ukierunkowanej analizy i interpretacji wskazanego fragmentu dramatu – wyjaśnia, na czym polega uniwersalna wymowa utworu Moliera – wyjaśnia znaczenia wyrazów: świętoszek, bigot, dewot – podaje podstawowe informacje o klasycyzmie francuskim XVII w. (na podstawie podręcznika *i samodzielnie znalezionych wiadomości z różnych źródeł), odnosząc je do konkretnych przykładów (np. układ ogrodów w Wersalu) 	<p>charaktery epoki i jej realia społeczne: obłudny dewot, dewotka, relacje rodzinne, sposób zawierania małżeństw itp.</p> <ul style="list-style-type: none"> – dostrzega sztuczność zakończenia i odkrywa zawartą w utworze przestrógę – pogłębia charakterystykę Tartuffe'a, wskazując historyczne i uniwersalne uwarunkowania reprezentowanej przez niego postawy – wnioskuje, dlaczego postawę „świętoszka” autor uważa za szczególnie niebezpieczną społecznie – *podaje informacje o Moliere i jego czasach na podstawie podręcznika i samodzielnie znalezionych wiadomości z różnych źródeł; przedstawia je w postaci referatu ilustrowanego różnymi materiałami – wskazuje w <i>*Świętoszku</i> cechy dramatu klasycystycznego
<p>Barokowa estetyka brzydoty</p>	<p>*W. Potocki, <i>Człowiek</i></p> <p>*Rembrandt, <i>Tusza wołowa w rzeźni</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – *interpretuje wiersz Potockiego, określając, jaką funkcję pełni w nim motyw brzydoty i rozkładu – na podstawie informacji z podręcznika przedstawia poglądy filozofów XVII w. na piękno – porównuje wiersz Potockiego i obraz Rembrandta; określa, jaką funkcję pełni motyw brzydoty w każdym z nich 	<ul style="list-style-type: none"> – wiąże barokową fascynację brzydotą z filozofią epoki – wskazuje przykłady relatywności ocen estetycznych w sztuce współczesnej – wskazuje różne przykłady funkcjonowania motywów rozkładu, śmierci i brzydoty w sztuce baroku
<p>Dzieła „roz-mawiające” ze sobą <u>temat fakultatywny</u></p>	<p>S. Grochowiak, <i>Lekcja anatomii (Rembrandta)</i></p> <p>Rembrandt, <i>Lekcja anatomii doktora Tulpa</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – wiersz współczesnego poety odczytuje jako reinterpretację obrazu XVII-wiecznego malarza – w wierszu Grochowiaka rozpoznaje lirykę roli – interpretuje obraz i wiersz; formułuje wnioski na temat podobnych idei wyrażanych językiem różnych sztuk 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje wiersz współczesny
<p>Cechy języka i stylu epoki baroku</p>		<ul style="list-style-type: none"> – określa, jakie najważniejsze zmiany nastąpiły w języku polskim w okresie baroku (np. zanik samogłosek ścieśnionych, ustalenie się akcentu, zmiany w odmianie wyrazów itp.) – wskazuje wpływy łaciny na język epoki i wiąże je z modą językową panującą wśród ówczesnej szlachty – rozpoznaje makaronizmy i inne cechy stylu sarmackiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje cechy typowe dla języka XVII-wiecznej szlachty – wyjaśnia pojęcie „styl manierystyczny”

		– wymienia najważniejsze cechy stylu barokowego	
Dwie miłości – świat i Bóg	<p>M. Sep-Szarzyński, <i>Sonet V</i></p> <p>(A) *M. Sep-Szarzyński, <i>Do Kasie</i> (fragm.)</p> <p>(A) *Z. Morsztyn, <i>Emblema 51</i> (fragm.)</p> <p>D. Naborowski, <i>Na oczy królowy angielskiej</i></p> <p>J.A. Morsztyn, <i>O swej pannie, Do tejże, Do trupa</i></p> <p>*S. Twardowski, <i>Nadobna Paskwalina</i> (fragm.)</p> <p>(A) *Sz. Zimorowic, z <i>Roksolanek...: Bellonia</i> (fragm.), <i>Amarant</i></p> <p>(A) *A. Karpiński, [O wierszu „Do Kasie” Mikołaja Sepa-Szarzyńskiego]</p> <p>(A) *Cz. Hernas, [Antynomie miłości w poezji Jana Andrzeja Morsztyna]</p>	<p>– interpretuje czytane utwory, rozpoznając w nich charakterystyczne cechy stylu barokowego</p> <p>– na podstawie sonetu Sepa-Szarzyńskiego przedstawia rozdarcie między pragnieniem ziemskich rozkoszy a poczuciem ich nietrwałości</p> <p>– odwołując się do tekstów, wyjaśnia terminy: koncept barokowy, konceptyzm, marinizm</p> <p>– określa, na czym polegają koncepty stanowiące podstawę omawianych utworów; odnajduje i interpretuje ich puenty</p> <p>– wskazuje środki stylistyczne typowe dla poezji konceptycznej (np. porównanie, przeciwstawienie, paradoks, oksymoron, antyteza, gradacja, wyliczenie, nagromadzenie, kompozycja łańcuchowa, ekwiwokacja, *kalambur, figura sumacji) i określa ich funkcje</p> <p>– komentuje charakterystyczne cechy składni, leksyki i frazeologii czytanych utworów</p> <p>– *wskazuje powtarzające się w poezji barokowej motywy związane z miłością (ogień i lód, czary, służba, wojna, ogród itp.), określa związane z nimi znaczenia</p> <p>– *odnajduje w czytanych tekstach (np. <i>Do trupa</i>) topos miłości i śmierci, interpretuje sposób jego ujęcia</p> <p>– na podstawie poznanych utworów opisuje konwencję barokowej miłości dworskiej</p> <p>– odwołując się do przykładów poezji i malarstwa, przedstawia sposób ukazywania kobiety w sztuce baroku</p> <p>– analizuje znaczenia dosłowne i przenośne związane z nazwami kolorów (w języku polskim)</p>	<p>– analizuje i interpretuje utwory, odnajdując w nich dramatyczny obraz egzystencji człowieka (*odwołuje się do kontekstu światopoglądowego epoki)</p> <p>– rozważa, w jaki sposób w czytanych tekstach zostały ukazane podstawowe problemy egzystencjalne: miłość, cierpienie, śmierć</p> <p>– *określa role, w jakich występuje podmiot liryczny wierszy (zakochany) i adresatka (kobieta)</p> <p>– wyjaśnia termin „akrostych”</p> <p>– podaje podstawowe wiadomości o najwybitniejszych twórcach barokowej poezji konceptycznej (J.A. Morsztynie, D. Naborowskim)</p> <p>– *prezentuje postać J.A. Morsztyna jako polskiego marinisty (na podstawie wiadomości i tekstów z podręcznika (A) oraz dostępnej literatury przedmiotu)</p> <p>– *porównuje sposób opisu urody kobiecej we fragmencie romansu Twardowskiego <i>Nadobna Paskwalina</i> i fragmencie <i>Pieśni świętojańskiej o Sobótce</i> Kochanowskiego (<i>Panna XI</i>)</p> <p>– (A) *wyjaśnia, czym jest poezja emblematyczna (na podstawie wiersza Z. Morsztyna wraz z ryciną)</p> <p>– (A) czyta ze zrozumieniem analizy barokowej poezji miłosnej; znajduje informacje pogłębiające własne interpretacje czytanych wierszy</p> <p>– wskazuje przykłady wykorzystania konceptu w tekstach współczesnych reklam</p>

	<p>(A) *Cz. Her- nas, [<i>Rozko- sze miłości w poezji Szymo- na Zimorowi- ca</i>]</p> <p>PROPONOW ANE KONTEKST Y malarstwo: G. de La To- ur, <i>Maria Magdalena</i>, G. Arcimbol- do, <i>Jesień</i> (i inne dostępne obrazy) P. Rubens, <i>Ogród miło- ści, Porwanie córek Leu- kipposa</i></p>		
Śmierć mó- wi: „I ja je- stem w Ar- kadii...” – <u>temat fakul- tatywny</u>	<p>N. Poussin, <i>Et in Arcadia ego</i></p> <p>W. Maj, <i>Et in Arcadia ego</i></p>	<p>– odnajduje topos Arkadii przedstawiony na obrazie Poussina – wskazuje topos Arkadii jako kontekst kulturowy wiersza Maja – przedstawia pochodzenie toposu Arka- dii i związane z nim znaczenia – określa znaczenia, jakie motyw arka- dyjski wnosi do omawianych dzieł (obra- zu i wiersza)</p>	<p>– interpretuje obraz Poussina, wska- zując jego cechy barokowe i okre- ślając sposób potraktowania przez malarza motywu Arkadii – przeprowadza interpretację po- równawczą XVII-wiecznego obrazu i wiersza współczesnego poety – wyjaśnia, na czym polega uniwer- salność toposu Arkadii w kulturze europejskiej</p>
Blaski i cie- nie sztuki baroku – synteza	<p>U. Eco, [<i>Lu- neta Arystote- lesowska</i>]</p> <p>(A) *W. Ta- tarkiewicz, <i>Estetyka ba- roku</i> (fragm.)</p> <p>PROPONOW ANE KONTEKST Y architektura: kościóły ba- rokowe, np. Il Gesù w Rzy- mie, Bazylika św. Piotra w Rzymie, ko- ściół Świę-</p>	<p>– czyta ze zrozumieniem tekst Eco – *określa, jakie znaczenie dla literatury miała <i>Poetyka</i> Arystotelesa (i inne poety- ki normatywne) – swoimi słowami wyjaśnia, na czym polega poetyckie widzenie świata – na przykładzie wybranych przez siebie utworów poetyckich i dzieł sztuki (ma- larstwo, rzeźba, architektura) syntetycz- nie omawia cechy sztuki baroku – redaguje dłuższą, spójną wypowiedź na temat sztuki baroku, wygłasza ją; dba o to, by wypowiedź była stosowna i udana – poprawnie używa terminów: barok, kontrreformacja, sztuka iluzjonistyczna, koncept barokowy, marinizm, *manieryzm itp. – interpretując wybrane dzieła, zwraca uwagę na cechy stylu barokowego (nie- pokój, ruch, nieład, niejasność, dyshar- monia, zmysłowość itd.)</p>	<p>– swoimi słowami przedstawia myśl zawartą w eseju Eco (mechanizm tworzenia metafor), *przywołując jako kontekst <i>Poetykę</i> Arystotelesa – *formułuje oceny i opinie na temat możliwości ujęcia sztuki poetyckiej w system reguł – *tworzy poetyckie opisy różnych przedmiotów – dociera do różnych źródeł infor- macji na temat sztuki baroku, znaj- duje przykłady dzieł barokowych i ich opisów (w dostępnej literaturze przedmiotu, a także na stronach internetowych) – gromadzi, selekcjonuje, porządku- je i syntetyzuje znalezione samo- dzielnie informacje; tworzy plan własnej wypowiedzi na zadany te- mat – wygłasza referat na temat sztuki</p>

	<p>tych Piotra i Pawła w Krakowie</p> <p>rzeźba: G. Bernini, <i>Ekstaza świętej Teresy</i></p> <p>oraz inne dzieła sztuki baroku, np. z podręcznika i książek M. Poprzęckiej: <i>Galeria. Sztuka patrzenia, Kochankowie z masakrą w tle i inne eseje o malarstwie historycznym</i>, Wydawnictwo STENTOR</p>		<p>baroku, dbając o jego poprawną, uporządkowaną kompozycję i o komunikatywną formę przekazu</p> <p>– *referat ilustruje prezentacją dzieła sztuki przygotowaną w znanym programie komputerowym (np. PowerPoint)</p>
<p>Dwa oblicza sarmatyzmu</p>	<p>W. Potocki, <i>Wojna chocimska</i> (fragm.)</p> <p>J.Ch. Pasek, <i>Pamiętniki</i> (fragm.)</p> <p>*W. Potocki, <i>Veto albo nie pozwalam</i></p> <p>J. Tazbir, [<i>Na styku kultur i systemów politycznych</i>]</p> <p>(A) *J. Maciejewski, <i>Sarmatyzm jako formacja kulturowa</i> (fragm.)</p> <p>(A) *J. Pelc, <i>Różni Sarmaci i nie-Sarmaci</i></p>	<p>– czyta wymienione utwory, odnajdując w nich świadectwo rodzimej kultury szlacheckiej (jako zapis obyczajów, stylu życia, mentalności, wyznawanych wartości itp.)</p> <p>– określa dwa oblicza sarmatyzmu wyłaniające się z czytanych utworów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • od umiłowania wolności – do samowoli • od waleczności i tradycji rycerskiej – do awanturnictwa i warcholstwa • od gościnności – do życia ponad stan • od przywiązania do tradycji – do ksenofobii • od religijności i katolicyzmu – do zabobonności <p>– we fragmencie <i>Wojny chocimskiej</i> rozpoznaje cechy oracji; określa, jakimi argumentami mówca stara się zachęcić szlachtę do walki</p> <p>– interpretuje obecność scen batalistycznych w różnych utworach; wnioskuje na ich podstawie o wartościach ważnych dla ówczesnej szlachty (etos rycerski)</p> <p>– określa, jaką rolę w systemie wartości sarmackiej szlachty odgrywała idea „przedmurza chrześcijaństwa”</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: Sarmata, sarmatyzm</p>	<p>– omawia sarmatyzm jako rodzimą formację kulturową, przejawiającą się w różnych obszarach życia i kultury</p> <p>– *określa zespół wartości i postaw związanych z postacią Sarmaty: kultura rycerskości, demokracja szlachecka, wolność, cnoty sarmackie: honor, przywiązanie do własnego dziedzictwa itp.</p> <p>– wskazuje inne – poza literaturą – zjawiska związane z kulturą sarmacką, np. dwór szlachecki, strój, ceremoniał (uczty, zaślubiny, pogrzeby itp.), portret trumienny itp.; krótko je charakteryzuje, *odnajdując w nich odzwierciedlenie ważnych dla Sarmatów wartości</p> <p>– czyta ze zrozumieniem fragmenty literatury przedmiotu, wykorzystuje znalezione w nich informacje we własnych wypowiedziach na temat poznanych utworów</p> <p>– zbiera wiadomości dotyczące kultury sarmackiej z różnych źródeł; selekcjonuje, porządkuje i przetwarza znalezione informacje; buduje dłuższą wypowiedź (*referat)</p> <p>– objaśnia etymologię słów: Sarmata, sarmatyzm</p>

	(fragm.) E. Bryll, <i>Portret sarmacki</i> PROPONOWANE KONTEKSTY malarstwo: sarmacki portret trumienny film – fakultatywnie: <i>Potop</i> , reż. J. Hoffmann	– wymienia gatunki literackie związane z nurtem sarmackim: pamiętniki, diariusze, listy, epos barokowy, charakteryzuje je na podstawie czytanych utworów – na podstawie stylu Paska wymienia najważniejsze cechy polszczyzny szlacheckiej – w języku czytanych utworów wskazuje przykłady makaronizowania; wyjaśnia termin i pochodzenie zjawiska (rola łaciny w modelu kształcenia w kolegiach jezuickich) – określa stosunek do tradycji sarmackiej w wierszu Brylla	– *analizuje sceny batalistyczne w <i>Wojnie chocimskiej</i> i <i>Pamiętnikach</i> Paska pod względem słownictwa, frazeologii i składni – omawia cechy języka i stylu Paska; wskazuje barokową składnię zdań, makaronizmy i inne językowe wykładniki „ozdobności” i kwiecistości stylu – *w czytanych utworach zauważa obecność retoryki barokowej – interpretuje wiersze Brylla jako rozrachunek z dziedzictwem sarmatyizmu
Spójność tekstu		– określa, na czym polega spójność tekstu, biorąc pod uwagę różne jej aspekty – wskazuje środki służące osiągnięciu spójności (wyrazy, formy gramatyczne) – redaguje tekst, dążąc do osiągnięcia spójności najbardziej funkcjonalnymi środkami	– wyjaśnia, na czym polega spójność semantyczna i pragmatyczna tekstu (bez terminologii) – tworzy tekst, w którym celowo stosuje środki zapewniające spójność

OŚWIECENIE

Wprowadzenie do epoki oświecenia	J.L. David, <i>Portret małżonków Lavoisier</i>	– podaje najważniejsze – wstępne informacje o epoce oświecenia – wyjaśnia nazwę epoki – wyjaśnia terminy: racjonalizm, empiryzm, deizm, ateizm, liberynizm – przedstawia krótko najwybitniejszych filozofów epoki (Kartezjusz, Locke, Kant) – wskazuje kontekst historyczny epoki – wyjaśnia nazwę „oświecenie” oraz najważniejsze założenia myśli filozoficznej epoki: racjonalizmu i empiryzmu	– określa, jakie zmiany społeczne wpłynęły na kształt epoki oświecenia – opisuje obraz Davida, odnajdując w nim elementy typowe dla epoki oświecenia
„Wiek rozumu” – oświeceniowa wizja świata i miejsce w nim człowieka	A. Naruszewicz, <i>Balon</i> (A) *A. Naruszewicz, <i>Hymn do Słońca</i> (fragm.) (A) *I. Kant, z <i>Krytyki praktycznego rozumu</i> : [Nie-	– określa, czym jest klasycyzm epoki oświecenia; dostrzega jego związek z filozofią racjonalizmu – interpretuje wiersz Naruszewicza jako pochwałę rozumu ludzkiego – w wierszu Naruszewicza i malarstwie epoki wskazuje kult rozumu ludzkiego, wiedzy i wynalazków; identyfikuje go z nową epoką (oświeceniem) – na podstawie wiersza <i>Balon</i> przedstawia cechy ody – wskazuje peryfrazy jako środki typowe dla stylu klasycystycznego – samodzielnie tworzy peryfrazy wska-	– analizuje ukazane w wierszu <i>Balon</i> obrazy człowieka ujarzmianego przyrodę – interpretuje wiersz, wykorzystując kontekst filozoficzny – charakteryzuje ody jako gatunek klasycystyczny – dostrzega w wierszu cechy stylu klasycystycznego (jasność, przejrzystość myśli, czystość stylu, zgodność z regułami gatunku) – omawia dzieła sztuki oświeceniowego klasycyzmu, wskazując typowe dla nich cechy i zasady estetycz-

	<p><i>bo gwiazdziste nade mną, prawo moralne we mnie]</i></p> <p>(A) *B. Wol-ska, [<i>Refleksje religijne i filozoficzne w „Hymnie do Słońca” Adama Naruszewicza]</i></p> <p>(A) *A. Anzenbacher, [<i>Kantowskie pojęcie obowiązku w refleksji nad ludzką moralnością]</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>architektura: pałac Na Wodzie w Łazienkach</p> <p>malarstwo: J. Wright of Derby, <i>Doświadczenie z pompą próżniową</i> J.C. Ibbetson, <i>Wzlot na balonie</i></p>	<p>zanych pojęć</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje charakterystyczne cechy stylu klasycystycznego w architekturze (pałac Łazienkowski), rzeźbie (Canova), malarstwie (David) i poezji (Naruszewicz, <i>Balon</i>, (A) <i>Hymn do Słońca</i>) – określa klasycyzm jako główny nurt artystyczny i myślowy oświecenia (obok sentymentalizmu i rokoka) – (A) *analizuje proponowaną interpretację <i>Hymnu do Słońca</i> Naruszewicza, sporządza jej streszczenie logiczne – (A) *na podstawie <i>Hymnu do Słońca</i> Naruszewicza charakteryzuje hymn jako gatunek klasycystyczny; określa cechy stylu utworu 	<p>ne</p> <ul style="list-style-type: none"> – *prezentuje sylwetki filozofów (Kartezjusz, Locke, (A) Kant) i krótko referuje założenia ich teorii (na podstawie podręcznika i materiałów fakultatywnych) – (A) *czyta ze zrozumieniem fragment dzieła Kanta – (A) *wyjaśnia kantowskie pojęcie obowiązku moralnego – *wygłasza na forum klasy wypowiedź na temat ważnych postaci oświecenia, prądów filozoficznych i artystycznych na podstawie samodzielnie zgromadzonych materiałów – (A) *interpretuje <i>Hymn do Słońca</i> w kontekście filozoficznym (Arystoteles, Tomasz z Akwinu)
<p>Nauka – nadzieja czy zagrożenie dla ludzkości?</p>	<p>W. Szymborska, <i>Odkrycie</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wiersz Szymborskiej, sytuując go w kontekście oświeceniowego kultu rozumu, nauki i wynalazków – rozpoznaje w utworze środki stylistyczne i określa ich funkcje (anafora, paralelizm składniowy, powtarzający się czasownik) – na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów gromadzi argumenty do dyskusji na temat znaczenia rozwoju nauki i odkryć naukowych dla ludzkiej cywilizacji oraz zagrożeń, jakie niosą one ze sobą 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje wiersz; uwzględnia jego kompozycję, powtórzenia w funkcji stylistycznej, zastosowaną stylizację – odczytuje obecną w wierszu ironię – przygotowuje się do debaty na temat: Szanse i zagrożenia związane z rozwojem nauki i techniki; znajduje w prasie różne artykuły związane z tą tematyką – uczestniczy w debacie klasowej; formułuje własne sądy – słucha uważnie wypowiedzi kole-

		– wnioskuje, dlaczego poeta współczesna ma stosunek do nauki tak odmienny od oświeceniowego entuzjazmu	gów, poprawnie formułuje argumenty i kontrargumenty
Dlaczego ludzie oświecenia kochali ogrody?	S. Trembecki, <i>Sofijówka</i> (fragm.) (A) M. Skrzypek, [Epikureizm w „Sofijówce”] PROPONOWANE KONTEKSTY malarstwo i ryciny przedstawiające ogrody XVIII w.	– interpretuje fragment <i>Sofijówki</i> ; przedstawia oświeceniową wizję świata jako ponadczasowego ładu – (A) *omawia koncepcję Wielkiego Zegara, do której nawiązuje Trembecki w <i>Sofijówce</i> – wyjaśnia terminy: ateizm, deizm, liberalizm (na podstawie podręcznika) – opisuje charakter i wygląd ogrodów epoki oświecenia (na przykładzie Sofijówki) – wyjaśnia, dlaczego ludzie oświecenia kochali ogrody	– interpretuje ogród jako synonim natury uporządkowanej – *przedstawia postać Trembeckiego – polskiego libertyna (na podstawie podręcznika) – na podstawie słowników podaje znaczenia dosłowne i przenośne wyrazu „ogród”, *wyjaśnia jego etymologię – przy pomocy słowników podaje różne znaczenia wyrazu „kultura”, *wyjaśnia jego etymologię
Gdy odważono się użyć rozumu	*D. Diderot, <i>Kubuś Fatalista i jego pan</i> (fragm.) P. Hazard, <i>Kryzys świadomości europejskiej</i> (fragm.)	– *streszcza (opowiada) wydarzenia przedstawione w tekście Diderota – *wskazuje warstwę znaczeń parabolicznych utworu – *charakteryzuje bohaterów powiastki i określa postawy, jakie oni reprezentują – *wskazuje w tekście językowe wykładniki ironii – *określa rolę dialogów w utworze – *wyjaśnia, jakim gatunkiem jest powiastka filozoficzna – *czyta ze zrozumieniem tekst naukowy – *wyjaśnia znaczenie wyrazów: encyklopedia, encyklopedyści, fatalista, fatalizm, krytycyzm – tworzy hasła encyklopedyczne wskazanych pojęć	– *interpretuje utwór Diderota jako powiastkę filozoficzną – *charakteryzuje powiastkę filozoficzną jako gatunek oświeceniowego krytycyzmu – *na podstawie podręcznika określa stosunek ludzi oświecenia (encyklopedystów) do władzy, religii i Kościoła, ich poglądy na społeczeństwo i naturę – *na podstawie podręcznika prezentuje postacie Diderota i innych encyklopedystów
Języki i teksty specjalistyczne		– wskazuje przykładowe odmiany terytorialne i społeczne języka – określa, czym mogą się różnić między sobą różne odmiany języka – wyjaśnia, do czego są potrzebne języki specjalistyczne – wskazuje najważniejsze cechy języków specjalistycznych (terminologia, zapożyczenia, skróty i skrótowce, przewaga form rzeczownikowych) – rozpoznaje tekst specjalistyczny (określa jego rodzaj), wskazując charakterystyczne formy językowe	– wyjaśnia termin: socjolekt, podając przykłady – rozróżnia języki zawodowe (profesjonalne) od żargonów
Patriotyzm czasów kłeski	I. Krasicki, <i>Hymn do miłości ojczyzny</i>	– interpretuje hymn Krasickiego, dostrzegając w nim obraz patriotyzmu czasów kłeski – analizuje budowę utworu, wskazując	– przeprowadza pełną analizę i interpretację hymnu Krasickiego – dostrzega w omawianym utworze językowe wykładniki elegancji stylu

	<p>(A) *S. Konarski, <i>Moralność człowieka i dobrogo obywatela</i> (fragm.)</p> <p>(A) *M. Klimowicz, <i>Stanisław Konarski i reforma szkolnictwa</i> (fragm.)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>grafika: J.P. Norblin, <i>Uchwalenie Konstytucji 3 maja</i></p> <p>malarstwo: obrazy Canaletta portrety ludzi epoki (np. króla Stanisława Augusta, I. Krasickiego) obrazy Davida jako przykłady klasycyzmu w malarstwie</p>	<p>jego klasycystyczny charakter (jasność, przejrzystość, ład, proporcja, symetria, równowaga)</p> <ul style="list-style-type: none"> – analizuje słownictwo użyte w wierszu, wskazując czystość języka jako jedną z zasad utworu klasycystycznego – charakteryzuje hymn jako gatunek klasycystyczny – odnajduje zasady stylu klasycystycznego w malarstwie epoki (np. na obrazach Davida) – *wyjaśnia określenie „klasycyzm stanisławowski” – na podstawie podręcznika omawia działalność państwa w sferze kultury w czasach stanisławowskich: reformy (zwłaszcza reformę szkolnictwa), instytucje kulturalno-oświatowe – przedstawia początki polskiej publicystyki, wymienia najczęściej pojawiające się gatunki piśmiennictwa – na podstawie podręcznika omawia rolę teatru w oświeceniu, wymienia jego najważniejszych twórców i najbardziej znaczące utwory – wykorzystując wiadomości z historii, określa, jakie próby reform podejmowano w Polsce 2. połowy XVIII w. w celu ratowania państwa – na podstawie podręcznika podaje najważniejsze informacje o życiu i twórczości Krasickiego jako najwybitniejszego poety czasów stanisławowskich i przedstawiciela polskiego klasycyzmu – redaguje noty biograficzne najważniejszych postaci polskiego oświecenia oraz hasła encyklopedyczne pojęć związanych z tą epoką w Polsce, instytucji kulturalnych i społecznych – przedstawia walkę o czystość języka polskiego jako jedno z zadań Komisji Edukacji Narodowej i Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych 	<ul style="list-style-type: none"> – przeprowadza interpretację porównawczą hymnu Krasickiego oraz obrazu Davida <i>Andromacha nad ciałem Hektora</i>; uwzględnia temat, wymowę, klasycystyczny charakter obu dzieł – w dziełach oświeceniowego klasycyzmu (np. w malarstwie Davida) wskazuje nawiązania do antyku (temat, motywy, gatunek, zasady estetyczne) – odczytuje dzieła Canaletta jako obraz życia Warszawy czasów stanisławowskich i jako przykłady malarstwa klasycystycznego – *prezentuje samodzielnie znalezione informacje o ważnych instytucjach społeczno-kulturalnych powstałych w dobie oświecenia – *przedstawia (np. w postaci referatu) Stanisława Augusta Poniatowskiego i kulturę jego czasów, uwzględniając kontekst historyczny – *wygłasza referat na temat reform szkolnictwa w Polsce w XVIII w. (A) oraz na temat zasług Konarskiego – *na podstawie podręcznika oraz innych samodzielnie znalezionych źródeł prezentuje sylwetki najwybitniejszych postaci polskiego oświecenia (np. w formie: komentarza, gazetki klasowej, prezentacji multimedialnej) – przedstawia klasycystyczny ideał języka: jasność, czystość, precyzja, doskonałość, i odnajduje go w znanych utworach Krasickiego
<p>O nowy, rozumny kształt państwa</p>	<p>I. Krasicki, <i>Mikołaja Doświadczeńskiego przy-padki</i> (fragm. z podręcznika i inne)</p> <p>*J. Swift, <i>Podróże Guliwera</i> (frag-</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza przytoczony w podręczniku fragment powieści Krasickiego – opisuje elementy świata przedstawionego czytanych utworów – rozpoznaje utopijny charakter wizji zaprezentowanych w utworach Krasickiego i Swifta; charakteryzuje opisane przez pisarzy społeczeństwa utopijne – przypomina znaczenie terminów: utopia, państwo utopijne, – charakteryzuje program przebudowy 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje filozoficzne podstawy zasad funkcjonowania społeczeństw utopijnych opisanych w czytanych dziełach (krytycyzm epoki oświecenia, myśl społeczna encyklopedystów, a zwłaszcza idea tolerancji) – analizuje fragment dzieła Staszica, wskazując w nim środki typowe dla retoryki – (A) *porównuje przedstawione w powieściach ideały życia społeczne-

	<p>m.)</p> <p>S. Staszic, <i>Przestrogi dla Polski</i> (fram.)</p> <p>J. Snopek, [Oblicza oświeceniowych utopii]</p> <p>(A) *S. Gariotti, [Utopia literacka w twórczości Ignacego Krasickiego]</p> <p>(A) *J. Locke, <i>List o tolerancji</i> (fragm.)</p> <p>(A) Ch. de Montesquieu, <i>O prawach w ogólności</i> (fragm.)</p> <p>(A) *S. Leszczyński, <i>Rozmowa Europejczyka z wyspiarzem z Królestwa Dumocala</i> (fragm.)</p>	<p>państwa S. Staszica</p> <p>– rozpoznaje fragment prozy Staszica jako przykład retoryki oświeceniowej</p> <p>– wskazuje najważniejsze środki retoryczne i określa ich funkcje</p> <p>– charakteryzuje <i>Mikołaja Doświadczynskiego przypadku</i> jako pierwszą polską powieść (świat przedstawiony, akcja, bohater, narrator i narracja, warstwa ideowa i dydaktyczno-moralizatorski charakter utworu)</p> <p>– *określa, w jaki sposób w <i>Podróżach Guliwera</i> Swift przeprowadził krytykę angielskiego społeczeństwa i rządu</p> <p>– (A) *czyta ze zrozumieniem fragmenty publicystyki oświeceniowej</p> <p>– na podstawie literatury przedmiotu określa różne rodzaje oświeceniowych utopii, odnosząc je do czytanych fragmentów powieści</p> <p>– odwołując się do hasła z <i>Encyklopedii</i>, wyjaśnia, jak w oświeceniu rozumiana była tolerancja, porównuje to ze współczesnym jej rozumieniem</p>	<p>go z poglądami Locke’a, Monteskiusza i Leszczyńskiego</p> <p>– *wskazuje paraboliczny charakter kreacji bohaterów <i>Podróży Guliwera</i> (kraina liliputów – kraina olbrzymów, szlachetne konie – prymitywne istoty ludzkie)</p> <p>– interpretuje oświeceniowe utopie jako zwierciadło, w którym odbijają się krytycznie ocenione cechy świata rzeczywistego</p> <p>– *wygłasza własne sądy na temat przedstawionego w utopiach modelu społeczeństwa, odwołując się do historii XX w.</p>
<p><i>Mazurek Dąbrowskiego</i>, czyli nowy wymiar patriotyzmu</p>	<p>J. Wybicki, <i>Pieśń Legionów Polskich we Włoszech</i></p>	<p>– interpretuje <i>Pieśń Legionów Polskich we Włoszech</i>, zwracając uwagę na zaprezentowaną w niej nową koncepcję narodu</p> <p>– określa składniki utworu (zbiorowy podmiot liryczny, adresat, sytuacja liryczna, środki stylistyczne i językowe tworzące nastrój itp.)</p> <p>– analizuje warstwę językowo-stylistyczną oraz budowę wersyfikacyjno-składniową (dostrzega prostotę i melodyjność budowy, a także zaburzenia rytmu wiersza)</p> <p>– wskazuje środki stylistyczne (powtórzenia, apostrofy, formy czasowników); określa rolę refrenu</p> <p>– wymienia bohaterów narodowych przywołanych w utworze i określa ich rolę</p>	<p>– analizuje i interpretuje utwór, dostrzegając w nim etos narodu bez państwa</p> <p>– szerzej przedstawia postacie i wydarzenia historyczne przywołane w utworze, wskazując na kształtowanie się polskich mitów narodowych</p> <p>– *przeprowadza analizę porównawczą <i>Hymnu do miłości ojczyzny</i> Krasickiego i utworu Wybickiego</p> <p>– omawia (*referuje na podstawie samodzielnie znalezionych źródeł) okoliczności powstania pieśni, jej historię oraz wskazuje moment, kiedy stała się hymnem narodowym</p>

		<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje nawiązania do twórczości ludowej – komentuje obraz zbiorowości i model patriotyzmu wyłaniający się z utworu (społeczeństwo demokratyczne) – *wskazuje w <i>Pieśni Legionów</i> cechy przełamujące oświeceniowy klasycyzm i kierujące go w stronę idei romantycznych 	
Kryzys oświeceniowego optymizmu	Wolter, <i>Kandyd, czyli optymizm</i> (fragm. *lub lektura całego tekstu)	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza przygody Kandyda – interpretuje przedstawione w utworze wydarzenia, odczytując ich warstwę paraboliczną, sensy uniwersalne oraz aluzje do wydarzeń historycznych, instytucji społecznych itp. – charakteryzuje głównego bohatera, zwracając uwagę na jego imię znaczące oraz rolę, jaką odgrywa w utworze – interpretuje tytuł powiastki; wskazuje w <i>Kandydzie</i> elementy satyry, sarkazmu oraz ironii, będące wyrazem krytycyzmu – interpretuje zakończenie utworu, wyjaśniając słowa bohatera, iż „trzeba uprawiać nasz ogródek” – na podstawie <i>Kandyda</i> przedstawia cechy gatunkowe powiastki filozoficznej (bohater, narrator, świat przedstawiony) – *wskazuje związek utworu z filozofią epoki (racjonalizm, polemika z filozofią optymizmu, deizm) 	<ul style="list-style-type: none"> – utwór Woltera interpretuje jako polemikę z oświeceniowym optymizmem; przywołuje filozofię Leibniza i <i>List o Opatrzności</i> Rousseau – wskazuje w <i>Kandydzie</i> elementy gry literackiej oraz ironiczny dystans narratora wobec świata przedstawionego – *prezentuje autora powiastki na tle epoki oświecenia (i kontrowersje wokół jego postaci) – *wyjaśnia określenie „wolterianizm” – analizuje język utworu; wskazuje językowe przejawy dowcipu, sarkazmu, ironii – *wskazuje wpływ powiastki filozoficznej na kształtowanie się pierwszych powieści europejskich (wskazuje podobieństwa kompozycji, kreacji i roli bohatera itp.)
„Satyra prawdę mówi...”, czyli realizacja oświeceniowej zasady „bawiać – uczyć”	<p>I. Krasicki, <i>Pijaństwo</i> i inne satyry (poznane w gimnazjum), np. <i>Do króla</i>, <i>Żona modna</i></p> <p>(A) *A. Naruszewicz, <i>Wiek zepsuty</i></p> <p>(A) *M. Klimowicz, [<i>Wokół satyr Ignacego Krasickiego</i>]</p> <p>(A) I. Krasicki, <i>Monachomachia</i> (fragm.)</p> <p>(A) *M. Klimowicz, [<i>„Monacho-</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – relacjonuje treść satyr, wskazuje sposoby portretowania postaci – określa, co jest ośmieszane i skrytykowane w czytanych utworach – omawia sposoby kształtowania formy utworu: dialogowość, obrazki obyczajowe, retoryczność stylu (przytacza właściwe fragmenty) – wskazuje przykłady komizmu, sarkazmu i ironii – przedstawia satyrę jako gatunek literacki (na konkretnych przykładach) i jako konwencję estetyczną – wyjaśnia, na czym polega dydaktyczno-moralizatorski charakter czytanych utworów – opisuje obraz Hogartha, rozpoznając jego satyryczny charakter – (A) na przykładzie <i>Monachomachii</i> wyjaśnia, jakim gatunkiem jest poemat heroikomiczny – (A) na konkretnych fragmentach <i>Monachomachii</i> pokazuje elementy satyry oraz łamania zasady decorum – (A) *czyta ze zrozumieniem fragmenty literatury przedmiotu (np. Klimowicza) 	<ul style="list-style-type: none"> – *interpretuje satyry Krasickiego, sytuując je w kontekście filozoficznym i kulturowym (racjonalizm, klasycyzm; niemożność racjonalnego uporządkowania świata trawionego chorobami ludzkiej głupoty i podłości) – na podstawie znanych satyr określa, jaki był stosunek poetów oświecenia do dziedzictwa sarmatyzmu; wnioskuje dlaczego – charakteryzuje język i styl czytanych satyr – wskazuje aforyzmy i sentencje typowe dla stylu Krasickiego – na obrazie Hogartha wskazuje typowe dla malarstwa środki artystyczne służące satyrze (deformacja, karykatura) – (A) wskazuje antyczny rodowód poematu heroikomicznego – wnioskuje, dlaczego satyra i poemat heroikomiczny były popularnymi gatunkami oświecenia (uwzględnia postulat epoki: „bawiać – uczyć”)

	<p><i>machia</i>” – <i>mistrzowska parodia</i>]</p> <p>(A) *Z. Goliński, <i>Poemat heroikomiczny</i> (fragm.)</p> <p>M. Jastrun, <i>Pijaństwo</i> (fragm.)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>malarstwo: W. Hogarth, <i>Modne małżeństwo</i></p>	<p>– w związku z wierszem Jastruna komentuje pijaństwo jako dziedzictwo kultury sarmackiej</p> <p>– interpretuje wiersz współczesny, uwzględniając jego kontekst literacki i kulturowy (satyry Krasickiego)</p>	<p>– (A) *sporządza streszczenie logiczne przeczytanych fragmentów literatury przedmiotu (Klimowicz, Goliński)</p> <p>– (A) *w różnych źródłach znajduje wiadomości pogłębiające własne interpretacje oświeceniowych utworów</p> <p>– (A) *cytuje literaturę przedmiotu w pracach pisemnych, prawidłowo sporządza przypisy</p> <p>– analizuje i interpretuje wiersz współczesny; formułuje hipotezę interpretacyjną i weryfikuje ją na podstawie analizy</p>
<p>Jaka wizja świata wyłania się z bajek Ignacego Krasickiego?</p>	<p>I. Krasicki, z <i>Bajek: Wstęp do bajek, Jagnię i wilcy, Ptaszki w klatce, Przyjaciel, Dewotka</i></p> <p>(A) I. Krasicki, z <i>Bajek nowych: Filozof, Platon</i></p> <p>W. Borowy, <i>O poezji XVIII wieku. Krasicki</i> (fragm.)</p>	<p>– analizuje wskazane bajki Krasickiego, zwracając uwagę na ich przejrzystą (symetryczną, „matematyczną”) strukturę – zgodną z zasadami estetyki klasycystycznej</p> <p>– swoimi słowami formułuje przesłania dydaktyczno-moralizatorskie bajek (morały – wypowiedziane wprost lub „domyślne”)</p> <p>– przedstawia bajkę jako gatunek klasycystyczny, wskazując m.in. charakter dydaktyczny, morał, puentę, alegoryzm, lapidarność itp.</p> <p>– rozróżnia bajki narracyjne i epigramatyczne</p> <p>– wskazuje w czytanych tekstach aforyzmy i sentencje typowe dla stylu Krasickiego</p> <p>– czyta ze zrozumieniem esej naukowy</p> <p>– w dłuższej wypowiedzi (np. w formie rozprawki lub *eseju) opisuje pesymistyczną wizję świata wyłaniającą się z bajek Krasickiego</p> <p>– *syntetycznie przedstawia sylwetkę twórczą Krasickiego; wykorzystuje informacje uzyskane z różnych źródeł</p>	<p>– analizuje i interpretuje bajki Krasickiego, uwzględniając ich styl i moralizatorskie przesłanie</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: alegoryzm (alegoryczny), aforyzm, sentencja (sentencjonalność stylu)</p> <p>– przedstawia sylwetkę Krasickiego jako najwybitniejszego polskiego poety oświecenia</p> <p>– pisze rozprawkę (*esej) pt. „Jaka wizja świata wyłania się z bajek i satyr I. Krasickiego?”; wykorzystuje literaturę przedmiotu, prawidłowo sporządza przypisy i zestawienie bibliograficzne, przytacza cytaty</p>
<p>Cechy języka i stylu epoki oświecenia</p>		<p>– wskazuje liczne zanieczyszczenia języka i zapożyczenia – barokowe makaronizmy oraz modę na francuszczyznę – jako cechy XVII- i XVIII-wiecznej polszczyzny oraz pole pracy pisarzy oświecenia</p> <p>– przedstawia cechy stylu klasycystycznego</p> <p>– wskazuje najważniejsze cechy stylu</p>	<p>– podaje przykłady XVIII-wiecznych zapożyczeń francuskich i wyjaśnia ich źródła – wyjaśnia termin galicyzmy</p> <p>– wyjaśnia, jakie wartości przeciwstawiali pisarze oświecenia stylowi barokowemu (i dlaczego)</p> <p>– wyjaśnia terminy: styl sentymentalny</p>

		<p>klasycystycznego w poznanych utworach oświeceniowych</p> <ul style="list-style-type: none"> – odwołując się do utworów oświeceniowych, wyjaśnia terminy: styl wysoki, styl niski – rozpoznaje styl sentymentalny 	<p>talny, styl rokokowy</p> <ul style="list-style-type: none"> – podaje cechy stylu sentymentalnego i stylu rokokowego – przedstawia różnice między stylem klasycystycznym a sentymentalnym
<p>Czucie i wiara w epocę rozumu. Człowiek częścią natury. Natura jako raj utracony</p>	<p>*J.J. Rousseau, <i>Wyznania</i> (fragm.)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>malarstwo: F. Boucher, <i>Jesień pasterszy</i> H. Robert, <i>Ruiny Łuku triumfalnego</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – *wyjaśnia, o jaką „prawdę uczuć” chodziło autorowi <i>Wyznań</i> i jaką funkcją pełni jego szczerość – na podstawie czytanego fragmentu wyjaśnia, jak sentymentalisci pojmowali człowieka i człowieczeństwo – *wskazuje cechy stylistyczne XVIII-wiecznych opisów uczuć – *podaje określenia składające się na uczuciowość sentymentalną (czułość, tkliwość, łzawość, prostota) – *przedstawia sentymentalizm jako prąd artystyczny oświecenia (na podstawie podręcznika) – *prezentuje (ogólnie) postać Rousseau i jego hasło powrotu do natury 	<ul style="list-style-type: none"> – *na podstawie powieści i malarstwa przedstawia człowieka i świat jego przeżyć wewnętrznych jako pole zainteresowania sztuki sentymentalnej – w czytanych fragmencie odnajduje cechy powieści psychologicznej – *przedstawia Rousseau jako patrona sentymentalistów; krótko streszcza jego poglądy na naturę (na podstawie podręcznika oraz samodzielnie znalezionych informacji) i wnioskuje, jaki miały one wpływ na kształtowanie się sentymentalizmu
<p>„Serce czułe i piękne wzory”, czyli sielanka sentymentalna. Człowiek częścią natury. Natura jako raj utracony</p>	<p>F. Karpiński, <i>Do Justyny. Tęskność na wiosnę, Przypomnienie dawnej miłości</i></p> <p>T. Kostkiewiczowa, [<i>Motywy i tematy literatury sentymentalnej</i>] (fragm.)</p> <p>(A) *T. Kostkiewiczowa, [<i>Sentymentalizm w literaturze i filozofii</i>]</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>sztuka ogrodów: zdjęcia parku</p>	<ul style="list-style-type: none"> – głośno czyta wiersze, wydobywając ich melodykę – określa temat, nastrój, charakter czytanych utworów – charakteryzuje postać nadawcy (podmiotu lirycznego), opisując jego uczucia i sposób ich wyrażenia – wskazuje paralelizm między światem natury i przeżyciami ludzkimi (np. <i>Do Justyny</i>) – wskazuje środki stylistyczne: powtórzenia, paralelizmy składniowe, epitety; określa ich funkcje – na podstawie czytanych utworów przedstawia cechy sielanki sentymentalnej – dostrzega w sielankach nawiązania do ludowej pieśni – w czytanych utworach literackich i w malarstwie rozpoznaje topos Arkadii – określa sposób kształtowania przestrzeni arkadyjskiej w malarstwie i utworach literackich (*wskazuje środki artystyczne właściwe dla każdej ze sztuk) – opisuje park sentymentalny, wskazując jego charakterystyczne elementy (budowle) i określając ich znaczenia; *odwołuje się do przykładów – przedstawia kult pamiątek (także narodowych) jako cechę polskiego sentymentalizmu – czyta ze zrozumieniem tekst Kostkie- 	<ul style="list-style-type: none"> – ukazuje wpływ poglądów filozoficznych (powrót do natury Rousseau) na literaturę i sztukę – analizuje i interpretuje sielanki sentymentalne, zwracając uwagę na ukazaną w nich uczuciowość sentymentalną, związek z naturą i stylizowaną „prostotę” – porównuje sposób ukazania natury i człowieka w sielankach oraz w malarstwie sentymentalnym – wnioskuje, dlaczego twórcy sentymentalizmu tak często nawiązywali do motywu Arkadii – przedstawia sielankę jako ważny gatunek sentymentalizmu – opisuje ogród angielski i wnioskuje, dlaczego w XVIII w., w związku z rozwojem sentymentalizmu, pojawiła się moda na ten typ ogrodu – *znajduje w dostępnych źródłach wiadomości o Puławach jako ośrodku polskiego sentymentalizmu: o trybie życia, rozrywkach, zabawach, słynnych postaciach; opracowuje prezentację (np. referat z wykorzystaniem ilustracji) – (A) *czyta fragmenty literatury przedmiotu; zawarte w nich informacje wykorzystuje we własnych wypowiedziach (ustnych i pisemnych) na temat utworów sentymentalnych

	<p>sentymentalnego (np. Puławy, Arkadia, Nieborów)</p> <p>malarstwo: J.P. Norblin, <i>Kąpiel w parku</i> Z. Vogel, <i>Ogród Aleksandry Ogińskiej w Siedlcach</i></p>	<p>wiczowej</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne tematy i motywy literatury sentymentalnej –*na podstawie podręcznika krótko prezentuje sylwetki poetyckie Karpińskiego i Książnina; podkreśla ich związek z Puławami 	<p>talnych</p>
<p>Najsłynniejsza kolęda polska</p>	<p>F. Karpiński, <i>Pieśń o narodzeniu Pańskim</i></p> <p>(A) F. Karpiński, <i>Pieśń poranna</i>, <i>Pieśń wieczorna</i></p> <p>(A) *Cz. Zgorzelski, [<i>Liryka religijna Franciszka Karpińskiego</i>]</p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje pieśń jako przykład poezji religijnej epoki oświecenia – określa relacje między Bogiem a człowiekiem ukazane w kolędzie, (A) a także w innych pieśniach religijnych Karpińskiego – wskazuje w czytany utworze środki stylistyczne (np. apostrofy, wykrzyknienia, antytezy, oksymorony) i określa ich funkcje – *czyta ze zrozumieniem literaturę przedmiotu; wykorzystuje znalezione informacje we własnych wypowiedziach ustnych i pisemnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje religijność jako ważną cechę polskiego sentymentalizmu – analizuje język <i>Pieśni o narodzeniu Pańskim</i> (słownictwo i jego zakresy stylistyczne, składnię, frazeologię) – *dostrzega w pieśni elementy poetyki baroku (np. antytezy, oksymorony) – na podstawie analizy utworu oraz słów poety przywołanych w podręczniku wskazuje dydaktyczny zamysł pieśni
<p>Dialogi poetów współczesnych z tradycją sentymentalizmu</p>	<p>Cz. Miłosz, <i>Piosenka pasterska</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>motyw Arkadii w literaturze i malarstwie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wiersz, rozpoznając ukazany w nim arkadyjski obraz natury – wiąże tytuł wiersza <i>Piosenka pasterska</i> z motywem Arkadii jako krainy pasterzy – odczytuje metaforyczną warstwę wiersza – wyjaśnia symbolikę ogrodu, odwołując się m.in. do wiadomości o epoce oświecenia – wskazuje powtórzenia i określa ich funkcję (piosenka) – przedstawia pochodzenie i znaczenia toposu Arkadii 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje wiersz: formułuje hipotezę interpretacyjną, a następnie weryfikuje ją na podstawie analizy – wiąże tytuł wiersza <i>Piosenka pasterska</i> z etymologią nazwy gatunku (bukolika – od gr. <i>bukolos</i> – pasterz); podaje inne nazwy (sielanka, idylla) i wyjaśnia ich znaczenia – odwołując się do przykładów (literatura, malarstwo, inne dziedziny sztuki), wyjaśnia jakie jest miejsce toposu Arkadii w kulturze europejskiej